

Kærestesvindel i Danmark

En antropologisk undersøgelse af ofre for
kærestesvindel og deres pårørende



Center mod
Økonomisk
IT-Svindel

Rapporten er udgivet af:

Center mod Økonomisk IT-Svindel

Rapporten er udarbejdet af:

Antropologisk feltarbejde, research, analyse, tekst og model:
Stine Brynskov og Malene C. Meldgaard

Redaktion: Sine Gregersen

Grafisk opsætning: Martin Sommer

Rapporten er udarbejdet med støtte fra OAK Foundation.

Copyright © 2023 Center mod Økonomisk IT-Svindel

Der kan frit citeres fra rapporten med tydelig angivelse af kilde.



**Center mod
Økonomisk
IT-Svindel**



Forord

Kærestesvindel er en nyere form for svindel, som er opstået i forbindelse med sociale medier og datingsapps udbredelse i verden. Der findes forskellige former for kærestesvindel, men den typiske kærestesvindel består i, at et kvindeligt eller mandligt offer bliver kontaktet via elektroniske medier af en svindler, der udgiver sig for at være en potentiel partner, som siden manipulerer offeret til at blive forelsket i sig med henblik på at frarøve vedkommende penge.

Der findes i dag ingen eksakte opgørelser over, hvem der bliver udsat for kærestesvindel, eller hvor udbredt denne form for svindel er. Men vi ved, at fænomenet er stigende, at den ofte er internationalt funderet og at kærestesvindel kan ramme alle, der er særligt modtagelige for omsorg og kærlighed. Vi ved også, at kærestesvindel rammer dobbelt, da svindlen både indebærer store menneskelige og økonomiske omkostninger. Der findes ulykkeligt mange eksempler på, at ofre har optaget kviklån og mistet hele deres formue og pensionsopsparing som følge af kærestesvindel, ligesom denne undersøgelse desværre også afdækker, at ofre har begået selvmord som følge af kærestesvindel.

Der er i dag ingen specialiseret hjælp at få i Danmark, hvis man er offer for kærestesvindel, og der er ingen central aktør, der taler ofrenes sag. Det betyder reelt, at vi som samfund overlader det enkelte offer til selv at håndtere den kriminalitet, hun eller han er udsat for, herunder at bearbejde de menneskelige traumer og den stigmatisering, der er forbundet med kærestesvindel – ofre med store omkostninger til følge.

Det mener vi ikke, er i orden. Vi mener, at det er afgørende, at vi som samfund erkender, at det er en samfundsopgave at forhindre menneskelig tragedie som følge af den nye kriminalitetsform, kærestesvindel er, og at det i forlængelse heraf er afgørende, at vi som samfund både påtager os ansvaret for at tilbyde ofre for kærestesvindel specialiseret hjælp og at forebygge nye ofre for kærestesvindel.

Den opgave har Center mod Økonomisk IT-Svindel sat sig for at løse.

Som et første skridt på vores rejse mod at påtage os denne samfundsopgave, har vi fået udarbejdet nærværende undersøgelse om kærestesvindel i Danmark. Det er vores absolutte håb, at undersøgelsen vil være med til at sikre fremtidig hjælp til ofre for kærestesvindel Danmark – både fordi undersøgelsen som samfund gør os klogere på, hvad det vil sige at være offer for kærestesvindel og derfor også hvordan vi fremover kan hjælpe ofrene bedst muligt. Men også fordi undersøgelsen i det hele taget betoner vigtigheden af at etablere hjælp på området fremover, hvis vi som samfund vil forhindre fremtidige menneskelige tragedier som følge af kærestesvindel i Danmark.

Undersøgelsen er finansieret af Oak Foundation og er udarbejdet antropolog Stine Brynskov og antropolog Malene C. Meldgaard under Center mod Økonomisk IT-Svindels redaktion og ledelse. Af hjertet tak til Oak Foundation for at have muliggjort undersøgelsen og til Stine Brynskov og Malene C. Meldgaard for at udarbejde den. Og ikke mindst af hjertet tak til de i alt 25 informanter, der som en del af undersøgelsen har delt deres personlige historier om kærestesvindel for derved at hjælpe os til at belyse området nærmere – uden jer havde denne undersøgelse ikke været mulig.

Sine Gregersen, Stifter

Center mod Økonomisk IT-Svindel



Indholdsfortegnelse

Ord og begrebsafklaring	5
Resumé og hovedresultater	8
Baggrund og formål	9
Undersøgelsens 11 hovedresultater	10
Anbefalinger	13
1. Én indgang for ofre for kærestesvindler og deres pårørende	14
2. Hjælp til ofre for kærestesvindler og deres pårørende – under og efter svindlen.	15
3. Øget oplysning og forebyggelse af nye ofre for kærestesvindler	15
Kapitel 1: Baggrund og formål	17
Baggrund	18
Formålet med undersøgelsen	18
Kapitel 2: Metode og datagrundlag	19
Metodiske refleksioner og afgrænsning	20
Rekruttering og udvælgelse af informanter	20
Kvalitative, semistrukturerede og eksplorative interviews med ofre og pårørende ...	21
Metodiske udfordringer og etik	21
Den skriftlige kommunikation – korrespondancen mellem offer og svindler	22
Fakta om undersøgelsens datagrundlag	23
Kapitel 3: Litteraturgennemgang	25
Akademisk forskning og øvrige udgivelser	26
Kapitel 4: Kærestesvindlermodellen	37
Kapitel 5. Empirisk analyse af kærestesvindler i Danmark	41
Fase 1: Kontekst	42
Fase 2: Kontakt	43
Fase 3: Tillidsopbygning og romantisk manipulation	47
Fase 4: Krise og økonomisk manipulation	53
Fase 5: Afslutning og konsekvens	61
Kapitel 6. Tre personlige fortællinger	66
Mettes fortælling	67
Dortes fortælling – om sin mor	73
Daniels fortælling	76
Litteraturliste	81



Ord og begrebsafklaring



Ord og begrebsafklaring

I rapporten benytter vi en række udtryk, hvoraf nogle er nye i det danske sprog. Vi oplister her de mest centrale begreber og deres betydning.

Centrale begreber og begreber i rapporten

Kærestesvindel

Kærestesvindel betegner den kriminelle handling, som foregår, når kriminelle – enkeltvist eller i grupper – påtager sig en falsk onlineidentitet for at opnå et offers tillid og kærlige følelser med henblik på at benytte sig af tilliden til at manipulere offeret til at overføre penge til sig. Andre danske betegnelser for samme kriminalitetsform er fx kærlighedssvindel, datingsvindel og datingbedrag, som hhv. Finans Danmark og Politiet benytter. Der er – så vidt vides – ikke betydningsforskel på disse begreber. Vi benytter rapporten igennem "kærestesvindel" som gennemgående betegnelse, da vi mener, at dette udtryk dækker bedst på dansk. Desuden benyttede flere af informanterne i undersøgelsen selv dette udtryk. Den engelske pendant til kærestesvindel er Romance Scam.

Offer

Vi benytter rapporten igennem "offer" som en gennemgående betegnelse for de informanter, der har været udsat for kærestesvindel, uanset om vedkommende har betalt penge til svindleren eller ej. På den måde lægger vi os på linje med bl.a. den fremtrædende forsker på feltet, Monica T. Whitty, som benytter samme definition af et offer i sin forskning, hvor hun ikke skelner mellem, om der har været tale om økonomiske tab eller ej.

Pårørende

Samlebetegnelse for de i alt 11 informanter, der har en relation til ét af ofrene i undersøgelsen (datter, søn, svigersøn eller veninde).

Svindler

Vi benytter rapporten igennem "svindler" eller "svindlere" som primær betegnelse for den eller de kriminelle gerningspersoner, der udsætter ofre for kærestesvindel. Vi skelner ikke bevidst mellem at benytte entals- eller flertalsformen i teksten, da vi ikke har viden om, hvorvidt der er tale om én eller flere svindlere, der står bag den specifikke kriminelle handling.

Profil, formodet kæreste eller personnavn?

Hvordan kan man i en rapport som denne bedst benævne de kriminelle gerningspersoner, som udsætter ofre for svindel? Skal man tage de kriminelles selvopfundne profil for pålydende, eller tværtimod tydeliggøre svindlen ved bevidst at ændre alle de anvendte personnavne og kun omtale dem som "svindler"?

I interviewene omtaler ofrene nogle gange svindlerne ved navns nævnelse (fx John eller Elisa), eller omtaler dem som "min kæreste" eller "den afrikanske kvinde". Vi har valgt i nogle tilfælde at bibeholde de tituleringer, som ofrene selv benytter i deres beskrivelser, fremfor konsekvent at benævne dem svindler, af hensyn til ofrenes reelt oplevede virkelighed på svindeltidspunktet, hvor der ikke var en erkendelse af svindlen. I langt de fleste tilfælde benytter vi dog betegnelserne "svindler" for at understrege, at det er svindleren, der udsætter offeret for en kriminel handling, og at det derfor er svindleren, der bærer ansvaret for den kriminelle handling.



Øvrige centrale begreber i rapporten – et udvalg

Cognitive dissonance (på dansk: kognitiv dissonans)

Opfundet af den amerikanske psykolog Leon Festinger (Festinger 1957). Har inspireret forskere i kærestesvindler. Pointen er, at vi mennesker oplever ubehag ved at have forskellige overbevisninger eller kognitioner på en gang, og vi vil derfor altid forsøge at reducere uoverensstemmelsen ved at undertrykke de modsatrettede erkendelser. På den måde kan det forklares, at ofre for kærestesvindler på den ene side kan have tvivl eller mistro overfor en svindler, samtidig med, at offeret forbliver i relationen. Ved et valg mellem to lige gode eller dårlige alternativer må man prøve at overbevise sig selv om, at det man ikke valgte, var dårligere – eller det som man er i færd med at bestemme sig for trods alt, er bedre. Man stræber altså efter en kognitiv balance og forsøger at undvige netop kognitiv dissonans.

Gaslighting

Et kernebegreb inden for vold i nære relationer, som bruges til at definere psykisk udnyttelse, hvor man får nogen til at fremstå eller føle sig skøre. Fungerer ved at overbevise offeret om, at det, som vedkommende oplever, ikke er reelt og desuden bebrejde dem, at de overhovedet giver udtryk for at have haft oplevelsen (Sweet 2022).

Grooming

Den proces, som foregår, når voksne fx på internettet skal vinde børns tillid forud for seksuelle krænkelser. I forbindelse med kærestesvindler er forskere inspireret af begrebet til at belyse, hvad der er på spil i den indledende fase af relationen imellem offer og svindler, før den økonomiske kriminalitet sætter ind. I groomingfasen foregår der en form for kærlighedsbombning af offeret fra svindlerens side, og når det lykkes svindleren at få offeret til at føle sig stærkt forbundet og forelsket, går svindleren videre

til at stille økonomiske krav til offeret, som kan opleve disse krav som noget, de frivilligt vælger at opfylde.

Kærlighedsbombning

At blive forgudet og overøst med opmærksomhed og kærlighedserklæringer, der giver én følelsen af at være helt særlig.

Victimblaming

At andre holder et offer ansvarlig for den krænkelse, som personen har været udsat for, fremfor den kriminelle, som har udsat vedkommende for krænkelsen eller forbrydelsen. Ofre kan også bebrejde sig selv for den krænkelse, de er blevet udsat for (Oxford Learner's Dictionaries – vores oversættelse).

Sekundær viktimering

Når offeret lider yderligere skade ikke som et direkte resultat af den kriminelle handling, men på grund af den måde, hvorpå institutioner og andre personer behandler offeret (Eige 2023).

Skam

Skam er en "følelsesmæssig reaktion på oplevelsen af afvisning, latterliggørelse, kommen til kort eller tab af anseelse. Skam er en sammensat, smertefuld følelse, der bl.a. rummer forlegenhed, ydmygelse, krænkelse, vanære og tab af selvfølelse (Sjørsløv & Møhl 2023). Professor i klinisk psykologi, Rene Carsten Jørgensen, belyser i et nyere, dansk værk om skam skammens fænomenologi, og opfordrer bl.a. til en skelnen imellem konstruktiv og destruktiv skam (Jørgensen 2023).



Resumé og hovedresultater

The background of the page is a close-up photograph of blue water with gentle ripples, creating a textured and serene visual effect.

Resumé og hovedresultater

Baggrund og formål

Denne antropologiske undersøgelse er iværksat af stifteren af Center mod Økonomisk IT-kriminalitet, Sine Gregersen, der selv har haft kærestesvindler tæt inde på livet, idet Sines mor i 2021 blev offer for en svindler, hvorefter moren endte med at tage sit eget liv. Antropologerne Stine Brynskov og Malene C. Meldgaard har skrevet rapporten på baggrund af deres dataindsamling og analyse.

Formålet med undersøgelsen er at bidrage til en større forståelse af ofre for kærestesvindler med henblik på at kvalificere det fremadrettede arbejde med at udvikle indsatser til at hjælpe ofre for kærestesvindler i Danmark.

Kærestesvindler er en forbrydelse, der ligesom anden økonomisk IT-kriminalitet er i fremvækst både internationalt og i Danmark. Tal fra Finans Danmark viser, at danske ofre for kærestesvindler i 2022 blev frarøvet sammenlagt 21,6 mio. kr. fordelt på 1.099 sager (Finans Danmark 2023). Tal fra politiet viser, at der i 2019-2022 var 848 politianmeldelser om kærestesvindler. Heraf var 62% af ofrene kvinder og 38% mænd. Der er i alt politianmeldt værditab som følge af kærestesvindler for 91 mio. kr. i perioden 2019-2022. Det gennemsnitlige værditab pr. offer var i perioden 131.593 kr., hvilket viser, at kærestesvindler er en kriminalitetsform forbundet med store såvel økonomiske som personlige omkostninger for de forurettede (Nationalt Center for IT-kriminalitet 2023).

Internationalt går kærestesvindler under navnet Romance Scam, og ifølge FBI's definition er det betegnelsen for den kriminelle handling, der foregår, når én eller en gruppe af kriminelle påtager en falsk online identitet for at opnå et offers tillid og kærlige følelser, for herefter at benytte sig af tilliden til at manipulere offeret til at overføre penge til sig (FBI 2023).

I Danmark får kærestesvindler med mellemrum offentlig opmærksomhed i avisartikler, TV-indslag eller podcast, men bortset fra et nyere kriminologisk speciale har fænomenet ikke hidtil været undersøgt systematisk i Danmark.

Denne undersøgelse er den første i Danmark, som fokuserer på kærestesvindler med afsæt i ofres og pårørendes egne fortællinger.

Datagrundlag

- 29 kvalitative interviews med i alt 14 ofre og 11 pårørende.
- 11 kvindelige ofre, 3 mandlige ofre.
- Litteraturgennemgang og ekspertinterviews.



Undersøgelsens 11 hovedresultater

1. Flere ofre har begået selvmord efter kærestesvindl

To ud af undersøgelsens i alt 14 ofre har begået selvmord i kølvandet på kærestesvindl, og yderligere et offer har haft flere selvmordsforsøg i kølvandet på kærestesvindl.

2. Ofrene har aldrig hørt om kærestesvindl – før de selv er udsat for det

Flere af ofrene i undersøgelsen havde ikke hørt om kærestesvindl forud for selv at være blevet svindlet, og de efterlyser derfor mere oplysning på relevante hjemmesider, datingportaler og i den offentlige debat.

3. Pårørende og ofre oplever, at der mangler hjælp

Dansksproget information om kærestesvindl og mulighed for hjælp og rådgivning i forbindelse med kærestesvindl er næsten ikkeeksisterende, og ofre såvel som pårørende giver udtryk for at mangle hjælp under og efter svindlen. Fx efterspørges mulighed for at møde ligesindede og få ekspertrådgivning i forhold til økonomiske spørgsmål og kommunikation med ofrene.

4. Ofrene oplever at få forvrænget virkelighedsopfattelse og at blive manipuleret med

I bakspejlet beskriver ofre, at de har være udsat for manipulation, og at de ikke kan genkende sig selv i den skriftlige korrespondance, når de genlæser den efterfølgende. Også pårørende til ofre beskriver, at ofrene udviser en forandret adfærd, fx stor forvirring samt isolation fra alle andre end svindleren.

5. Ofre, som står midt i svindlen, kan ikke nås med almindelig kommunikation

Undersøgelsen peger på, at ofre, som er midt i svindl, befinder sig udenfor en normal kommunikativ rækkevidde, idet de på grund af manipulationen fra svindleren ser udefrakommende og pårørendes advarsler som et uønsket forsøg på indblanding i eget liv. Derfor er der behov for et specialiseret rådgivningstilbud til ofre for kærestesvindl, der tager afsæt i den manipulerede virkelighed, offeret befinder sig i med henblik på at understøtte offeret i erkendelse af svindlen.

6. Ofre og pårørende bruger ord som "afhængighed" og "narkomani" til at beskrive, hvad der er på spil

Nuværende og tidligere ofre sætter ord på, at de under svindlen oplever en afhængighed af fx daglige kærlige beskeder, som de efter svindlens afsløring kan have vanskeligt ved at undvære. Pårørende til ofre beskriver også snitflader til "narkomani" og "afhængighed", når de sætter ord på deres pårørendes udfordringer som følge af svindlen.

7. Ofrene oplever det meget skamfuldt at have været udsat for kærestesvindl

Ofrene beskriver, at de oplever det skamfuldt at have været udsat for kærestesvindl. Mens nogle ofre giver udtryk for bevidst at modarbejde skammen ved fx at fortælle andre om deres oplevelser og ikke isolere sig, betaler andre en meget høj pris. Udover at opleve skam kan ofrene både opleve sorg, isolation, ensomhed, depression, at have mistet deres personlige dømmekraft – samtidig med at de har økonomiske udfordringer.

8. Ofrene oplever reel kærestesorg, når svindlen afsløres

Selvom ofrene ikke har mødt – og i flere tilfælde heller ikke har talt direkte med – personen bag den påståede profil, beskriver ofrene at opleve en gensidig forelskelse og oplevelse af kærlighed. Efter brud med svindleren kan ofrene derfor opleve en reel tilstand af sorg, som omgivelserne kan have svært ved at begribe. Forskere taler om, at man bliver "dobbelt-ramt" – både økonomisk og mentalt. Og undersøgelsen viser også, at der kan være sekundær viktisering, idet man som offer kan blive fordømt af omgivelserne for at have været "faldet for svindlen" og været "naiv" eller "dum".



9. Der er sammenhæng mellem svindlens varighed og konsekvensernes omfang

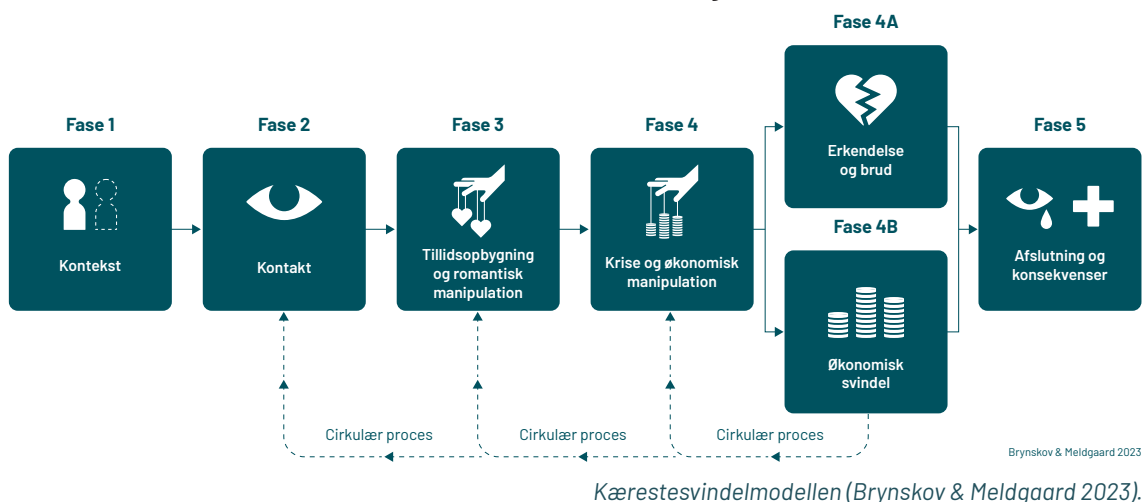
De ofre, som betaler store pengebeløb, er også dem, der har været udsat for svindel i længst tid. Undersøgelsen peger derfor på, at jo længere tid, svindlen står på, jo større er konsekvenserne for offeret – økonomisk såvel som mentalt.

10. Få ofre melder svindlen til politiet

Ud af undersøgelsens 14 ofre har kun fire ofre foretaget en formel politianmeldelse. Dette skal ses i lyset af, at ofrene oplever skam i forbindelse med afsløringen af svindlen. Derudover gengiver flere ofre, at proceduren for at politianmelde svindlen, herunder at overlevere dokumentation for svindlen i form af ofte meget omfattende skriftlig korrespondance, konto-oplysninger mv., forekommer vanskelig – særligt når man befinder sig i en situation præget af chok.

11. Kærestesvindelmanmodellen – ofre gennemgår fem faser

Undersøgelsen viser, at ofre går igennem fem faser, når de udsættes for kærestesvindlen – uanset om offeret er udsat for svindel i kortere eller længere tid:



Fase 1: Kontekst

Ofrene befinder sig et sårbart sted i livet, når det lykkes svindlerne at etablere kontakt til dem. Flere ofre er åbne for et nyt forhold på svindeltidspunktet – en slags "ny begyndelse".

Fase 2: Kontakt

Ofrene bliver typisk opsøgt af svindlerne på offerenes egne Facebook- eller Instagramprofiler eller via en profil på internationale datingsider.

Fase 3: Tillidsopbygning og romantisk manipulation

Relationen til svindleren udvikler sig hurtigt til at være et fortroligt og romantisk forhold med en potentielt kommende kæreste. Der bliver kommunikeret hyppigt om fælles interesser og værdier og udvekslet intimitet og kærlighedserklæringer. Relationen udvikler sig til et romantisk, kærestelignende forhold imellem to partnere, som planlægger at mødes i nær fremtid og opbygge et fælles liv.

Fase 4: Krise og økonomisk manipulation

Relationen får et økonomisk fortegn, da svindleren kommer ud for en eller flere kriser, som nødvendiggør økonomisk hjælp. Ofrene stilles overfor en anmodning om at betale svindleren penge i forbindelse med en uforudset udgift – ofte som et udlæg/lån, som senere vil blive dækket af svindleren. Svindleren giver ofte falsk dokumentation for, at udlægget/lånet vil blive betalt tilbage. Der kan indgå flere svindlere i denne fase af svindlen, som fx udgiver sig for at være bankrådgivere eller ambassadeansatte.



Fase 4A: Erkendelse og brud

De økonomiske krav betyder, at nogle ofre bestyrkes i en spirende tvivl og erkendelse af, at de er udsat for svindel, hvorefter de beslutter, at de ikke vil betale. Dermed afsluttes relationen, da svindlerens manipulation ikke er lykkedes. Disse ofre bevæger sig derefter til afslutningsfasen (fase 5).

4B: Økonomisk svindel

Ofrene, som har været udsat for succesfuld romantisk manipulation, starter med at betale penge til svindleren, og relationen fortsætter. Efter at have betalt én gang, præsenteres ofrene igen og igen for nye kriser sideløbende med den fortsatte hhv. romantiske og økonomiske manipulation. Som tiden går, forstærkes manipulationen og det pres, som ofrene udsættes for.

Fase 5: Afslutning og konsekvenser

I fase 5 afbrydes relationen mellem offer og svindler, og ofrene konfronteres med de konsekvenser og traumatiske følger, svindlen og den intense manipulationsproces har medført dem. Alt efter varighed og omfang af svindlen oplever ofrene følgende i varierende grad:

- Svækket tillid til omverdenen og egen dømmekraft.
- Økonomisk deroute.
- Sorg, oplevelsen af reelt tab og tomhed.
- Skam, isolation og ensomhed – evt. med depression til følge.
- Selvmord (to af undersøgelsens 14 ofre begik selvmord i kølvandet på at være blevet svindlet og yderligere et offer har forsøgt at begå selvmord).

Det er typisk ikke de økonomiske konsekvenser, som ofrene hæfter sig mest ved i denne fase, men derimod oplevelsen af at have været blevet manipuleret med følelsesmæssigt. Ofrene for kærestesvindel er altså dobbelt ramt – både mentalt og økonomisk.

Seriel svindel

Undersøgelsen viser, at enkelte ofre (én kvinde og to mænd), efter at være blevet udsat for svindel af én svindler, gentagne gange får frarøvet penge af andre svindlere. De udsættes derfor seriel svindel.



Anbefalinger



Anbefalinger

Undersøgelsen viser, at kærestesvindler kan medføre store både menneskelige og økonomiske konsekvenser for den enkelte. Undersøgelsen viser også, at der i dag ikke er hjælp at få for hverken ofre for kærestesvindler eller deres pårørende i Danmark. Derfor præsenteres hermed – med afsæt i undersøgelsens resultater – en række anbefalinger til det videre arbejde med etablere hjælp til ofre for kærestesvindler og deres pårørende i Danmark. Anbefalingerne fordeler sig over tre overordnede indsatsområder, som kan være med til at forebygge og afhjælpe de negative konsekvenser forbundet med kærestesvindler. De tre indsatsområder er:

1. Én indgang for hjælp til ofre for kærestesvindler og deres pårørende.
2. Hjælp til ofre for kærestesvindler og deres pårørende.
3. Øget oplysning og forebyggelse af nye ofre for kærestesvindler.

1. Én indgang for ofre for kærestesvindler og deres pårørende

Flere af undersøgelsens informanter peger på, at de har savnet hjælp til at navigere rundt mellem forskellige instanser i et forsøg på at finde ud af, hvad man skal gøre, når man får mistanke om, at man er udsat for kærestesvindler, eller når man er pårørende til en person, der er offer for kærestesvindler. Undersøgelsen viser, at kærestesvindler i sig selv kan medføre både store menneskelige og økonomiske konsekvenser og visse tilfælde deciderede traumer. Undersøgelsen peger på, at konsekvenserne muligvis forstærkes, hvis den enkelte i kølvandet på kærestesvindler overlades til sig selv uden noget sted at gå hen for at få specialiseret terapeutisk hjælp, rådgivning ift. politianmeldelse og dialog med banken, gældsrådgivning, juridisk rådgivning og ikke mindst mulighed for at tale med ligesindede.

Pårørende efterspørger én samlet indgang, hvor der kan tilbydes gratis, specialiseret rådgivning og hjælp henblik på at forebygge og minimere de økonomiske og menneskelige traumer forbundet med kærestesvindler.

Mål

At minimere de menneskelige og økonomiske konsekvenser forbundet med kærestesvindler.

Forslag

- Etablering af en landsdækkende, specialiseret indsats til ofre for kærestesvindler og deres pårørende, der kan fungere som én samlet indgang til hjælp på området.
- Etablering af samarbejde og partnerskaber med andre organisationer, som har ekspertise indenfor relevante områder.
- Etablering af samarbejde med vidensinstitutioner med henblik på tilvejebringelse og formidling af relevant forskningsbaseret viden inden for området – internationalt såvel som dansk.



2. Hjælp til ofre for kærestesvindler og deres pårørende – under og efter svindlen

Undersøgelsen viser, at det ofte er tilfældet, at offerets pårørende erkender svindlen, før offeret selv gør, og at de pårørende i forlængelse heraf ofte kommer til at befinde sig i en vanskelig situation, når de forsøger at hjælpe offeret ud af svindlen. Konkret kan den pårørende opleve, at offeret skubber den pårørende fra sig i sin egen benægtelse af svindelen, hvor offeret kan komme til at opfatte den pårørende som fjendtligt indstillet ift. offerets "nye kæreste" samt grådig og optaget af egen arv. Undersøgelsen viser desuden, at de pårørende mangler rådgivning og vejledning ift., hvordan de skal tale med offeret om deres bekymring, herunder hvordan de hjælper offeret bedst muligt.

Undersøgelsen viser desuden, at ofre i kølvandet på svindlen kan opleve sorg, skam, isolation, ensomhed, depression samt at have mistet deres personlige dømmekraft, samtidig med at de har økonomiske udfordringer. To ud af undersøgelsens i alt 14 ofre har begået selvmord i kølvandet på kærestesvindler, og yderligere et offer har haft flere selvmordsforsøg i kølvandet på kærestesvindler. Undersøgelsen viser, at ofrene mangler mulighed for at få hjælp til at bearbejde de menneskelige og økonomiske konsekvenser, svindleren har medført dem – såvel i form af terapeutisk hjælp og rådgivning, juridisk rådgivning mv.

Mål

At sikre ofre for kærestesvindler og deres pårørende specialiseret hjælp på det tidligst mulige tidspunkt med henblik på at minimere og bearbejde de personlige og økonomiske traumer forbundet med svindlen.

Forslag

- Hotline til ofre for kærestesvindler og deres pårørende.
- Terapeutisk hjælp samt peer-to-peer-netværk for ofre for kærestesvindler og deres pårørende.
- Gældsrådgivning til ofre for kærestesvindler.
- Juridisk rådgivning til ofre for kærestesvindler.
- Roadmaps og dialogværktøjer udviklet i samarbejde med tidligere ofre og pårørende til kærestesvindler/brugerpanel.



3. Øget oplysning og forebyggelse af nye ofre for kærestesvindel

Flere af undersøgelsens ofre for kærestesvindel oplyser, at de ikke kendte til fænomenet kærestesvindel, før de selv blev udsat for det. De kendte derfor heller til svindlernes metoder til at komme i kontakt med ofre via falske profiler, før de selv blev ofre for kærestesvindel. Det anbefales derfor at styrke det generelle vidensniveau om kærestesvindel i Danmark, herunder viden om, hvilke advarselstegn ift. kærestesvindel man skal være opmærksom på, samt hvilke forholdsregler man kan tage i forhold til afsløring af, om det man oplever, er kærestesvindel.

Mål

At forebygge fremtidige ofre for kærestesvindel i Danmark.

Forslag

- Udbrede kendskabet til kærestesvindel i Danmark via målrettet og skræddersyet kommunikation og fortalervirksomhed.
- Inddrage tidligere ofre og pårørende til kærestesvindel i brugerpanel/ambassadører.
- Hjemmeside og SoMe med den nyeste viden om kærestesvindel, "selvtest", hjælp til billedsøgning og andre redskaber til afsløring af potentiel svindel.
- Oplysningsindsatser fx i samarbejde med politi, Ældresagen, Det Kriminalpræventive Råd, Finans Danmark, Offerrådgivningen mv.
- Oplysning til relevante fagpersoner og aktører (fx bankansatte, politifolk, praktiserende læger, biblioteker, borgerservice, sundhedspersonale, boligselskaber mv.).



Kapitel 1:

Baggrund og formål

Kapitel 1: Baggrund og formål

Baggrund

Kærestesvindler er en forbrydelse, som er i fremvækst i Danmark, og som med jævne mellemrum får opmærksomhed i avisartikler, TV-indslag eller podcast, men som – bortset fra et nyere kriminologisk speciale – hidtil ikke har været forskningsmæssigt belyst i Danmark. Kærestesvindler er en nyere form for svindel, som er opstået i forbindelse med sociale medier og datingsapps udbredelse i verden. Der findes forskellige former for kærestesvindler, men i denne rapport beskæftiger vi os med den type kærestesvindler, hvor et kvindeligt eller mandligt offer bliver kontaktet via elektroniske medier af en svindler, der udgiver sig for at være en potentiel partner, som derefter manipulerer offeret til at føle sig forbundet med og ofte forelsket i sig for siden at manipulere ofret til at overføre penge til sig. Det er også den form for kriminalitet, som hos politiet og andre steder betegnes som datingsvindler, og som på engelsk går under navnet Romance Scam.

Tal fra Finans Danmark viser, at danske ofre for kærestesvindler i 2022 blev frarøvet sammenlagt 21,6 mio. kr. fordelt på 1.099 sager (Finans Danmark 2023). Tal fra politiet viser, at der i 2019-2022 var 848 politianmeldelser om kærestesvindler. Heraf var 62% af ofrene kvinder og 38% mænd. Der er i alt politianmeldt værditab som følge af kærestesvindler for 91 mio. kr. i perioden 2019-2022. Det gennemsnitlige værditab pr. offer var i perioden 131.593 kr., hvilket viser, at kærestesvindler er en kriminalitetsform forbundet med store såvel økonomiske som personlige omkostninger for de forurettede (Nationalt Center for IT-kriminalitet 2023).

Undersøgelsen er den første i Danmark, som fokuserer på kærestesvindler med afsæt i ofres og pårørendes egne fortællinger. Undersøgelsen er iværksat af Center mod Økonomisk IT-kriminalitet, som er stiftet af Sine Gregersen, der selv har haft kærestesvindler tæt inde på livet, da hendes mor i 2021 blev offer for en svindler, og på tragisk vis endte med at tage sit eget liv. Sine Gregersen er stået offentligt frem med sin historie (Vaaben 2022a). Sine Gregersen oplevede, at der manglede hjælp såvel for hendes mor som for hende selv som pårørende i forbindelse med kærestesvindler, og derfor besluttede hun at afsøge muligheder for etablering af en hjælpeorganisation til støtte for ofre for kærestesvindler og deres pårørende. Sine Gregersen (Center mod Økonomisk IT-Svindler) har modtaget støtte fra OAK Foundation til undersøgelsen.

Formålet med undersøgelsen

Formålet med undersøgelsen er at bidrage til en større forståelse af ofre for kærestesvindler med henblik på at kvalificere det fremadrettede arbejde med at udvikle indsatser til at hjælpe ofre for kærestesvindler i Danmark. Formålet er søgt indfriet ved en afdækning af følgende hovedspørgsmål:

- Hvad karakteriserer ofrene for kærestesvindler – i en dansk kontekst?
- Hvordan beskriver danske ofre og pårørende svindelprocessen?
- Hvilke konsekvenser og traumer opleves blandt ofrene som følge af kærestesvindler?
- Hvilke indsatser ville evt. kunne gavne ofre fremadrettet – både hvad angår forebyggelse og hjælp?



Kapitel 2:

Metode og datagrundlag

Kapitel 2: Metode og datagrundlag

Da formålet med undersøgelsen er at styrke forståelsen af kærestesvindlen med det for øje at kunne hjælpe ofre og pårørende bedre, er der foretaget nogle bevidste metodiske valg, som bliver beskrevet i det følgende. Her vil vi også belyse nogle af de metodiske dilemmaer eller udfordringer, som undersøgelsens dataindsamling har aktualiseret.

Metodiske refleksioner og afgrænsning

Da undersøgelsens formål er at tilvejebringe viden om kærestesvindlen i Danmark set fra ofres og pårørendes perspektiv, har vi undervejs i undersøgelsen fokuseret på netop disse fortællinger i deres fulde omfang. Vi har ikke haft til formål at undersøge fx baggrunden for selve svindlen eller at gå ind i politiets opklaringsmetoder, og tematikker som disse medtages alene i det omfang, informanterne selv har bragt dem på banen som relevant for deres oplevelser af at have været ofre for kærestesvindlen. Det er også på sin plads at nævne, at vi ikke har haft fokus på identitetstyveriet, som er en anden væsentlig dimension af kærestesvindlen, da et væsentligt element i svindlen er brug af falske profiler, som er skabt på baggrund af andre uskyldige mennesker, som har fået frastjålet deres private billeder på sociale medier. Dette fravalg er alene et udtryk for afgrænsning af ressourcemæssige årsager, og ikke et udtryk for, at vi betragter dette aspekt af kærestesvindlen som mindre relevant.

Rekruttering og udvælgelse af informanter

Da det som nævnt er den første undersøgelse af sin art i Danmark, har det været højt prioriteret at få et så varieret indblik i fænomenet kærestesvindlen som muligt. Fra såvel Sine Gregersens fortælling, som fra diverse podcaster og medie-publikationer, havde vi en forudantagelse om, at det kunne være forbundet med skam at skulle dele sine erfaringer, hvilket spillede ind i forhold til rekrutteringen af deltagere i undersøgelsen, idet vi antog, og at det kunne være forbundet med vanskeligheder at få folk til at melde sig til en interviewundersøgelse om kærestesvindlen. Vi antog også, at for de mennesker, som meldte sig, ville det at deltage i undersøgelsen være forbundet med en personlig overvindelse.

Af disse to grunde besluttede vi os for en rekrutteringsstrategi, hvor vi som første skridt ville efterspørge deltagere til undersøgelsen via Sine Gregersens Facebook-gruppe "Stop kærestesvindlen" og LinkedIn-profil. Det viste sig hurtigt, at flere informanter end vi først havde forudset, henvendte sig, bl.a. med begrundelsen, at de – eller deres pårørende – kunne genkende sig i Sine Gregersens personlige erfaringer. Kriterierne for at deltage i interviewundersøgelsen var, at man selv – eller ens pårørende – havde været i en digitalt medieret relation til en person, man opfattede som en romantisk partner eller kæreste, som herefter udsatte en for svindel med økonomisk vinding for øje. Vi fik flere henvendelser, som vi vurderede, faldt udenfor undersøgelsen – fx hvis oplevelserne drejede sig om økonomisk svindel mellem to mennesker, der kendte hinanden i forvejen og havde en fysisk relation – fx i forbindelse med skilsmisse.

En mulig bias er, at vi i rekrutteringen har brugt Facebook, som måske ikke er de yngres foretrukne medie, hvilket kan være en af flere grunde til, at der ikke er unge, der har henvendt sig til at deltage i undersøgelsen. Forud for interviewene havde vi begrænset indsigt i feltet, og kendte kun til Sine Gregersens personlige fortælling og øvrige personlige fortællinger, som vi havde hørt i fx en podcast af journalisten Dan Rachlin, som



har været udsat for identitetstyveri, og hvis profil er blevet brugt til af kærestesvindlere. Vi valgte en induktiv tilgang til emnet, hvor vi i første omgang ikke lod os styre af teoretiske retninger eller hypoteser, men hvor vi derimod stillede os åbent over for feltet. Da vi havde gennemført de første interviews og transskribering af disse, begyndte vi at orientere os i forskningen på feltet, og herefter foregik dataindsamlingen sideløbende med, at nye teoretiske indsigter opstod.

Det viste sig hurtigt, at der dels var nogle gennemgående mønstre, som gik igen i informanternes fortællinger, både i forhold til kronologien i fortællingerne og de tematikker, informanterne bragte på banen undervejs i samtalerne. Det viste sig også, at disse mønstre afspejlede sig ikke bare på tværs af mediefortællingerne om personlige beretninger fra mennesker, der har været udsat for kærestesvindler, men også indenfor den internationale forskning på feltet og i det danske kriminologispeciale.

Kvalitative, semistrukturerede og eksplorative interviews med ofre og pårørende

I alt har vi gennemført 29 interviews med ofre og pårørende, ligesom vi har haft løbende mailkorrespondance med flere af informanterne. Størstedelen af interviewene har haft en varighed på 1,5-2 timer, og i nogle tilfælde har vi interviewet den samme person flere gange.

I den første del af dataindsamlingen var vi begge antropologer til stede ved hvert interview, som foregik enten ansigt-til-ansigt hjemme hos informanten, et "sted ude i byen" eller online via fx zoom. Lokationen var valgt primært ud fra informantens præferencer.

Vi udformede vores spørgeguide på en måde, der gav stort råderum for informanterne til selv at vælge, hvilke områder og faktuelle kendsgerninger de ønskede at dele med os, kun guidet af nogle overordnede spørgsmål, som vi inddelte under de to hovedområder:

1. Fortællingen fra start til slut.
2. Hvilke hjælpeforanstaltninger har du/din pårørende gjort brug af hhv. manglet?

Metodiske udfordringer og etik

En udfordring, vi er stødt på, er, at nogle af informanterne på interviewtidspunktet ikke har haft en oplevelse af at være blevet svindlet af kriminelle gerningspersoner. Tre informanter er i skrivende stund i korrespondance med profiler, som i vores (dvs. antropologernes) optik er at definere som svindlere, men som informanterne selv har en mere kompleks opfattelse af. To af de mandlige informanter udviser en tvetydighed i forhold til, om de oplever sig svindlet eller ej. Og en kvinde (som er blevet opfordret til at kontakte os af sin datter) fastholder utvetydigt, at personen, som hun korresponderer med, er reel og snart vil komme til Danmark for at være sammen med hende.

I disse situationer har vi oplevet et dilemma i forhold til på den ene side at være motiveret af at få mest mulig viden, og dermed også være afhængig af informanternes samarbejde, men på den anden side at opleve en fordring i forhold til at være transparente omkring vores opfattelse af, at disse personer er udsat for en kriminell handling. I det ene tilfælde lykkedes det fx en datter (som er dybt bekymret for, at hendes 74-årige mor står overfor en snarlig økonomisk ruin) at få moren til at tale med os under en falsk forudsætning om at vi "bare" var interesserede i at få viden om, "hvordan det er at være kæreste via internettet". Eksemplet er medtaget her, også fordi det illustrerer, hvilke etiske



dilemmaer vi forestiller os, at man kan komme ud for, når man iværksætter tiltag rettet imod mennesker og familier, som har kærestesvindler tæt inde på livet, og som har et stort behov for ekstern hjælp. Og hvor hovedpersonen selv befinder sig mentalt et andet sted, og ikke umiddelbart ser sig selv som et offer for en kriminel handling. Og hvad svarer man fx, når personen siger om sine pårørende: "De siger jo hele tiden, at jeg bare skal bruge penge på mig selv og gøre det, jeg har lyst til. Men når jeg så gør netop det, så er det også forkert!".

Flere interviewpersoner har efterfølgende udtrykt, at de har profiteret af at kunne fortælle til en udenforstående om deres oplevelser. Nogle har også udtrykt, at de bevidst har meldt sig til undersøgelsen som et led i en strategi om at fortælle andre om deres oplevelser, fx på baggrund af anbefalinger fra en psykolog om at "dele sin historie" som led i en helingsproces.

Den skriftlige kommunikation – korrespondancen mellem offer og svindler

I undersøgelsen har vi fokuseret på mundtlige narrativer, og kun i enkelte tilfælde set selve den skriftlige korrespondance mellem offer og svindler. Der er flere grunde til, at vi kun i begrænset omfang har benyttet data fra selve den skriftlige kommunikation mellem offer og svindler.

For det første har undersøgelsens omfang ikke muliggjort systematisk analyse af de ofte meget store mængder skriftligt materiale, som ligger bag alle fortællingerne. For det andet har vi vurderet, at adgang til det skriftlige materiale ville kunne give etiske udfordringer, der overstiger gevinsten ved at inddrage det. Fx tilhører korrespondancen i visse tilfælde en afdød person eller en pårørende, der ikke selv har givet tilsagn om at dele den, men som er i en datters eller søns varetægt.

Endelig har vi erfaret, at indholdet i den skriftlige korrespondance i meget høj grad er kontekstafhængigt, og derfor ikke egner sig til en undersøgelse som denne, idet der er fare for, at gengivelse af selve indholdet i den skriftlige korrespondance kan have en reviktimerende effekt på tidligere ofre, idet der er en risiko for, at de vil opleve at fremstå "naive og dumme", hvis teksten gengives. Fx har det vist sig, at når informanter har læst op af deres tidligere korrespondance, oplever de set i deres nuværende optik, at det er helt "hen i vejret", at de dengang ikke kunne se, at det var en svindler, de skrev med. Denne reaktion kan også iagttages, når udenforstående læser uddrag af den skriftlige korrespondance, hvilket vi ser som kontraproduktivt i forhold til sigtet med undersøgelsen, som er at tilvejebringe indsigter med det formål at hjælpe ofre og pårørende til ofre for kærestesvindler – ikke at reviktimerere, victimblame eller at medvirke til yderligere stigmatisering.



Fakta om undersøgelsens datagrundlag

Informanterne

- I alt 25 interviewpersoner.
- 14 ofre for kærestesvindel.
- 11 pårørende til ofre for kærestesvindel.

Ofrene

Køn: 11 kvinder og 3 mænd.

Alder: Fra 51 til 80 år.

Kønorientering: De 14 ofre i undersøgelsen er alle blevet svindlet af en profil, der udgiver sig for at være af det modsatte køn af offeret.

Ofrenes uddannelses- og jobmæssige situation og alder på svindeltidspunktet

Ofrene er oplistet efter deres alder på svindeltidspunktet:

Pseudonym	Alder / år	Uddannelse og beskæftigelse
Vera	51	Psykoteraapeut selvstændig
Mette	51	Pædagog med diplomuddannelse (sygemeldt)
Rikke	54	Lektor
Nina	54	Leder i et internationalt firma
Mor	57	Socialrådgiver
Bodil	58	Anlægsgartner (Corona-hjemsendt)
Inge	62	Pædagog med diplomuddannelse (efterløn)
Daniel	62	Ingeniør selvstændig
Heidi	63	Sygeplejerske m. en masteruddannelse
Per	68	Lærer (pensionist)
Mor	71	Klinikassistent (pensionist)
Mor	72	Lærer (pensionist)
Mor	72	Ufaglært (pensionist)
Gunnar	80	Radiomontør (pensionist)

Pseudonymet "mor" bruges, da disse ofres historier bliver fortalt af deres pårørende, og det ikke har været ofrenes eget valg at deltage i undersøgelse. To af de fire mødre, som er repræsenteret i undersøgelsen, har begået selvmord efter at være udsat for kærestesvindel, mens en tredje har forsøgt at begå selvmord.

De 11 pårørende i undersøgelsen

De 11 pårørende betegnes som udgangspunkt i rapporten ud fra deres forhold til offeret, fx



datter, søn, svigersøn, veninde. Derudover nævnes tre pårørende af formidlingsmæssige hensyn ved navn (synonym) – det drejer sig om Dorte, Erik og Carina.

Geografisk placering og boligsituation

Ofrene er geografisk spredt i Jylland, på Fyn og Sjælland. Alle ofrene med undtagelse af ét boede alene, da svindlen fandt sted – den sidste boede sammen med sin 18-årige datter.

Varigheden af svindlen og betaling/ikke-betaling

	Antal ofre	Betaling/Ikke-betaling
1 uge – 1 måned	3	Ingen har betalt
1 måned – 6 måneder	3	2 har ikke betalt 1 har betalt få gange
6 måneder – 1 år	4	Alle har betalt – flere gange
1 år – 5 år	4	Alle har betalt – flere gange

Hvilke beløb har ofrene fået frarøvet?

Hvis ikke ofrene selv har nævnt de beløb, de har fået frarøvet, har vi i undersøgelsen ikke spurgt ind til dette. De ofre, der selv nævner beløbets størrelse, fortæller om tab mellem 80.000 kr. og 1,5 mio. kr.

Konsekvens og aktuelle situation for de 14 ofre

- To ofre er stadig udsat for en forbrydelse (de bliver i skrivende stund forsat svindlet – og betaler penge).
- To ofre har begået selvmord.
- Et offer er død pga. sygdom.
- Ni ofre er videre i deres liv, dog mere eller mindre mærket af den forbrydelse, de har været udsat for.

Anmeldt forbrydelsen til politiet eller ej?

Fire af ofrene har foretaget en politianmeldelse, mens flere andre har overvejet det.

Kontekstuel dataindsamling – øvrige aktører

Samtaler og interviews med:

- Biblioteker (Viborg, Roskilde).
- Hovedbanegårdens politistation.
- Politiets Nationale Center for IT-Kriminalitet (NCIK).
- Offerrådgivningen.
- Ældresagen.
- Nordea-filial (arrangement i samarbejde med Midt- og Vestsjællands politi om "Digital svindel").
- Den Sociale Retshjælp.
- Praktiserende psykolog med viden om kærestesvindler.
- Præst emeritus.



Kapitel 3:

Litteraturgennemgang

Kapitel 3: Litteraturgennemgang

Akademisk forskning og øvrige udgivelser

I det følgende giver vi en kort indflyvning til genstandsfeltet kærestesvindler. Vi gennemgår udgivelserne under de fire overskrifter: "Akademisk forskning", "Forebyggende oplysningsmateriale", "Personlige fortællinger og aktionsgrupper for tidligere ofre og pårørende" samt "Øvrig mediedækning".

Formålet med litteraturgennemgangen er at tilvejebringe et overblik over tilgængelig litteratur på området, og vi har anlagt en eklektisk tilgang med henblik på at få variationen i publikationerne med.

Akademisk forskning

Man søger pt forgæves efter dansk forskning om kærestesvindler, som i 2009 første gang blev beskrevet i internationale publikationer (bl.a. Rege 2009; Buchanan & Whitty 2012; Cross & Holt 2021; Thaisen & Nymand 2022 og Carter 2021).

I 2022 udkom et dansk speciale under overskriften "Crime Script analysis: Romance scam" af Julie Thaisen og Cecilie Møller Nymand, som bl.a. gennemgår den internationale forskning, som de kategoriserer under en række temaer. Også forskeren Elisabeth Carter har i 2021 publiceret en forskningsartikel i British Journal of Criminology, hvor hun som indledning til sin narrative diskursanalyse af en kærestesvindler-case gennemgår forskningen i hovedtræk fra 2009 frem til 2020.

Udover litteraturgennemgangen i disse to artikler har vi læst en række af artiklerne, som bl.a. nævnes i de to udgivelser samt øvrig forskning, og det er med baggrund i denne læsning, at vi i det følgende giver et kort oprids af den internationale forskning på området (bl.a. Rege 2009; Thaisen & Nymand 2022; Whitty 2013 & 2018; Carter 2021).

Forskellige hovedspor i forskningen synes at være 1: Fokus på offeret, 2: Konsekvenser for offeret og 3: Svindlernes manipulationsmetoder, herunder proces-orienterede tilgange som fx Crime Script, som på dansk kan oversættes til kriminalitetsmanuskript.

Fokus på offeret - motivation, psykologi og personlige karakteristika

I denne type forskning er der en interesse for at se på karakteristika ved ofrene, blandt andet ud fra ideen om, at en viden om ofrenes forudsætninger og psykologi kan bidrage til målrettet forebyggelse og/eller behandling.

Fra 2009 er der udkommet en række forskningspublikationer, som enten selv fremsætter eller afprøver diverse hypoteser vedrørende ofrenes forskellige psykologiske karakteristika, som fx venlighed, romantiske forestillinger, grådighed, udadvendthed, mangel på selvkontrol, sensationslyst, afhængighed samt følelsen af ensomhed (Whitty 2013 & 2018). Der laves også sammenlignende studier i forhold til ofrenes kompetencer inden for IT-sikkerhed og generelle uddannelsesniveauer.

Et lidt nyere eksempel på dette er artiklen "Do You Love Me? Psychological Characteristics of Romance Scam Victims" (Whitty 2018). Her analyseres resultater fra en britisk undersøgelse med deltagelse af i alt ca. 12.000 deltagere, hvoraf ca. 200 har været ofre for kærestesvindler, mens de øvrige har været udsat for andre typer af økonomisk IT-kriminalitet.

Undersøgelsen konkluderer, at 21 procent af ofrene for kærestesvindler er yngre mennesker, 63 procent midaldrende og 16 procent ældre eller gamle mennesker.



Desuden konkluderer artiklen, at ofre for kærestesvindel scorer signifikant højere på afhængighed i psykologiske test, og foreslår derfor, at forebyggelsesprogrammer til at forhindre mennesker i at blive udsat for kærestesvindel med fordel kunne hente inspiration i andre typer af afhængighedsprogrammer, fx imod alkohol- og spilafhængighed (Whitty 2018).

Nogle forskere læser svindelprocessen ind i en spil-metaforik, hvor det er udsigten til at kunne "vinde det tabte hjem igen", som skulle drive offeret til at betale efter allerede at have mistet store summer (Whitty 2013).

Et andet aspekt, som forskere har interesseret sig for, er selve det romantiske aspekt, herunder såvel de mentale og biologiske faktorer der er forbundet med forestillinger om romantik og forelskelse. I en artikel fra 2015 peger forskere med inspiration fra hermeneutisk filosofi på betydningen af de personlige fortællinger – på engelsk Personal Stories – som vi hver især bærer med os fra barndommen, og som efterfølgende udgør den fortolkningsmæssige ramme i livet. Forfatterne Christian Kopp, Robert Layton, Jim Sillitoe og Iqbal Gondal ser en sammenhæng mellem tilknytningsmåder og tidligere oplevelser af tilknytning, og påpeger, at svindlerne inden for kærestesvindel benytter sig af viden om ofrets personlige historie til at skræddersy deres profil og siden få succes med at frarøve penge fra offeret. Kopp m.fl. peger også på, at mennesker, som svindles, hvad enten det foregår virtuelt eller IRL (In Real Life), har tendens til at holde fast i en fortælling om den person, de svindles af, også når der foreligger informationer, som viser noget andet:

Once we have created a story about someone and about our relationship with that person, we try to continue it in a consistent way. In both real and virtual scam relationships, it seems that people hold on their story and will go to great length to ignore inconsistent information. They avoid changing the story as long as possible. Within a scam, the victim is deeply involved in an ideal "love story" and the request for funds is, as far as possible, smoothly integrated in the context of the story. As a result, the victim will repeatedly fulfill the request and send the funds in an attempt to follow the story (Koop, Layton, Sillitoe & Gondal 2015).

Også med hensyn til de biologiske aspekter af forelskelse og tiltrækning ses eksempler på analyser, som forbinder kærestesvindel til de biokemiske reaktioner, der udløses, når vi forelsker os eller oplever tiltrækning. Herunder fx serotonin og dopamin. Antropolog og ekspert i romantik og kærlighed, Helen Fisher, har leveret analyser af netop dette felt, som har inspireret fagfolk med interesse for kærestesvindel til at drage konklusioner vedrørende sammenhængen mellem forelskelse og det, som betegnes "Bad Decision Making" ud fra en biokemisk forklaringsmodel (Hadnagy 2021).

Fokus på svindlernes metoder – manipulation

Monica T. Whitty og andre forskere har inddraget indsigter fra psykologen Robert B. Cialdini, som siden udgivelsen af sin bestseller "Influence: The Psychology of Persuasion" i 1984 har haft succes i hele verden med sin lancering af seks (og sidenhen syv) principper for, hvordan man kan lykkes med at overbevise andre, der blevet brugt vidt og bredt særligt i relation til salg og marketing (Cialdini 1984/2021).

I Danmark er den psykologiske entertainer Niels Krøjgaard en af dem, som læner sig op ad Cialdini i sine foredrag og kurser om manipulation og svindel, og han underviser også inden for politiet. Krøjgaard har desuden bidraget som ekspert til det føromtalt danske Crime Script-speciale (Thaisen & Nymand 2022), og i nedenstående gennemgang af Cialdinis seks principper citerer vi desuden i kursiv også Krøjgårds danske oversættelse direkte fra specialet, bortset fra teksten om autoritetsprincippet, hvor vi har valgt at



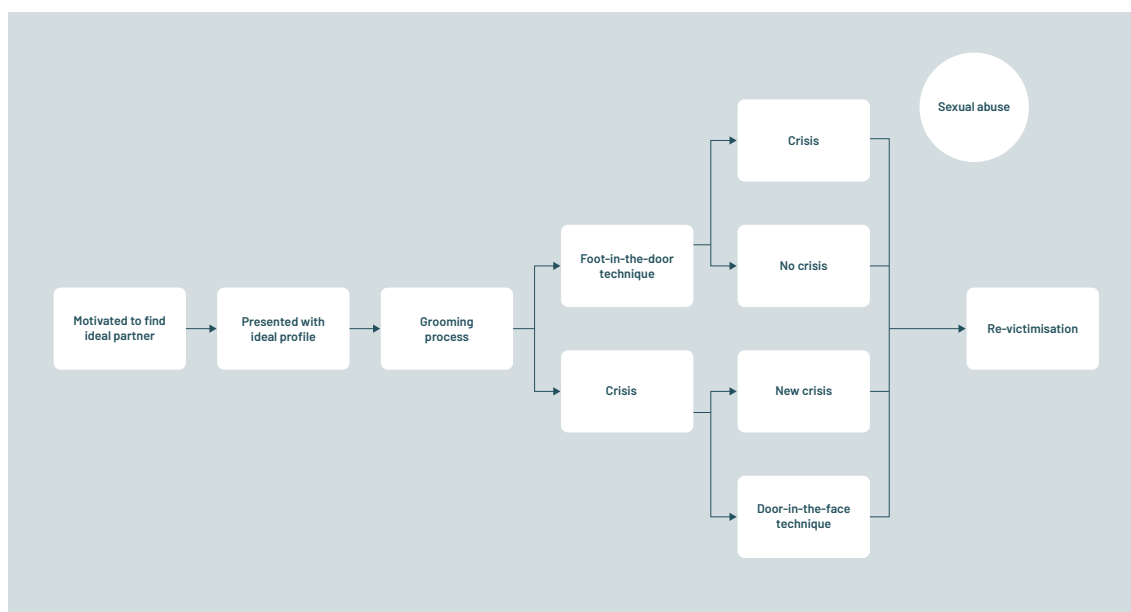
benytte vores egen oversættelse af Cialdinis tekst:

1. Commitment and consistency. Forpligtelse og konsistens. Når man først har sagt A, siger man også B.
2. Scarcity. Knaphed. Vil have det, man ikke kan få.
3. Authority. Autoritet. Vi er mere tilbøjelige til at stole på og lade os overbevise af autoriteter. Jobtitel og uniformering påvirker, hvor villige vi er til at gøre det, vi bliver bedt om.
4. Reciprocity. Gengældelse. Får man noget, så skylder man også noget.
5. Liking. Sympati. Et fælles tredje - ligheder mellem mennesker og komplimenter.
6. Social proof. Flokdyr. Vi gør det, andre gør.

(Cialdini 1984/2021 og Thaisen & Nymand 2022).

Flere studier ser på kærestesvindler i lyset af ovenstående principper (fx Thaisen & Nymand 2022; Archer 2017; Whitty 2013 og Carter 2021). Principperne bruges både til at beskrive svindlernes metoder (Thaisen & Nymand 2022) og til at beskrive de stadier eller faser, som ofrene gennemgår som resultat af svindlernes metoder (Whitty 2018).

Cialdinis manipulationsprincipper er af såvel Whitty som Thaisen & Nymand benyttet i en fasetilgang, men hvor Whitty har fokus på ofrenes oplevelser af svindlen, fokuseres der i det kriminologiske speciale primært på svindlernes metoder med henblik på forebyggelse.



Stage model to explain the online dating romance scam - fokus på ofrenes erfaringer (Whitty 2013)



Trin i processen	Handlinger
Forberedelse	<ul style="list-style-type: none"> • Hvilkeprofilbilleder der skal anvendes • Forberede historie
Indtrængning	<ul style="list-style-type: none"> • Sociale platforme (Facebook, Tinder, Dating.dk etc.) • Spreddehagl
Opbygning af relation	<ul style="list-style-type: none"> • Indleder en relation • Bygge en relation • Vinde tillid • Skifte kommunikationsplatform
Udførelsen	<ul style="list-style-type: none"> • Beder om penge • Giver mere kærlighed • Skabe forpligtelse, gengældelse og sympati
Afslutning eller cirkulær proces	<ul style="list-style-type: none"> • Forlader relationen • Går tilbage til tidligere trin (cirkulær)

Crime Script-ramme. Fokus på svindlernes bagvedliggende metoder (Thaisen & Nymand 2022)

Forskellige betegnelser benyttes til at beskrive de afgørende trin eller faser i relationen, hvor der opbygges tillid mellem parterne, og hvor Cialdinis principper altså med fordel kan anvendes til at kaste lys over, hvad der er på spil. Whitty anvender, som det fremgår i model 1 ovenfor, betegnelsen "Grooming", der normalt betegner den proces, der foregår, når voksne fx på internettet skal vinde børns tillid forud for seksuelle krænkelser. "Opbygning af en relation" er en anden betegnelse, som anvendes fx i det føromtalte speciale til at beskrive den fase, som går forud for udførelsen af selve den økonomiske svindel.

Et interessant begreb at nævne her, er "hyperpersonlig kommunikation", som er en af de ingredienser, Whitty fremhæver som et centralt element i svindlernes manipulation, som bevirker, at der meget hurtigt etableres et gensidigt tillidsforhold som afsæt for en oplevelse af reel kærlighed fra offer til svindler, som aldrig har mødt hinanden ansigt-til-ansigt. I en artikel fra 2020 sætter Whitty og forskerkollegaen Walther fokus på denne digitalt medierede kommunikation mellem mennesker, idet de argumenterer for, at netop fordi der er tale om onlinekommunikation, muliggøres en hyperpersonlig kommunikation, hvor svindler og offer opnår fortrolighed langt hurtigere, end man ser i ansigt-til-ansigt-relationer. Indenfor kommunikationsforskning er det nemlig velbeskrevet, at skriftlig online kommunikation hurtigere kan udvikle sig i en mere personlig og intim retning end almindelig ansigt-til-ansigt-interaktion, hvilket bl.a. skyldes, at der er en almenmenneskelig tendens til at idealisere et menneske, man ikke kan se. I fraværet af de nonverbale signaler, man normalt har ved en fysisk interaktion, giver onlinekommunikation afsenderen et væld af kommunikative fordele i forhold til en traditionel ansigt-til-ansigt-interaktion, hvilket udnyttes strategisk af svindlere, som begår kærestesvindel (Walther & Whitty 2020).

Når ofrene i undersøgelsen så hurtigt oplever en forbindelse med svindleren, kan det således skyldes selve kommunikationsformen, hvor svindleren konstant har muligheden



for at skræddersy sin kommunikation uden forstyrrelser fra ansigtsmimik, stemmeføring og andre nonverbale kommunikative elementer.

Fokus på sprog, anormal kommunikations ramme og psykisk vold

Elisabeth Carter, en britisk kriminolog, som arbejder i snitfladerne mellem sprog og jura, er også optaget af de kommunikative elementer i den manipulations- eller groomingproces, der er en del af relationsopbygningen, der går forud for selve den kriminelle handling, hvor svindler frarøver offeret penge. Hun synes at repræsentere en form for et nybrud inden for kærestesvindler-forskningen, idet hendes afsæt i højere grad end tidligere forskere på feltet er at zoome ind på selve den sproglige handling, som foregår mellem svindler og offer. Hun ønsker at tage afstand fra en offer-fokuseret tilgang, som ifølge hende bidrager til reviktimisering eller victimblaming, når der fx søges efter årsagsforklaringer i ofrenes personlighed eller romantiske forestillinger fremfor at være fokus på den forbrydelse, ofrene udsættes for.

Hun ser tydelige lighedspunkter med vold i nære relationer, da hun i selve den skriftlige kommunikation mener at kunne afsløre kommunikative teknikker, der er i overensstemmelse med kontrollerende tvang og vold i nære relationer. Carter beskriver selv sit narrative casestudie, hvor hun har analyseret den skriftlige dialog mellem svindler og offer således:

The use of language as a means to manipulate the victim and distort reality is examined within sections that explore the 'set-up and drip feed' of false information, the use of visceral language and attempts to isolate the victim. This approach captures the non-linear and multimodal nature of manipulative techniques revealed here (in particular, the use of visceral responses, which permeate every theme). The analyses reveal communicative techniques that deviate from traditional prevention and awareness-raising efforts and align with practices of coercive control and domestic violence and abuse (Carter 2021).

En væsentlig pointe i Carters studie er, at svindlerens brug af manipulation medfører en anormal kommunikationsramme, hvor offeret er ude af stand til at træffe rationelle beslutninger, og hvor fornuft og vanlig dømmekraft sættes ud af spil. Og hun opfordrer til, at man tager dette aspekt alvorligt i forhold til fx forebyggelse og behandling, og advarer om, at det kan give en form for falsk tryghed for et offer, hvis offeret bliver rådgivet ud fra det, hun kalder et "mismatch mellem "advice and reality". Carter mener, at man skal gå til feltet ud fra en forståelse af beslutningstagning i et kontrol- og tvangspræget miljø:

The grooming and manipulation involved in romance fraud examined here and the tentative links made between this and domestic violence and coercive control suggests that the study of romance fraud may benefit from being viewed through the lens of domestic violence and abuse. Similarly, awareness-raising and preventative strategies should draw on understandings of interaction and decision-making in coercive and distorted environments to increase their impact in preventing and protecting future victims of this crime type (Carter 2021).

Med andre ord: Offeret kan ikke "bare lige" træde ud af manipulationen og foretage en evaluering og justering af situationen, sådan som det ifølge Carter fremlægges, når der fx tales om offerets beslutningstagning eller rettere "bad decision making". En grund til dette er, at ofrene, ifølge Carter, har været udsat for gaslighting, som har bevirket en forvrænget virkelighedsopfattelse:



Gaslighting is broadly defined as a type of psychological abuse that makes someone seem or feel "crazy." It resembles other forms of psychological abuse and can be thought of as a subset of this larger category. We know that psychological abuse, and "crazy making" in particular, is a core feature of domestic, or intimate partner, violence. It functions in part by convincing victims that what they are experiencing is not real or important and then blames them for their experience (Sweet 2022).

Derudover nævner Carter tre vigtige ingredienser i manipulationen, som Carter sammenligner med kontrol og vold i nære relationer (Carter 2021):

1. Set-up og "drip feed", hvor ofrene oplever - via et bevidst set-up - at blive overrasket med mindre bidder af informationer fra svindlerens personlige liv eller baggrund, der kan bruges til at legitimere forskellige omstændigheder og skabe troværdighed omkring fremsatte krav.
2. Visceral responses, som i en dansk oversættelse svarer til, at noget opleves "intuitivt" i modsætning til, når vi erfarer med vores fornuft. På engelsk er metaforen lånt fra beskrivelsen af noget, som har med de indre organer at gøre, og vi kan fx på dansk bruge metaforer som at have en mavefornemmelse, at blive ramt i maveregionen eller i sin grundvold. Kernen i Carters argumentation om "visceral responses" er, at svindlerne bevidst fremtvinger offeret trang til at beskytte svindleren, og at det altså ved hjælp af sproget kan lykkes svindlerne at nå helt ind i ofrenes inderste kerne: At ramme dem i deres grundvold.
3. I denne form for kommunikation oplever ofrene nærmest et instinktivt ønske om at beskytte og hjælpe svindlerne.
4. Isolation af offeret er, ifølge Carter, et tredje vigtige aspekt, som henviser til, når svindlerne afskærer ofrene fra deres trygge rammer og støtten fra deres vanlige netværk og familie ved bl.a. at kræve hemmeligholdelse af forholdet. For ofrene befinder sig nemlig på et stadie af "flow", hvor de som følge af manipulationen overser alle informationer og advarsler, som fremsættes til dem udefra. I flow-stadiet, som kendes fra sportsverdenen eller andre spændingsarealer, har individet tendens til at følge "actions upon action, and experiences them as a unified experience flowing from one moment to the next, and in which he or she feels they control the actions".

Kognitiv dissonans - når viden ikke fører til handling

Et tema, som bl.a. Whitty også har kastet lys over, er ofrenes tendens til ikke at handle på information og advarsler udefra, og hun er inspireret af begrebet kognitiv dissonans. Kognitiv dissonans henviser til det forhold, at vi som mennesker kan have modsatrettede kognitioner eller erkendelser på samme tid, hvilket udløser ubehag i os. Vi har derfor en tendens til at reducere dissonansen ved at undertrykke viden eller erkendelse, som går imod vores overbevisning, og derfor afspejles vores erkendelser ikke altid i vores adfærd. Overført på kærestesvindler ses dette fx, ifølge Whitty, når ofrene erkendelsesmæssigt overhører informationer, som går imod deres romantiske overbevisning:

What appears to be happening for this victim, as well as others, is that they worked hard to 'cognitively dismiss' messages that are out of sync with the narrative they want to believe. The theory of cognitive dissonance, developed by Festinger (1957), is of use here (Whitty 2013).



Teorien om kognitiv dissonans, som Whitty her henviser til, belyses også af Thaisen & Nymand (2022).

I sit studie, baseret på interview af 20 ofre for kærestesvindler, beskriver Whitty, at størstedelen af ofrene fortæller, at de i løbet af svindlen er blevet advaret af venner og familie, men at de:

When given examples of other similar cases, dismissed them, believing that their relationship was genuine (Whitty 2013).

Studiet viser, at ofrene havde tendens til at have idealiserede romantiske overbevisninger, og derfor kunne være tilbøjelige til at reagere intuitivt stærkt på kærlighedsrelaterede stikord eller hints i kommunikationen. Ofte blev de også forelskede i de falske profiler, men dette var ikke ensbetydende med, at de helt overhørte advarslerne:

This research found, together with previous research (...), that victims of romance scams are more likely to have 'idealised romantic beliefs'. Therefore, it is likely, that victims pay more attention to the visceral cues related to love. However, although it was evident that the victims interviewed for this study (both financial and non-financial victims) were highly motivated to find a romantic relationship with many falling in love with the fake persona, they nonetheless did not ignore the cognitive cues (Whitty 2013).

Med hjælp fra Festingers begreb om kognitiv dissonans tilbyder Whitty altså en tolkning af, hvad der kan være på spil, når ofrene synes at have en tvivl eller erkendelse, uden at den fører til handling, i og med at deres romantiske overbevisning så at sige får forrang.

Sekundær viktimisering og grader af ansvarliggørelse

Er ofre for kærestesvindler altid uden medansvar for de økonomiske tab, de lider? Eller bør ofre også betragtes som aktører med handlekompetencer i de specifikke tilfælde, hvor de fx igen og igen udsættes for kærestesvindler af forskellige svindlere? Eller i tilfælde, hvor de er blevet advaret af banker og politi, men sidder advarsler og autoritativ viden overhørig? Og kan man som forsker overhovedet tillade sig at stille disse spørgsmål, uden at gøre sig skyldig i victimblaming og sekundær viktimisering af de uskyldige ofre?

Det er spørgsmål som disse, som Whitty beskæftiger sig med i en artikel fra 2019, hvor hun sammen med filosofen Tom Sorell retter blikket mod ansvars- og skyldsspørgsmål i forbindelse med kærestesvindler. I artiklen foreslår de to, at det skal være muligt at stille disse spørgsmål. Og desuden konkluderes det, at der bør iværksættes mere forskning på dette område, og at der desuden - i visse helt særlige tilfælde - godt kan være tale om, at offeret også har et medansvar og bør betragtes som en aktør, der har handlekompetencer:

When it comes to repeat payments within a single scam or repeated losses of money in a series of romance scams, even to ask whether the victims share responsibility for their losses may appear to be an instance of victim-blaming. But we deny that it should be interpreted this way. For one thing, the question can correctly be answered negatively in many cases, especially where online scamming is being encountered by an agent for the first time. But second, even where there is responsibility, it can come in degrees, depending on the cognitive and affective influence of a romance scammer's communications. Here is where methods borrowed from philosophy come into their own (Sorell & Whitty 2019).



De to forskere Sorell og Whitty understreger altså, at det kun er i specifikke tilfælde, at der er tale om delt medansvar, og at det i disse tilfælde skal være muligt at italesætte dette, uden at blive anklaget for victimblaming eller sekundær viktimisering.

Konsekvenser for offeret

I lighed med ofre for andre former for IT-kriminalitet viser forskning, at også ofre for kærestesvindler kan opleve en lang række følelser som vrede, frygt, bekymring, depression og skam, ligesom deres følelse af autonomi og selvbestemmelse kan lide et knæk (Rege 2009 og Carter 2021). Ofre for kærestesvindler er i særlig grad udsatte, i og med at de er dobbeltramte, da de både udsættes for økonomisk og mental svindel, hvilket bl.a. Whitty har gjort opmærksom på.

Specifikt ses sammenhængen mellem kærestesvindler og depression, idet det hævdes, at oplevelsen af at have været offer for kærestesvindler kan bidrage til følelsen af ensomhed, som – i værste fald – kan give sig udslag i alvorlige problemer og depression (Kopp, Layton, Sillitoe & Gondal 2015). De ovennævnte mulige konsekvenser understøttes ligeledes af en forskningsartikel, som er baseret på undersøgelsen af den psykologiske virkning for offeret. Her foreslås, at en tidlig psykologisk indsats er vigtig for ofrene for at mindske risikoen for udviklingen af PTSD (posttraumatisk stresssyndrom) (Whitty & Buchanan, 2015).

I en nyere artikel af Carter beskrives hun, hvordan konsekvenserne af kærestesvindler kan være traumatiske reaktioner, der har lighedspunkter med de traumer, ofre for psykisk vold og manipulation oplever, idet hun beskriver fænomenet "Gaslighting", hvor ofre oplever at få deres virkelighedsopfattelse forvrænget.

Neurobiologiske strømninger - Transcranial Direct Current Stimulation (TDCS)

Et nyere skud på stammen af akademisk forskning er fx artiklen "Romance Scams: Romantic Imagery and Transcranial Direct Current Stimulation" af psykiateren Jie-Yu Chuang, som bygger videre på indsigter fra Kopp m.fl. med henblik på behandling af ofre. Chuang har i artiklen fra 2021 fremsat en hypotese om, at der kan være hjælp at hente i metoder, som også kendes fra behandling af mentale lidelser som depression og PTSD ved hjælp af såkaldt Transcranial Direct Current Stimulation (TDCS) (Chuang 2021).

Indenfor denne tilgang arbejdes bl.a. med påvirkning af steder i hjernen, hvor de romantiske forestillinger er lokaliseret, og hvor der, ifølge Chuang har vist sig at være afvigelser med hensyn til det, hun betegner som "Romantic Imaginery":

..it is advised that romance scam victims should seek professional help once significant functional impairment is noted (e.g., self-harm ideation or inability to work). Since the aberrantly exaggerated romantic imagery is hypothesized to be the core element in romance scams, it might be more efficient and effective to manipulate the primary romantic imagery itself than to treat a myriad of secondary symptoms (e.g., depression, anxiety, or sleep problems). Hopefully, manipulation of the romantic imagery will be followed by mitigation of psychological impact of romance scams (Chuang 2021).

In refractory cases, the intervention of the visual network (TDCS of the fusiform face area) could be a promising treatment for this aberrant romantic imagery in victims who suffer from romance scams. Future studies are warranted to test this hypothesis (Chuang 2021).

Det ligger udenfor denne undersøgelses rammer at gå bagom de forskellige forskningstilgange, som fx ovenstående er udtryk for, og dette eksempel medtages for at illustrere variationen i artikler, som igennem de seneste år har set dagens lys.



Forebyggende oplysningsmateriale

En anden type publikationer om kærestesvindel er publikationer, som er digitalt tilgængelige på diverse platforme, og hvis formål er oplysning og forebyggelse.

Det første, som dukker op, når man på Google søger på "romance scam" (det engelske udtryk for kærestesvindel), er et link til FBI under overskriften "Tips for Avoiding Romance Scams", hvor der gives råd til, hvordan man som borger kan undgå at blive udsat for kærestesvindel, fx ved at undlade at sende penge til mennesker, man aldrig har mødt i virkeligheden eller ved at foretage en billedsøgning på den person, man er i korrespondance med. Her er også links til videointerviews med tidligere ofre for svindel, der beretter om deres oplevelser (FBI 2023).

Tilsvarende finder man en række af denne type engelsksprogede information, når man søger på romance scam, fx lokale politiafdelinger, som dels advarer og dels formidler specifikke publikationer til forebyggelse af kærestesvindel.

På dansk giver Google-søgningen "kærestesvindel" også som det første et link til politiet, men her er det ikke oplysningsportaler, man stilles videre til, men derimod et link til en side, hvor der står, at man er ved at anmelde datingsvindel (Politi 2023).

Udover dette link til politiets anmeldelsesportal er det sparsomt med oplysningsmateriale, der dukker op i søgefeltet, hvor man til gengæld under betegnelsen "kærlighedssvindel" finder link til oplysningsmateriale hos fx Finans Danmark (Finans Danmark 2023) og Danske Bank (Danske Bank 2023).

Den danske App "Mit digitale selvforsvar", er en gratis app som er udviklet i 2017 i et samarbejde mellem Forbrugerrådet Tænk, Det Kriminalpræventive Råd og Tryk Fonden. Appen er er tiltænkt at hjælpe borgerne med at være opdateret på de nyeste digitale trusler, men i skrivende stund nævnes kærestesvindel ingen steder i appen (Forbrugerrådet Tænk 2023).

Personlige fortællinger og aktionsgrupper for tidligere ofre og pårørende

Uanset hvilket konkret ord man bruger i sin Google-søgning efter viden om kærestesvindel (kærestesvindel, kærlighedssvindel, romance scam mv.) dukker et væld af personlige fortællinger op i søgefeltet – både i form af avis- og magasinartikler, podcasts og videoer, hvoraf størstedelen er engelsksprogede.

Personlige fortællinger om at have været udsat for kærestesvindel eller være pårørende til ofre er omdrejningspunkt i flere podcastserier, bl.a. er "Scammer Stories" en podcast, hvor der hver måned lægges nye historier op (Apple Podcasts 2023). Podcastværtinden April er selv datter til en kvinde, som begik selvmord i kølvandet på at være blevet kærestesvindlet, og som herefter har sat sig for at formidle andres fortællinger, inklusive fag- og videnspersoner med indsigt på området (i skrivende stund er netop lanceret en fortælling om en søn til en mor (uddannet terapeut), som via kærestesvindel har fået frastjålet 1 mio. dollars). Podcastserien indeholder pt. i alt ca. 60 anonymiserede personlige fortællinger og interviews med eksperter.

Desuden er aktionsgrupper som fx "ScamHaters" meget aktiv med en gruppe på Facebook, Instagram og en hjemmeside (ScamHaters 2023). Internetbaserede fællesskaber som dette deles personlige fortællinger og erfaringer, og aktionsgruppen, der pt har 65.000 følgere på Facebook, bruges også til at dele information- og forebyggelsesvideoer samt materialer.



I Sverige udkom i 2020 en dokumentarfilm, hvor tre kvindelige ofre fortæller om kærestesvindel (SVT 2020).

I Danmark finder man i avisartikler, tv-udsendelser og podcasts også viden om personlige oplevelser med kærestesvindel. Der er med mellemrum personlige beretninger fra ofre og pårørende, som står frem og fortæller om deres oplevelser med at være blevet udsat for svindel (fx Vaaben 2022a; Olsen 2021 og Lauritzen 2017).

Et andet tema, som belyses ved hjælp af personlige fortællinger, er identitetstyveri, hvor uskyldige mennesker får stjålet deres profilbilleder og visuelle materiale fra sociale medier, som derefter bruges af svindlere til at etablere falske profiler. Eksempler på dette er tidligere radiovært og journalist Dan Rachlin, som i en podcastserie går på jagt efter svindlerne, og hvor han desuden interviewer nogle af de ofre, som har været svindlet ved hjælp af hans fotos (DR 2021a) samt artikler om fx Røde Kors' generalsekretær, Anders Ladekarl (Vaaben 2022b), og folketingsmedlem, Benny Engelbrecht, hvis identiteter er blevet misbrugt af svindlere (Olesen 2023). Og i en dokumentarserie på tre afsnit følger vi danske Kenneth, hvis fotos fra Facebook og andre sociale medier bliver misbrugt af svindlere. Han opsøger bl.a. en amerikansk kvinde, som fejlagtigt har troet, at hun var i en romantisk relation med Kenneth, og er blevet frarøvet store summer penge. I samarbejde med det amerikanske offer lykkes det Kennet at opspore de afrikanske bagmænd, som han forsøger at få i tale, da han opsøger dem med et kamera i Ghana (DR 2022).

Øvrig mediedækning

Øvrige danske mediehistorier om kærestesvindel sætter fx spot på såvel forebyggelse som på politiets håndtering af svindlen (udvalg):

- Video om, hvordan du spotter en kærestesvindler (DR 2015).
- Episode af DR-programmet Kontant om kærestesvindel (DR 2021b).
- Artikel om svigt at ofre for kærestesvindel (Lauritzen & Ildor 2017).
- Debat i P1 Morgen om stigning i bedragerisager i Danmark (DR 2023a).
- Artikel om udviklingen i antal sager om kærestesvindel (Olsen 2022).
- Artikel med advarsel om kærestesvindel (Raabæk 2017).
- Debat i P1 Morgen om politiets håndtering af økonomisk IT-svindel (DR 2023b).

Kærestesvindel er blevet omtalt indenfor international forskning siden 2009. I Danmark har der indtil nu ikke været forsket specifikt i kærestesvindel, som til gengæld sporadisk er dukket op i de danske medier, hvor personlige fortællinger fra tidligere ofre, pårørende eller personer, som har været udsat for identitetstyveri, fortæller om deres oplevelser. I 2022 er kærestesvindel i Danmark blevet sat på dagsordenen af Politiken, som har bragt Sine Gregersens personlige beretning om hendes mor, og der har desuden været flere TV-dokumentarer om fænomenet. Og i juni 2023 blev der i den danske presse sat fokus på digital svindel og ikke mindst politiets lange behandlingstid og lave opklaringsgrad i sager om økonomisk IT-svindel. Der var ikke specifik fokus på kærestesvindel i den forbindelse.

Hvad angår forebyggelsesindsatser fra politi og bankers side er det bemærkelsesværdigt, at man ikke i Danmark har let adgang til dansksproget forebyggelsesmateriale online, omend der på visse portaler findes checklister med advarsler om kærestesvindel.

Engelsksproget oplysningsmateriale vedrørende kærestesvindel synes langt mere udbredt.



Hvad angår den akademiske forskning gør det sig også gældende, at der siden 2009 har været forskere, som har interesseret sig for feltet og udgivet artikler og iværksat undersøgelser på området. Der efterlyses imidlertid fortsat yderligere forskning på området. Herunder ikke mindst i forhold til, hvilken behandling der kan have gavnlig virkning for ofre, som har været udsat for kærestesvindel.

Den eksisterende forskning på området fordeler sig på forskellige tematikker, herunder:

1. Fokus på offeret.
2. Konsekvenser for offeret.
3. Svindlernes manipulationsmetoder, herunder procesorienterede tilgange som fx crime script, som på dansk kan oversættes til kriminalitetsmanuskript.

Særligt de to forskere Monica T. Whitty og Elisabeth Carter blev i dette kapitel fremhævet for deres forskellige bidrag til forståelsen af feltet. Whitty har bl.a. bidraget med en lang række artikler med fokus på psykologi og kommunikation, ligesom hun har udviklet en fasestilgang ud fra interviews med ofre.

Derudover har hun inddraget begreber fra forskellige forskningsfelter, fx "hyperpersonlig kommunikation" og "kognitiv dissonans", og senest har hun lanceret en diskussion vedrørende viktimisering og evt. delt ansvar imellem offer og gerningsmand i nogle helt specifikke tilfælde af seriel viktimisering.

Carter taler i sin forskning om det, hun ser som tendens til sekundær viktimisering og victimblaming, og retter opmærksomheden på selve den skriftlige sproghandling i kommunikationen mellem offer og svindler. Hun argumenterer for, at ofrene befinder sig inden for en anormal kommunikative ramme, som resultat af massiv manipulation og gaslighting, hvor offerets dømmekraft og virkelighedsopfattelse er sat ud af kraft ved hjælp af et falsk set-up, isolation af offeret og en kommunikation, som rammer ofrene i deres grundvold på samme måde som det ses inden for vold i nære relationer.

En vigtig pointe fra Carter er bl.a., at forebyggende kommunikation med ofre skal tage afsæt i forståelsen af denne anormalitet fremfor at benytte gængse kommunikationsmetoder i overbevisning om, at ofrene ved hjælp af viden vil kunne træde ud af manipulationen. En anden pointe fra Carter er, at der er et stort behov for yderligere forskning på området.

Hvad angår dansk forskning er denne pt ikkeeksisterende på nær et enkelt inspirerende kriminologispeciale, som primært ser på svindlernes manipulations teknikker og på det kriminelle manuskript, som svindlerne benytter overfor ofrene.

Der kan således også peges på et behov for at styrke vidensbaserede danske tiltag til forebyggelse af – og forskning i – kærestesvindel samt hjælp til ofre for kærestesvindel.



Kapitel 4:

Kærestesvindelmanmodellen



Kapitel 4: Kærestesvindelmanmodellen

En femfaset procesmodel set med ofrenes øjne

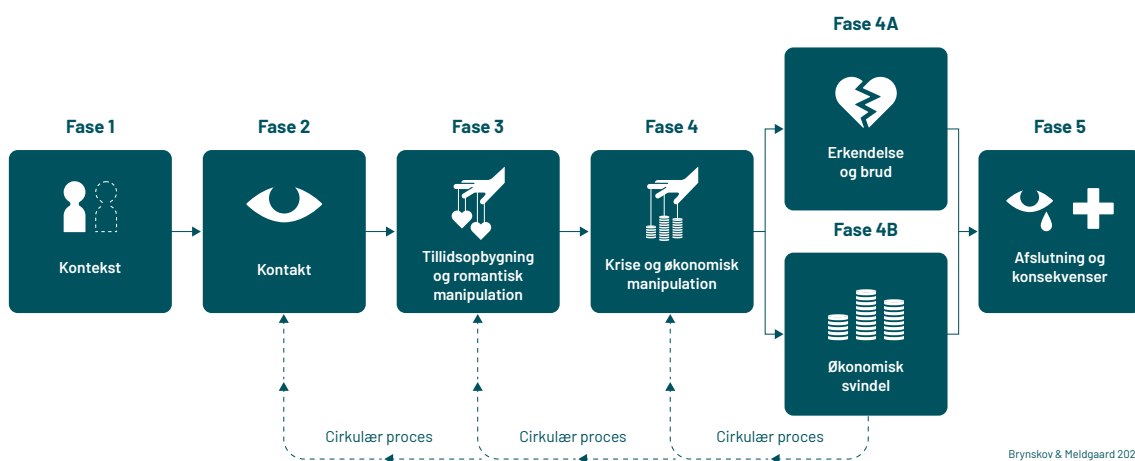
På baggrund af interviews med danske ofre og deres pårørende præsenteres en model over kærestesvindelen. Formålet med modellen er på den ene side at strukturere og formidle de empiriske data fra interviews i en faseinddelt kronologi i rapporten. Et andet formål er at bidrage med et procesværktøj, som kan bruges i dialogen med ofre, pårørende og professionelle i det fremadrettede arbejde med at forebygge og formindske konsekvenserne af kærestesvindelen.

Kærestesvindelmanmodellen er inspireret af andre tilsvarende faseopdelte tilgange til forståelse af kærestesvindelen, som beskrives af fx Whitty (2013) og Thaisen & Nymand (2022).

Nogle af faserne i kærestesvindelmanmodellen er identiske med de faser i Crime Script-rammen, som fremgår af kapitel 3, hvor vægten dog er lagt på svindlernes metoder med henblik på at styrke forebyggelse. Til hver fase i kærestesvindelmanmodellen er knyttet et eller flere delelementer, som også vil blive belyst.

Vi vil i det følgende give en kort indflyvning til kærestesvindelmanmodellen, før vi i kapitel 5 dykker ned i den empiriske analyse og ser på, hvordan undersøgelsens ofre og pårørende har oplevet kærestesvindelen i de forskellige faser.

Herunder ses kærestesvindelmanmodellen:



Kærestesvindelmanmodellen (Brynskov & Meldgaard 2023).

Fase 1: Kontekst

I fase 1 føler ofre sig fx: Sårbare, sorgfulde, forladte og motiverede til et nyt forhold.

Alle ofre og deres pårørende fortæller, at ofre befandt sig et sårbart sted i livet, da det lykkedes svindlerne at etablere kontakt til dem. Samtidig fortæller flere, at de også var åbne for et nyt forhold på svindeltidspunktet – en slags "ny begyndelse".

Fase 2: Kontakt

I fase 2 føler ofre sig fx: Udvalgte og forventningsfulde.

Ofrene i undersøgelsen er enten blevet opsøgt af svindleren på offerets egen Facebook- eller Instagramprofil eller kontaktet af svindleren via en international datingside, hvor de havde en aktiv profil.



Fase 3: Tillidsopbygning og romantisk manipulation

I fase 3 føler ofrene sig fx: Forståede, forpligtigede, fortryllede, forhåbningsfulde, forelskede og i "flow".

Alle ofre fortæller, at relationen til svindleren hurtigt udvikler sig til at være et fortroligt og romantisk forhold med en potentielt kommende kæreste. Der bliver kommunikeret hyppigt om fælles interesser og værdier og udvekslet intimitet og kærlighedserklæringer. Relationen udvikler sig til et romantisk, kærestelignende forhold imellem to partnere, som planlægger at mødes i nær fremtid og opbygge et fælles liv. Alt dette skyldes den massive manipulation, som svindlerne udsætter ofre for ved hjælp af teknikker som fx hyperpersonlig kommunikation, kærlighedsbombning og det fælles tredje, som tilsammen bevirker, at ofre bliver forelskede og/eller forpligtede i forhold til svindleren.

Fase 4: Krise og økonomisk manipulation

Relationen får et økonomisk fortegn, da alle ofre oplever, at svindleren kommer ud for en eller flere kriser, som nødvendiggør økonomisk hjælp. Ofrene bliver stillet overfor en anmodning om at betale svindleren penge i forbindelse med en uforudset udgift – ofte som et udlæg/lån, som senere vil blive dækket af svindleren. Der gives ofte dokumentation på oprigtigheden af, at udlægget/lånet vil blive betalt tilbage via diverse dokumenter, der udgiver sig for at være ægte, ligesom der også kan indgå flere personer i svindlen, som fx udgiver sig for at være bankrådgivere eller ambassadeansatte.

Fase 4.A: Erkendelse og brud

I fase 4.A føler ofrene sig fx: Forvirrede, forundrede, forskrækkede, lettede og vrede.

De økonomiske krav betyder, at nogle ofre bestyrkes i en tvivl og erkendelse, som de – eller deres omgivelser – har haft, og herefter beslutter de, at de ikke vil betale. Dermed afsluttes relationen, da svindlerens manipulation ikke lykkes. Disse ofre bevæger sig derefter til afslutningsfasen (fase 5) og oplever – ifølge empirien i denne undersøgelse – konsekvenser i langt mindre omfang end de ofre, som betaler.

Fase 4.B: Økonomisk svindel

I fase 4.b føler ofrene sig fx: Forundrede, misforståede, fortvivlede, frygtsomme, forvirrede, stressede, forpinte og forhåbningsfulde. Derudover oplever pårørende, at ofre: Benægter, fortrænger og isolerer sig socialt fra andre end svindleren.

Ofrene, som har været udsat for succesfuld romantisk manipulation, starter med at betale penge til svindleren, og relationen fortsætter. Det skete for ni af de 14 ofre i undersøgelsen. Forfalsket dokumentation, pres, stress, isolation, skyldfølelse og fortsat romantisk manipulation er ingredienser i svindlen i fase 4.

Der er tale om en proces, hvor ofre igen og igen præsenteres for nye kriser og fortsat hhv. romantisk og økonomisk manipulation. Som tiden går, forstærkes manipulationen og det pres, ofre udsættes for, samtidig med at der kan være opstået noget, som minder om afhængighed. Forskere beskriver også dette som en form for "flowtilstand", hvor ofre ikke længere skelner imellem de mange gange, de har betalt, og de kan også miste overblikket over omfanget af økonomiske tab. Andre forskere lægger i stedet vægt på snitfladerne til psykisk vold og vold i nære relationer, når de beskriver, hvad der er på spil.

Fase 5: Afslutning og konsekvenser

I fase 5 føler ofrene sig fx: Sårbare, ensomme, forladte, forslåede, skamfulde, forgældede, fortabte – eller befriede.

I fase 5 afbrydes relationen mellem offer og svindler, og ofre konfronteres med de konsekvenser og traumatiske følger, svindlen og den intense manipulationsproces



har medført dem. Undersøgelsen viser stor variation i forhold til, hvor omfattende konsekvenser og traumatiske følger, svindlen og den intense manipulationsproces har medført for det enkelte offer. Alt efter varighed og omfang oplever ofrene:

- Svækket tillid til omverdenen og egen dømmekraft.
- Økonomisk deroute.
- Sorg, oplevelsen af reelt tab og tomhed.
- Skam, isolation og ensomhed – evt. med depression til følge.
- Selvmord (to af undersøgelsens 14 ofre begik selvmord i kølvandet på at være blevet svindlet og yderligere et offer har forsøgt at begå selvmord).

Det er typisk ikke de økonomiske konsekvenser, som ofrene hæfter sig mest ved i denne fase, men derimod oplevelsen af at have være blevet manipuleret med følelsesmæssigt. Ofrene for kærestesvindel er altså dobbelt ramt – både mentalt og økonomisk.

Seriel svindel

Undersøgelsen viser, at enkelte ofre (én kvinde og to mænd), efter at være blevet udsat for svindel af én svindler, gentagne gange får frarøvet penge af andre svindlere. De udsættes derfor seriel svindel.



Kapitel 5:

Empirisk analyse af kærestesvindel i Danmark



Kapitel 5: Empirisk analyse af kærestesvindler i Danmark

Vi har i det forrige kapitel introduceret kærestesvindlermodellen, som er en model, vi har udviklet med henblik på at kunne forstå og belyse kærestesvindler set fra et offerperspektiv. I dette kapitel zoomer vi ind på vores 25 informanternes fortællinger om undersøgelsens i alt 14 ofre for kærestesvindler, og overfører deres erfaringer med kærestesvindler til kærestesvindlermodellen med henblik på bedre at kunne forstå - og formidle - hvilke konsekvenser og traumer, der er forbundet med at være offer for kærestesvindler.

Hvis du aldrig før har læst eller hørt om mennesker, som er blevet udsat for kærestesvindler, og gerne vil have mere indsigt i de virkelige fortællinger, kan du med fordel hoppe frem til kapitel 6, hvor vi udfolder tre personlige fortællinger, før du vender tilbage til selve analysen, som kommer her.



Fase 1: Kontekst

I dette afsnit ser vi på den kontekst, ofrene befinder sig i, når svindlen indtræffer.

Et sårbart sted i livet

Alle ofre og deres pårørende fortæller, at ofrene befandt sig et sårbart sted i livet, da de blev opsøgt af svindleren. Fælles for alle informanterne er, at de i tiden op til svindlen har været igennem en stor livsomvæltning, som har udløst en krise eller forandring i deres liv - fx skilsmisse eller ægtefælles død. I flere tilfælde har der været tale om, at en ægtefælle forud for svindlen i en årrække har krævet særlig pleje, herunder i forbindelse med et opslidende kræft- eller Parkinsonforløb.

Per fortæller:

Jeg var virkelig i en blød sorgperiode, efter min kone døde. Jeg var nok meget mere sårbar, end jeg havde troet. Det var en pludselig død. Det tog kun et par måneder, hvor jeg passede hende (min kone), samtidig med at hendes bror også var meget syg. Efter jeg havde begravet min kone, passede jeg hendes bror i hans hjem et halvt års tid, hvilket var meget hårdt.

En anden informant, Heidi, beskriver, hvordan hun i perioden op til mødet med svindleren oplevede at være i krise pga. efterdønningerne fra sin skilsmisse, og hun betegner retrospektivt sig selv som "plukbar" på svindeltidspunktet. Heidi (skilt efter 35 års samliv) havde i tiden op til svindlen oplevet at være i en form for sorg, og hun fortæller om en tid med stor tristhed, hvor bl.a. savnet efter hendes børn fylder i hende:

Altså når folk spurgte: "Hvordan går det med dine drenge, Heidi", så nåede jeg lige at sige: "Jamen...øhhh..." Og så trak jeg vejret, og så græd jeg simpelthen, fordi det var bare for hårdt. Og det siger jo også noget om, at jeg har været totalt plukbar i 4 år.

Udover citaterne med Heidi og Per viser datamaterialet, at alle øvrige ofre i undersøgelsen også har befundet sig på et sårbart sted i livet, da svindlen begyndte.

Motiveret til at genfinde kærligheden

Parallelt med fortællingerne om at være særligt sårbar, er der også flere af informanterne, som beskriver, at de på svindeltidspunktet oplever at være åbne overfor at kunne indlede



et nyt kærlighedsforhold; at starte et nyt kapitel i livet og at finde en partner. En slags "ny begyndelse".

Flere informanter er aktive på datingsites, heriblandt Daniel som har været igennem en stor krise i forbindelse med sin skilsmisse nogle år forinden, og formulerer det på denne måde:

Det har være en stor krise, men det er jo gennem dem, man vokser. Jeg tænkte: "Nu er jeg fri og kan rejse". Det er også derfor, jeg søger på de her internationale sites.

En anden informant, Dorte, fortæller følgende om forløbet op til, at hendes, nu afdøde mor, udsættes for svindel:

Min mor var ensom, efter min far døde efter et voldsomt kræftforløb tilbage i 2007. Hun var sådan en romantisk person, der godt ville have noget kærlighed... Og da hun så mistede sin anden mand, som også døde efter et sygdomsforløb, var hun stærkt opsat på at finde en mand igen. Det var lige som om, hun havde oplevet tosomheden, og det ville hun gerne have igen. Hun gjorde det meget klart, at hun ikke ville være ensom igen.

Dortes beskrivelse af morens vanskelige år op til svindlen, ligner andre pårørendes og ofres beskrivelser af deres livssituation som en brydningstid, hvor man netop er kommet ud af en svær periode præget af skilsmisse, sygdom eller død. Og hvor man igen er klar til at møde "en ny kærlighed".

Vi bemærker altså på tværs af materialet en form for dobbelthed i ofrenes fortællinger, idet de på den ene side beskriver sig selv – eller deres pårørende – som værende på vej ud af en krise, og på den anden side beskriver flere også, at de netop på dette tidspunkt er parat til "en ny kærlighed".



Fase 2: Kontakt

I det følgende belyser vi, hvordan den indledende kontakt foregår imellem svindler og offer, som mødes enten på en datingside eller et andet socialt medie, hvorefter kommunikationen typisk flyttes til WhatsApp, Google Hangouts eller en anden platform.

Smigrende beskeder i indbakken

Alle ofre i undersøgelsen er blevet opsøgt af svindleren på Facebook, Instagram eller en international datingside. For Mettes vedkommende var det en smigrende hilsen med komplimenter til hendes "søde næse og fantastiske smil", som først ramte Mette via hendes Instagram.

Vera havde, i modsætning til Mette, lavet en Tinder-profil, hvor hun havde lagt "lødige billeder op af den modne kvinde, jeg er". På Tinder blev hun matchet op med en fyr, der skrev, at det, han ledte efter, var true love – ikke bare sex.

Bodil modtog en dag denne enkle besked i sin indbakke på Facebook:

Jeg er faldet over din profil, du ser sød og smuk ud



Formuleringen i Bodils indbakke er magen til formuleringen i flere af de andre informanternes indbakke, men for Bodil havde beskeden en helt særlig betydning, da hun satte den ind i en større kontekst. Og når Bodil i dag skal se tilbage på mødet og hendes accept af invitationen til Facebook-venskab, kæder hun det sammen med en oplevelse, hun havde et par år forinden. Her var hun hos en håndlæser, som hun opsøgte bl.a. for at blive klogere på sin fremtid med hensyn til kærligheden, som hun drømte om at finde igen efter mange år som enke. Og håndlæseren så i Bodils hænder, at hun en dag ville blive opsøgt af kærligheden.

Bodil fortæller:

Håndlæseren har fortalt mig, at kærligheden ville komme til mig ud af det blå, uden at jeg selv behøvede at lave en målrettet indsats for det eller fx gå til fester eller oprette en kontaktannonce.

På denne måde virkede det logisk og rigtigt for Bodil, at hun blev kontaktet "ud af det blå", og den efterfølgende relation mellem hende og svindleren bekræftede Bodils forventning og længsel efter at blive "fundet" af kærligheden. Også selvom selve beskeden var helt enkel og kortfattet.

Gunnar oplevede at modtage venneanmodninger på Facebook, som han var en flittig bruger af efter konens død året forinden. For ham var der flere på hinanden følgende – og indimellem også parallelle – relationer til udenlandske falske profiler, som alle sammen har anmodet om hans venskab.

To af de tre mandlige ofre beskriver, at de igennem det seneste år har været i kontakt med flere kvindelige profiler (den ene fem og den anden 11), men hvor den ene primært var i kontakt med en til to kvindelige profiler ad gangen, kommunikerede den anden indimellem med flere end to kvindelige profiler ad gangen. Alle de kvindelige ofre i undersøgelsen med undtagelse af én har kommunikeret med i alt én mandlig profil – det sidste kvindelige offer kommunikeret med i alt ca. seks mandlige profiler.

Svindlernes profiler

De danske kvinder og mænd opsøges – og indleder kontakt – til profiltyper, som er identiske med profiler, som også den internationale forskning i kærestesvindler viser, at mange kvinder og mænd i andre vestlige lande også opsøges af.

De mandlige svindlere i undersøgelsen udgiver sig for at være ansat i militæret, udsendt på mission, officerer på et skib, læger eller kirurger. Der er også eksempler på bygningsingeniører eller højtrangerede stillinger på fx en boreplatform, og et fælles træk for profilernes visuelle fremtoning er, at de oftest er uniformerede. Mændene giver udtryk for at være skilt eller enkemand, og ofte er de forældre til et barn eller ungt menneske. Geografisk giver de mandlige svindlere udtryk for at befinde sig på et af følgende steder: USA, Australien, Indien, et skib i Stillehavet, en boreplatform, og flere har arbejde der jævnligt fører dem til Danmark. En enkelt svindler fortæller, at han aktuelt er udstationeret til en dansk militærbase.

De kvindelige svindlere i undersøgelsen udgiver sig for at være frisør eller selvstændigt erhvervsdrivende i mindre målestok. Én udgiver sig for at være nyuddannet læge udsendt via Røde Kors og to udgiver sig for at være ortopædkirurger. Geografisk giver de kvindelige svindlere udtryk for at befinde sig på et af de følgende steder: Syrien, Yemen eller forskellige afrikanske lande: Uganda, Ghana, Nigeria, Marokko. Nogle giver udtryk for, at de stadigvæk bor i deres fødeby. Nogle giver udtryk for et ønske om at forlade deres fødeby. Nogle giver udtryk for at ville rejse til Europa for at finde arbejde og blive fri for undertrykkelse.



Aldersmæssigt udgiver svindlerne sig typisk for at være en del yngre end ofrene, hvilket både gælder de kvindelige svindlere og de mandlige svindlere. Dog udgiver de kvindelige svindlere sig typisk for at være betydeligt yngre, end de mandlige svindlere gør, og de kvindelige svindlere oplyser ofte at have mindre børn i skolealderen, som de er eneforsørger af. De oplyser også at have forældre, de skal passe på, eller som hjælper dem med at passe deres børn, og som kan tildeles forskellige roller i løbet af svindelprocessen.

Dannelse og høflighed – også i den digitale verden

Informanterne i undersøgelsen har alle taget de sociale medier til sig, og de fleste er flittige brugere af både Instagram og Facebook. Vi blev i vores interviews af ofrene opmærksom på, at flere fortalte om, at det var vigtigt for dem også at være høflige over for de mennesker, de kommunikerede med på nettet, ganske som de var høflige overfor folk, de mødte i virkeligheden.

Per forklarer:

Når man møder folk på gaden, som hilser og smiler, hilser man igen. Alt andet er uhøfligt, og måske kender de en, selvom man ikke kan huske dem.

Per fortæller dernæst, at han derfor selvfølgelig også var høflig, og svarede, da en ung kvinde anmodede ham om venskab på Facebook:

Der var en ung kvinde, der anmodede om venskab på min Facebook-profil og skrev: "Hej". Og jeg svarede selvfølgelig, for jeg tænkte det er nok en af min søns venner, og så faldt vi i snak.

Daniel fortæller, at han pga. sine egne oplevelser tidligere i livet føler, han bliver nødt til at svare de kvinder, der henvender sig til ham:

Jeg tror, det har noget at gøre med, jeg selv har prøvet at blive afvist, og man skal behandle andre, som man selv ønsker at blive behandlet.

Kommunikationen flyttes til en anden platform

Svindleren anmoder efter kort tid offeret om at flytte kommunikationen til en anden platform, fx Google Hangout, WhatsApp eller noget tredje. I undersøgelsen hører vi, at svindlerne har givet forklaringer som: "Det er også den, min søn bruger", "Det er den, som alle bruger i mit land", "Det er nemmere at dele billeder på en sikker måde" osv.

Ofrene fortæller, at de ikke studser nærmere over svindlerens forslag om at flytte korrespondancen til en anden platform, også selvom de ikke altid har hørt om den pågældende platform før.

Eftersom svindlerne befinder sig i et andet land, virker det logisk nok, at der kan være andre platforme eller online-tjenester, som er mere udbredt dér end i Danmark. Det giver også god mening for informanterne at flytte korrespondancen, fordi man ifølge svindlerne så vil kunne dele visuelt materiale mere sikkert med hinanden uden at skulle frygte svindel med ens data, da fx WhatsApp er krypteret.

Dette greb fra svindlernes side skyldes ifølge bl.a. det internationalt anerkendte computersikkerhedsfirma Kaspersky, at dating-apps ofte har en kundeservice, der holder øje med mærkelig adfærd. Hvis de bemærker, at en bruger sender den samme besked til mange andre brugere eller anden usædvanlig aktivitet, kan de markere profilen som mistænkelig. For at undgå det, prøver svindlerne at føre offeret over på en anden platform, som WhatsApp, Google Hangouts eller lignende (Kaspersky 2023).



Opsamling set i lyset af international forskning (fase 1 og 2)

Sammenligner man de danske ofre for kærestesvindler med international viden på området (forskning og andre publikationer) er der ligheder på mange parametre. Nedenfor oplyses de mest centrale fund i fase 1 og 2, som alle flugter med international forskning.

Ofrene for kærestesvindler i Danmark:

- Befinder sig alle i en sårbar situation, hvilket også fremgår af international forskning på området.
- Beskriver sig selv som værende på den ene side i en sårbar periode, og på den anden side motiverede for at tage hul på et "nyt kapitel".
- Bor alene (undtagen én) og befinder sig meget hjemme, da svindlen starter.
- Modtager mange beskeder fra svindleren på alle døgnets timer.
- Opsøges på internationale datingsider, Facebook, Instagram.
- De kvindelige ofre opsøges af svindlere, som udgiver sig for at være fraskilte/ enkemænd og autoriteter indenfor fx militær, og de mandlige ofre opsøges af svindlere, der udgiver sig for at være selvstændigt erhvervsdrivende singlemodre, der er betydeligt yngre end ofrene.
- Føler sig set og anerkendt gennem de smigrende beskeder, de modtager.
- Opnår hurtigt en meget personlig kommunikation med svindleren.
- Overtales af svindleren til hurtigt at flytte kommunikation over på en anden platform, hvor de ikke så let kan afsløres.

Væsentlige fund i denne danske undersøgelse, som desuden skal fremhæves er:

- Svindlernes profiler er ensartede – autoritet, geografisk lokation mm.
- Svindlerne synes til at starte med at skyde med spredehagl, idet de udsender generiske og ensartede beskeder som: "Du ser smuk ud" (jf. Thaisen & Nymand 2022).
- Der foregår fra starten af svindlen en intens overrøsnings af komplimenter (kærlighedsbombning) fra svindleren, og der skabes grobund for en fortrolig og intim relation.
- Hyperpersonlig kommunikation skaber grobund for hurtig gensidig sympati og forbindelse gennem digital kommunikation (jf. Whitty 2018).

Undersøgelsens rammer gør det ikke muligt at drage nogen konklusion ift. ofrenes personlige baggrund og karakteristika. Dog beskriver alle ofrene sig selv som værende sårbare, på det tidspunkt svindlen starter, hvilket stemmer overens med international viden.





Fase 3: Tillidsopbygning og romantisk manipulation

Vi har i de foregående afsnit vist, hvordan ofrene kontaktes via datingsites eller sociale platforme, som fx Facebook og Instagram, på et tidspunkt i deres liv, hvor de har følt sig sårbare som konsekvens af at være i en ny livssituation. Fx en skilsmisse efter et langt ægteskab eller en ægtefælles død. Herefter etableres kontakten, som hurtigt flyttes til en anden platform.

I dette afsnit udfoldes de forskellige elementer, som tilsammen udgør det, vi kalder "Tillidsopbygning og romantisk manipulation", og som ofrene har sat ord på i interviewene. Først ser vi på, hvordan relationen mellem offer og svindler hurtigt udvikler sig henimod at være det, offeret oplever som et romantisk forhold med en potentielt kommende partner. Dernæst ser vi på empirien i lyset af tidligere beskrevet international forskning om kærestesvindler, herunder teorier om hyperpersonlig kommunikation, afhængighed og manipulation som værktøj.

Men først retter vi blikket mod den konkrete, skriftlige kommunikation mellem svindler og offer, der ved første øjekast for en udenforstående kendetegnes ved at foregå på et gebrokkent engelsk med grammatiske fejl og stavfejl.

Sproglig legitimitet – trods mangelfuldt engelsk

Når man ser udvekslingen af beskeder mellem offer og svindler, kan det for udenforstående være bemærkelsesværdigt, at de ofte er fyldt med forskellige slags sproglige fejl, og kan forekomme næsten naive.

Herunder ses et typisk eksempel fra de skriftlige korrespondancer i den indledende kontaktfase:

Okay darling. Please have you had dinner? If yes what did you ate?

Så hvorfor stiller ofrene sig ikke kritiske overfor dette allerede i begyndelsen af korrespondancen med svindlerne?

Der er flere grunde til, at ofrene ikke bliver skeptiske på grund af de første beskedudvekslinger. For nogle af ofrene gør det sig gældende, at de selv er på sproglig udebane, når de kommunikerer med svindlerne på engelsk, og derfor ikke opfanger fejlene, men i højere grad er fokuseret på selv at gøre sig forståelig. Flere ofre beskriver, at de har benyttet Google Translate for at oversætte al korrespondance.

Andre ofre færdes mere hjemmevant på engelsk som følge af deres arbejde eller uddannelse, idet flere af ofrene enten er uddannet engelsklærer eller af andre årsager taler flydende engelsk. For disse ofre er det afgørende, at svindlernes dækhistorier fungerer som legitimering af de manglende engelskkompetencer. Svindlerne har fx fortalt ofre, at deres forældre har forskellige nationaliteter, at de er flyttet meget rundt mv., som dette citat fra Nina illustrerer:

Han fortalte jo, at hans mor var amerikaner og hans far dansk, men pga. farens arbejde havde de boet i mange forskellige lande, så jeg tænkte jo, at det var derfor, der sneg sig sproglige fejl ind i samtalen.

Nogle kvindelige ofre fremhæver i deres fortælling, at det uperfekte sprog øgede svindlerens tiltrækningskraft, når han nu ellers var en handlekraftig mand. Mette



formulerer på denne måde:

Han skrev lidt gebrokkent engelsk, men det var bare sødt, syntes jeg, og hans far var jo israeler og mor svensk.

Det fælles tredje – en vej til følelsesmæssig forbundethed

Udover at dele informationer om hinandens geografiske baggrund og tilhørsforhold oplevede ofrene også, at kommunikationen med svindleren hurtigt bevægede sig i retning af, at de delte synspunkter i forhold til værdier og interesser. Et aspekt, som går igen, er, at det hurtigt viste sig, at der mellem svindler og offer var nogle fællesnævner, hvad angik værdier, hobbyer og/eller arbejdsinteresser, hvilket gav en umiddelbar oplevelse af fællesskab, som var positiv. Nina fortæller fx, at hun på andendagen i sin kommunikation med svindleren skriver til ham, at hun netop har været ude at løbe i skoven, hvorefter han straks svarer hende, at han skam også elsker at løbe i naturen og er en ivrig mountainbikerytter.

Og Per, som netop var blevet enkemand, og hvis relation med svindleren blot varede et par uger, beskriver, hvordan fortroligheden hurtigt opstod, og at han allerede på andendagen sendte hende fotos fra sin hverdag, sin have med fugle, som han fodrede på sin terrasse, da han gerne ville bibringe hende noget grønt og frodigt at se på ude i den ørken, hvor hun oplyste, hun befandt sig. Han var dog en af de eneste, som fortalte, at han med vilje også holdt lidt igen, og doserede hvad han delte med svindleren:

Jeg fortalte hende ikke så meget om min kone, jeg holdt samtalen på et niveau, hvor jeg ikke åbnede helt op, hvilket jeg i dag er meget glad for.

For mange af de andre ofre var en måde at opleve resonans og forbundethed med svindleren at dele følelser omkring svære ting i hverdagen. Fx fortæller Rikke, at hun og svindleren talte om deres savn efter deres voksne børn, som netop var flyttet hjemmefra. Og Inge fortæller, hvordan det var følelsen af sorg i forbindelse at være enke, som hun delte med svindleren:

Han var jo enkemand, jeg var enke, det talte vi meget om at være blevet alene og sorgen.

Beskedernes hyppighed og den intime sproglige tone

Én ting er indholdet af kommunikationen mellem offer og svindler. Noget andet er, hvor ofte kommunikationen finder sted. Ofrene beskriver, at kommunikationen foregår på alle tider af døgnet, og at den allerede tager fart efter et par dage med hyppige beskeder frem og tilbage. I deres fortællinger gengiver ofrene kommunikationen med svindlerne både som at "skrive sammen" eller at "tale sammen" – også når der kun er tale om skriftlig kommunikation.

Typisk vågner ofrene op hver morgen til en ny hilsen, som er en variant af: "Har du sovet godt skat" og "Husk nu at spise din morgenmad" eller "Hav en dejlig dag på arbejde". Løbende igennem dagen kommer disse små beviser på omsorg og anerkendelse, og for fleres vedkommende var der også meget hurtigt tale om deciderede kærlighedserklæringer, hvilket fx Mette beretter om (se Mettes fortælling i kapitel 6).

Det er almindeligt, at svindleren sender beskeder med få minutters mellemrum, og at svindleren, hvis offeret ikke svarer indenfor meget kort tid, kvitterer ved fx at skrive "???" eller "Hallo Honey??".

Læst enkeltvis kan tekstbeskederne fremstå banale og upersonlige – fx for ofre, der genlæser korrespondancen, eller pårørende, der ser tilbage på deres mors



korrespondance. Men når der flyder en lind strøm af kærlige og omsorgsfulde beskeder, fortæller ofrene, at de ikke helt kan huske de enkelte beskeder, men mere den følelse af at være indhyllet i opmærksomhed og kærlighed, som Helle fx beskriver her:

Det var jo lidt vel meget med alle de beskeder, men jeg må indrømme, det også var dejligt, jeg blev indhyllet i kærlighed. Men nu i dag, hvor jeg sidder og læser dem, er de jo totalt banale.

Per beskriver fornemmelsen af at få de små morgenhilsner således:

Jeg indrømmer, det var fantastisk efter at have været alene i huset efter min kones død, at jeg som det allerførste løb ned af trappen og straks gik hen til telefonen og læste de søde beskeder. Det samme gjaldt om aftenen, inden jeg lagde mig til at sove. Det er faktisk det, jeg savner mest nu – også selvom de ikke var ægte.

De fleste af ofrene beskriver, at de overraskende hurtigt blev personlige og intime i deres kommunikation med svindlerne, meget hurtigere end de før har oplevet at blive personlige og intime med mennesker i det "virkelige liv". Mette beskriver det således:

Det er som om, der er en direkte linje igennem, og man bliver hurtig personlig, måske fordi man ikke bliver afbrudt. Det er én lang samtale hele døgnet om alt muligt personligt.

Varme og omsorgsfulde beskeder

De mandlige ofre beskriver, hvordan de tidligt i korrespondancen modtager "varme" beskeder, som indeholder erotiske undertoner, mens de kvindelige i højere grad modtager komplimenter og "blomsterbuketter" (i digital version vel at mærke) og forvisninger om profilens gode værdier og reelle hensigter. Kælenavne som "Darling", "My Love", "King", "Princess", "Angel", bliver hurtigt den gængse tiltaleform, og det går i nogle tilfælde endog meget hurtigt med reelle kærlighedserklæringer. Per var fra det øjeblik, svindleren kontaktede ham, bekymret over den store aldersforskel, da han aldersmæssigt kunne være svindlerens far, og i hans tilfælde justerede svindleren hurtigt Pers tildelte rolle, da han italesatte aldersforskellen. Per beskriver det på følgende måde:

Hun kaldte mig alt muligt kærligt og sexet, meget hurtigt, og jeg skrev så til hende: "Der er alt for stor aldersforskel mellem os to". Først insisterede hun på, at det intet betød osv. Men jeg hold fast, og så spurgte hun, om hun måtte kalde mig "Daddy", da hendes forældre jo var døde, og hun ikke havde en Daddy, og det var jo ok, men hun blev nu noget varm i beskederne senere, hvis hun skrev til sin Daddy.

Svindleren tilpasser her sin historie, hvor aldersforskellen ekspliciteres og tilnavnet Daddy legitimerer den store aldersforskel. Aldersforskellen og den sociale forskel mellem de mandlige informanter og svindlerne er så åbenlys, at flere af dem også har spurgt sig selv, som Gunnar udtrykker det:

Hvorfor har hun dog interesse i mig, når hun nu er så ung og smuk, og jeg så gammel?

Gunnars ræsonnement er imidlertid, at svindlerens interesse i ham i høj grad er forbundet med det faktum, at et ægteskab med ham ville kunne føre til en eftertragtet opholdstilladelse i Danmark, hvilket han ser som svindlerens egentlige motivation for at indgå i en romantisk relation med ham.



Fysisk afstand - en katalysator for fortrolighed og nærhed?

Vi har tidligere i rapporten bemærket, at der gjorde sig en dobbelthed gældende for informanterne, når de på den ene side beskrev, at de befandt sig i en særligt sårbar position på svindeltidspunktet. Og på den anden side – for fleres vedkommende – også oplevede at være motiveret og parat til et nyt forhold.

Denne dobbelthed ses også, når informanterne reflekterer over den geografiske afstand mellem sig selv og svindleren, som de på daværende tidspunkt oplever at være i gang med at opbygge et romantisk forhold til. De samme informanter, der giver udtryk for, at de "glædede sig til at møde personen i virkeligheden og at have tid sammen i Danmark", fortæller også, at de på sin vis oplevede, at den fysiske afstand var medvirkende til, at der hurtigt blev opbygget en relation og en forelskelse.

Nina beskriver det ligefrem som "perfekt", at profilen ikke boede i Danmark, for som hun udtaler:

Det gav mulighed for at vi kunne lære hinanden at kende først – altså over chat – og perfekt bare at kunne ses et par dage hver femte uge, når han kom til Danmark for at arbejde. Det passede så godt i mit liv, hvor jeg kom lige fra et meget langt forhold.

Mette beskriver det således:

Vi skriver rigtig meget sammen fra starten, og allerede der glider det bare, og det er dejlig nemt for han er jo dejligt langt væk, og jeg skulle ikke forholde mig til, at der var en fremmed mand, der skulle røre ved mig. Det har jeg jo ikke haft i 30 år.

Det synes at være muligt for svindlerne at komme tæt på ofrene og etablere en tillidsfuld relation, ikke på trods af, men måske netop på grund af den fysiske afstand mellem dem.

Forelskelse og romantik

De fleste af ofrene beskriver, at de overraskende hurtigt blev personlig og intim i deres kommunikation med svindleren, meget hurtigere end de havde oplevet at blive personlig og intim, når de mødte mennesker i det "virkelige liv", og som Mette formulerer det:

Det er måske lettere at fortælle personlige ting til én man ikke kan se.

Flere kvindelige ofre i undersøgelsen beskriver, hvordan de gradvist – og meget hurtigt – oplever at blive forelsket i svindleren, og at relationen begynder at fylde meget i deres liv allerede efter få dage. Fx siger Inge:

Jeg fortalte mine veninder om ham, og de var da lidt misundelige.

Flere beskriver følelsen ved hjælp af gængse forelskelsesmetaforer, som: "Jeg var svævende på en lyserød sky, virkelig forelsket" og "Alt faldt bare i hak, og jeg var så glad".

Heidi husker, hvordan korrespondancen allerede indenfor den første uge var passioneret, og reflekterer i bakspejlet:

Jeg har lige siddet og læst det (korrespondancen), og tænker: "Hvordan i alverdens rige og lande er der nogen, der kan tænde sådan en tændstik, for så siger det bare puf. Totalt bål..." Jeg ved ikke hvordan. Det tog bare ikke ret lang tid, så var jeg flydende lava. De burde skrive bøger! De kunne tjene mange flere penge på at skrive bøger, end det her. Alle kvinder ville gå hen og købe de der bøger. Og der ville ikke være snyd med i det.



Også pårørende beskriver, at deres veninde eller mor udstråler forelskelse helt fra starten:

Hun var simpelthen så forelsket, jeg har aldrig før set hende sådan. I vores meget lange venskab, fra vi var helt unge, har jeg aldrig set hende sådan.

De tre mandlige ofre i undersøgelsen bruger ikke ordet forelsket om deres følelser, men beskriver i højere grad at være blevet overvældet, glad og smigret over, at unge, smukke kvinder synes, de er noget særligt, og desuden betoner de afhængigheden af de daglige gensidige udvekslinger og søde ord. To af mændene, som netop har mistet deres ægtefælle efter et langt ægteskab, betoner desuden, at de ikke ser på relationen med den unge kvinde som noget, der på nogen måde kan måle sig med den relation, de havde haft til deres ægtefælle, men relationen medvirkede til at udfylde tomrummet efter deres koners død (det skal for god ordens skyld nævnes her, at det faktum, at begge udførende antropologer er kvinder, måske udgør en bias, som spiller ind i forhold til netop dette emne omkring forelskelse, romantik, sex og andre aspekter af relationen imellem offer og svindler).

Afhængighed

Et andet aspekt af forelskelsen og den følelse af samhørighed, som ofrene sætter ord på, når de ser tilbage på deres egen eller deres pårørendes erfaringer, er oplevelsen af afhængighed.

Ofrene og deres pårørende bruger ord som "afhængighed" eller "en form for narkomani" om offerets tilstand under svindlen. Det hører vi både i Mette og Dortes personlige fortællinger i kapitel 6, hvor Mette fx udtaler:

Han sendte mig hver morgen en voicemail. Det første jeg gjorde, når jeg vågnede, var at række ud efter telefonen, lytte til hans stemme og svømme hen i det – et halvt år. Det var bagefter et kæmpe tomrum. Jeg var så afhængig af det.

Pårørende beskriver, at deres mor eller veninde pludselig ikke længere kunne tage i biografen, til foredrag eller passe barnebarnet, fordi hun skulle være tilgængelig for beskederne fra svindleren. Og som en veninde til et offer udtaler:

Det var som at være sammen med en, der var afhængig af...ja af manden, kærligheden, drømmen – og telefonen var redskabet.

Beskrivelserne af afhængighed bruges både når informanterne taler om den periode, hvor ofrene er forelskede, og taler om den periode, hvor relationen er under opbygning. Men afhængighed bruges også af informanterne til at beskrive eftervirkningerne, når relationen evt. er blevet afsluttet. Som citaterne ovenfor illustrerer, var det bl.a. hyppigheden og den rutinemæssige overstrømning af beskeder som det første om morgenen og sidste om aftenen eller natten, som er svært at skulle undvære såvel under svindlen, som efter dens afslutning.

Manipuleret – set i bakspejlets klare lys

Når ofrene retrospektivt sætter ord på deres erfaringer, beskriver de samstemmende en oplevelse af at have været udsat for manipulation – også selvom de ikke alle bruger præcist det ord om det. Helle fortæller fx:

Der har været én – eller flere – virkeligt dygtige og udspekulerede dukkeførere, der har hevet mig rundt i manegen.

Inge, benytter, ligesom flere andre informanter, ordet "manipulation" til at beskrive sine oplevelser:



Jeg er jo blevet manipuleret fra A til Z. Når jeg ser tilbage, tænker jeg: "Hvordan kunne jeg dog falde for den form for manipulation?". Men de var godt nok dygtige.

Heidi bruger ord som at være blevet "narret" og udsat for et "rænkespil".

Opsamling og diskussion set i lyset af international forskning

Vi har i overstående afsnit vist, hvordan ofrene oplever, at der hurtigt opstår en sympati og oplevelse af det fælles tredje i kommunikationen mellem dem selv og svindleren.

Ofrenes beskrivelser af kommunikation med svindlerne ligner også i denne fase til forveksling de beskrivelser, man støder på i de internationale fortællinger, uanset om man vender sig mod forskningen eller de personlige fortællinger, der findes i medierne.

Som empirien viser, er det relevant også i en dansk kontekst (som det også er blevet foreslået af Thaisen & Nymand 2022) at lade sig inspirere af Cialdinis principper for overtalelse eller manipulationsprincipper, når man skal forstå ofrenes oplevelser.

I denne fase er særligt to af Cialdinis overtalelsesprincipper i spil:

- Etablering af gensidig sympati ved hjælp af det fælles tredje.
- Etablering af autoritet.

Derudover foregår der også i denne fase, det, som Whitty og Carter har benævnt "set-up and drip feed", hvor ofrene oplever at blive overøset med mindre bidder af informationer fra svindlerens personlige liv eller baggrund, der kan bruges til at legitimere forskellige omstændigheder og skabe troværdighed. Som når det fx lykkes svindlerne at etablere en troværdighed omkring det mangelfulde engelsk, som afføder forståelse og empati snarere end skepsis eller tvivl.

Dette "set up" med bidder af nøje udvalgt information er noget, som også skal vise sig på senere tidspunkt i svindlen at blive relevant, fordi informationerne understøtter den falske historie, som svindlerne allerede på dette stadie i kommunikationen skal få ofrene til at bemærke, så at efterfølgende begivenheder fremstår logiske og autentiske.

Udover de manipulative principper og setuppet, som altså er blevet introduceret i denne fase, hæfter vi os desuden ved, at ofrene fortæller om den hurtigt opståede intimitet gennem hyppige og varme beskeder på alle tider af døgnet. At kommunikationen hurtigt opleves som intim, kan ses i lyset af begrebet "hyperpersonlig kommunikation", som blev skitseret i kapitel 3. Ikke på trods af, men på grund af den fysiske afstand mellem offer og svindler, hørte vi ofrene fortælle, at det lykkedes svindlerne at etablere et rum for fortrolighed, hvor det opleves som om, der "går en direkte linje" mellem offer og svindler.

En sidste ting, vi vil fremhæve, er temaet omkring afhængighed, som ofre og pårørende fortæller om, og som også har været genstand for forskeres opmærksomhed i forhold til forebyggelse og behandling. Dette tema er forbundet med de kemiske processer, som forelskelse udløser i vores hjerner (serotonin og dopamin), der ifølge forskerne er de samme kemiske processer, som når man er i flow fx gennem sport eller andre former for spil.





Fase 4: Krise og økonomisk manipulation

I det foregående afsnit har vi beskrevet, hvordan ofrene er blevet følelsesmæssigt manipuleret til at føle et stærkt tillidsforhold til svindlerne, som de ofte også er blevet forelsket i – eller i hvert fald romantisk involveret i og forbundne med. I dette afsnit viser vi, hvordan svindlerne i fjerde fase introducerer økonomiske krav som følge af én eller flere påståede kriser, som ofrene bedes om at medvirke til at løse, hvilket enten forårsager, at ofrene erkender svindlen og bryder relationen (fase 4A), eller indvilliger i at betale svindleren penge og derfor udsættes for økonomisk svindel (fase 4B). Afslutningsvist ser vi på de empiriske fund i lyset af international forskning om, hvilke manipulationsteknikker der er på spil i forhold til at få ofrene til at betale penge igen og igen.

Svindleren oplever en krise og stiller økonomiske krav

Nedenstående er en liste over de begivenheder og kriser, svindlerne præsenterede ofrene i vores undersøgelse for, som legitimering af at have desperat brug for at låne eller få penge af ofrene:

- En svindler er på et skib i Atlanterhavet, som bliver angrebet af pirater (løsesum).
- En svindlers søn er kommet ud for en busulykke i et afrikansk land, og har akut behov for at låne penge til en blodtransfusion.
- En svindler er blevet indlagt på hospitalet efter at have været involveret i en bilulykke på vej til lufthavnen, hvor svindleren skulle med til flyet til Danmark.
- En svindler har penge til gode hos en arbejdsgiver, som først kan blive udbetalt næste måned.
- En svindler har lånt 5.000 kr. af sin mor til sin søns fodboldtøj og tilmelding til fodboldklub, og nu har svindlerens mor akut brug for pengene til medicin.
- En svindler vil låne penge til at købe en flybillet for at komme på besøg i Danmark.
- En svindlers søster får leukæmi.
- En svindler er i en ørken med en nødhjælpsorganisation, har ikke fået udbetalt sin løn og der er ingen forældre eller venner til at hjælpe.
- En svindler har brug for lån til at leje en gravemaskine på den byggeplads i Indien, hvor han er ansat som byggeleder.
- En svindler har ikke penge til at begrave sin tante i et fremmed land.
- En svindler har brug for lån til en flybillet for at komme til Europa og få arbejde.
- En svindler er holdt fanget i en lejlighed i et østeuropæisk land, og skal bruge penge til opholdstilladelse og diverse dokumenter (fx Covid-test mv.).

Det skal her bemærkes, at ovenstående beskrivelser af ulykker og uforudsete hændelser er taget ud af deres kontekst, hvor de kan fremstå sensationelle og urealistiske, men virker realistiske for ofrene, der er blevet dygtigt indvævet i svindlernes livshistorie og den kontekst svindleren beskriver at befinde sig i.

Dokumentation og bevisførelse

Alle ofrene har oplevet, at svindleren har sendt dem dokumentation, der skal overbevise ofrene om, at svindlerne er virkelige personer. I fase 3 var det hovedsageligt fotos af svindleren, svindlerens nære omgivelser, arbejdsplads og familie. I fase 4, hvor svindleren skal manipulere sit offer til at sende penge, er det ofte fotos af pas og andre former for



dokumentation, som Helle fortæller om her:

Inden han bad mig om et lån første gang, sendte han hele projektbeskrivelsen af den robot, han havde været med til at udvikle, fordi han vidste, jeg også var interesseret i vedvarende energi. Det var en robot, der var drevet af solenergi, og som skulle bruges på store fragtskibe; et vildt flot og spændende projektforslag.

Flere af ofrene får tilsendt dokumentation, også selvom de ikke selv har bedt svindleren om det, men fx kun har udtrykt deres tvivl om at sende penge til en person, de ikke har mødt. Inge fortæller:

Jeg fortalte ham, at jeg ikke låner penge til nogen, kun den allernærmeste familie, og det forstod han godt. Derpå sendte han billeder af sit pas og sin bankkonto. Og lige pludselig, så skulle det gå vildt hurtigt.

	Kvindelige ofre	Mandlige ofre
Betaler gentagne gange til svindlerne	7 ud af i alt 11	4 ud af i alt 11
Betaler ikke til svindlerne, og afbryder forbindelsen efter anmodningen om økonomisk hjælp	2 ud af i alt 3	1 ud af i alt 3

Oversigt over antallet af ofre, der hhv. betaler / ikke betaler til svindleren.



Fase 4A: Erkendelse og brud

Så snart svindlerne begynder at anmode om penge, fatter en del af ofrene mistanke, eller får bekræftet en tvivl eller erkendelse, som de i forvejen har haft. Fem af undersøgelsens i alt 14 ofre reagerer herefter på deres erkendelse, og vælger ikke at betale penge til svindleren, hvorefter relationen ophører kort tid efter.

De ofre, der ikke har betalt, har selv henvendt sig til os for at deltage i undersøgelsen, ofte med startreplikker som "Ja, jeg slap jo heldigt, men jeg vil stadig gerne hjælpe jer med at stoppe den form for svindel", for som de fem udtrykker det, er de stadig "vrede", "chokerede" og "rystede i deres grundvold", ligesom de "har mistet noget af deres tillid til egen dømmekraft".

Men hvordan lykkedes det for disse personer at slippe væk fra svindleren i tide? For Bodil gik svindlen op for hende, da hun fandt en måde at lave billedsøgning på sin svindlers foto, hvorved hun opdagede, at han ikke var den, han udgav sig for at være.

Bodil var blevet bedt om at hjælpe svindleren med et lån til at betale for sønnens blodtransfusion i forbindelse med en busulykke i et afrikansk land. Bodil husker, at det var en meget lang nat, hvor hun og svindleren konstant skrev sammen, og hun følte sig hårdt presset:

Jeg fortalte ham, at jeg normalt kun vil låne penge til min familie, måske en fætter eller en kusine. Til sidst blev han truende, og sagde ting som: "Vil du være skyld i, at min søn dør".

Bodil, som er udfordret i forhold til det engelske sprog og bruger Google Translate i kommunikationen, forsøger at google sig frem til, om der som påstået har fundet en



busulykke sted i Afrika, hvilket hun ikke finder bekræftet. Bodil bad også svindleren om at sende dokumentation, og han sendte et billede af sit pas. Men når Bodil kiggede på passet og sammenlignede det med sit eget pas, kunne hun se, at fotoet godt nok havde det rigtige stempel, men hun kunne også se, at stemplet kun dækkede "halvvejs" – og at det altså kunne være forfalsket.

Jeg undersøger så, om der har været en trafikulykke i Afrika – jeg googler: "Bus Accident Africa". Jeg vil da ikke være skyld i, at nogen dør. Så jeg er ret meget i tvivl. Men da jeg så åbnede computeren, popper der pludselig noget op, hvor man kan sammenligne billeder. Og så opdager jeg, at det er en falsk profil. At det i virkeligheden er en dansk kaptajn.

Da Bodil ved hjælp af billedsøgning opdager, at svindlerens profil er falsk, beslutter hun straks, at hun ikke vil betale. Herefter husker Bodil, at hun og svindleren skriver sammen hele natten indtil kl. 04:30 om morgenen, hvor han konstant presser på for at få hende til at betale, også selvom Bodil skriver, at hun ikke længere tror på ham. Herefter oplever hun at blive truet telefonisk, og der følger en periode med frygt for at blive opsøgt på sin bopæl.

Per fortæller, at hans venner meget hurtigt havde reageret på historien om hans nye udenlandske bekendtskab, og de havde ikke lagt fingre mellem, men sagt:

Hvornår er det lige, hun spørger om penge?

Per havde derfor taget sine forbehold for at være klar til at afværge svindlerens mulige forsøg på at få penge ud af ham ved tidligt at fortælle svindleren om de høje elpriser, der havde givet ham en regning på 4–5.000 kr., som han havde svært ved at betale. Så da svindleren kommer med sit første økonomiske krav, kan Per henvise til sin tidligere besked om, at han ikke har penge, og kontakten brydes hermed.

De fire andre ofre, der heller ikke betalte til svindleren, ser også svindlerens krav om penge som en endelig bekræftelse på en tvivl, der måske i forvejen har luret i periferien, nogle gange hjulpet på vej af venner og familie.

En udefrakommende stopklods – "Bankrådgiveren blev min redning"

Få af ofrene oplever, at en udefrakommende hjælper bliver en stopklods, og i Heidis tilfælde var det hendes bankrådgiver. Meget tidligt i Heidis forløb reagerede han nemlig på, at der blev overført store pengebeløb til en ny modtager fra hendes konto. Bankrådgiveren sendte hende en artikel fra Politiken om soldater, der franarrer danske kvinder penge. Heidi lyttede til ham, fordi der i forvejen var tillid mellem dem. Når hun i dag tænker tilbage på 2014, hvor det hele foregik, er hun ikke i tvivl, og fortæller:

Det var min bankrådgiver, som reddede mig.

De første 80.000 kr. har hun mistet, og de kan ikke trækkes tilbage. Men det lykkedes bankrådgiveren at bremse tre kviklån på i alt 50.000 kr., som ellers var lige på nippet til også at gå igennem til svindleren. Uddrag fra interview med Heidi, hvor hun genlæser sine gamle papirer fra 2014:

Jeg skriver d. 16.9.2014: "Kære Jesper (bankrådgiveren). Tak for din omsorg og forsøg på at bremse mig i mit hovedløse forsøg på at gafle en mand. Jeg rødmer ikke en gang. Andre kvinder før mig er også røget på denne galaj. Det har kostet mig nogle penge. Jeg overlever. Jeg har takket være dig og dine kolleger stadig skindet på næsen. Jeg er jer alle meget taknemmelige".



Heidi er den eneste af ofrene, der ved advarsel fra sin bankrådgiver prompte vælger at følge hans råd. Der er også andre informanter, som fortæller, at deres bank har forsøgt at advare dem, men i modsætning til Heidi, har de ikke fulgt bankens råd. I nogle tilfælde har ofrene endda forsøgt at låne penge på nye måder, uden om banken. I flere tilfælde griber banken først ind, når den skal spærre offerets kort, simpelthen fordi offeret ikke har flere penge, eller fordi banken har mistanke om hvidvaskning, hvilket fx Carina har oplevet i forbindelse med sin mors igangværende svindelsag.

I de følgende afsnit ser vi nærmere på svindelprocessen for de ni af undersøgelsens i alt 14 ofre, som efter først at have betalt en enkelt gang fortsatte relationen, hvorefter flere ulykker og kriser indtræffer, og flere penge bliver stjålet fra dem. Også selvom flere ofre indimellem tvivler, og gør forsøg på at afbryde kontakten.



Fase 4B: Økonomisk svindel

For de ni ofre, som er blevet fratrukket penge i en periode på mellem fem måneder og op til adskillige år, er der en tvetydighed på tværs af materialet.

De tvivler nemlig også ofte indimellem på svindlerens oprigtighed. I starten betaler ofrene for at hjælpe personen ud af en knibe. Og herefter fortsætter kravene. Fx fortæller Mette, at det startede med et beløb, som hun bliver bedt om at lægge ud, næsten samtidig med at svindleren fortæller hende, at han desværre heller ikke kan komme til Danmark på det planlagte tidspunkt grundet en akut opstået arbejdsopgave i Indien. På dette tidspunkt har svindleren fået etableret en tillidsfuld relation til Mette, som nu er så følelsesmæssigt involveret og forelsket på grund af den massive manipulation, hun har været udsat for, at hun ikke tvivler på hans oprigtighed – og derfor betaler. Dette sker igen og igen (se Mettes fulde historie i kapitel 6).

Daniel (hvis historie ligeledes udfoldes i kapitel 6) oplever også, at han igen og igen betaler penge til svindlere, som har etableret et romantisk tillidsforhold til ham. Som udgangspunkt et mindre beløb til fx en flybillet. Men herefter følger en række småbeløb, der tilsammen løber op.

På tværs af interviewene giver ofrene udtryk for, at de hen ad vejen oplever at tvivle på oprigtigheden af svindleren, og – som vi viste tidligere – udløser dette i nogle tilfælde, at ofrene udbeder sig yderligere dokumentation. Hvilket de som regel også får stillet til rådighed enten på skrift eller telefonisk.

Kvaliteten af dokumentationen er i flere tilfælde så professionelt, at de overbevises. Men når ofrene ser retrospektivt på forløbet, synes der imidlertid at have været sprækker af tvivl, som ikke forsvinder – heller ikke selvom de fortsætter eller genoptager relationen efter forsøg på at bryde den.

Anklager, mistænkeliggørelse og vrede

Du elsker mig jo ikke lige så højt, som jeg elsker dig.
Hvis du elskede mig, ville du ikke behandle mig så dårligt.

Når ofrene sætter spørgsmålstegn ved de gentagne krav om betaling i forbindelse med opståede kriser og sygdom, fremsættes anklager som citatet ovenfor viser.



De tre mandlige ofre beskriver, hvordan svindlerne er blevet "fornærmede", "sure" og "vrede", når de har stillet spørgsmålstejn omkring svindlernes troværdighed. Særligt to svindlere sendte beskeder til Daniel i stil med følgende uddrag, som her er oversat til dansk fra engelsk:

Hvordan kan du tvivle på mig efter alt, vi har været igennem – du kender min historie, jeg bliver skuffet, trist og såret over, du ikke tror på mig; så er du som mændene hernede.

Ofrene oplever også at blive mødt med tavshed, som de oplever som fornærmelse eller vrede over at være blevet mistænkeliggjort.

Pres – og behov for akut handling her og nu

Flere ofre beskriver, at svindlerne giver udtryk for at være stressede over deres situation. Og at denne stress udvikler sig fra lettere symptomer, som fx at have svært ved at sove, ondt i maven mv., til at svindleren får alvorlige psykiske og fysiske problemer. Svindlernes beskrivelser af deres forfærdelige situation, øger, ifølge ofrene selv, presset på, at betaling skal falde her og nu, så de kan afhjælpe svindlerens situation hurtigst muligt.

Et gennemgående træk i alle interviews med ofre er beskrivelser af, hvordan svindlerne fremsætter korte deadlines og kræver her-og-nu-handling af ofrene. Daniel fortæller her om en situation, hvor svindleren, som han netop har hjulpet med en flybillet til Europa, efterfølgende også anmoder ham om penge til betaling for bl.a. en Covid-test – med det samme:

Det skulle jo pludselig gå vildt hurtigt det hele, hun stressede vildt, og det samme gjorde jeg. Hun stod jo der i lufthavnene og skulle nå flyveren til Europa, og skulle så pludselig betale for en Covid-test og noget andet, hendes agent havde lagt ud for hende, og han var ikke rar. Og det var jo vigtigt, at hun nåede det fly, jeg havde jo betalt for billetten, og hun skulle væk derfra, så jeg skulle betale hurtigt. Og det gjorde jeg.

Daniels fortælling stemmer overens med de andre ofres oplevelser, når svindleren først beder om penge, og hurtigt begynder at lægge pres på, at betalingen skal falde her og nu. Rikke beskriver, hvordan svindleren gradvist synes at blive mere og mere stresset – startende i det små med en telefon, som går i stykker, og kulminerende med en fragtmand, som lige pludselig dør. Hun sætter også ord på, hvordan denne stress påvirker hende, så hun til sidst oplever at være konstant stresset:

I starten var det bare sådan noget med, at hans telefon gik i stykker, og jeg sendte penge til en ny. Men efterfølgende blev det værre og værre. Da så fragtmanden dør; ham der skal sejle solcellerobotten over til skibet, så panikker han fuldstændigt. Før var han bare stresset. Jeg kan mærke, hvor påvirket jeg bliver af det; han skal have hjælp, hele tiden, og jeg er pludselig konstant stresset.

Som det kan læses i Mettes historie i kapitel 6, illustrerer også hendes fortælling, hvordan hun presses af svindleren til at handle hurtigt pga. påståede deadlines som fx en banks tidsfrist. Det fremgår generelt af ofrenes fortællinger, at svindlerne deler deres eget behov for hjælp ved bl.a. at tale til ofrets medlidenhed og omsorg. Der er flere eksempler



på, at ofrene italesætter deres hjælp som en frivillig hjælp, og ikke selv har oplevelsen af at være blevet afpresset – i hvert fald i starten.

Hemmeligholdelse og isolation

Udover at anklage og stresse offeret ved at understrege tidspresset ses også tendens til, at ofrene udsættes for krav om hemmeligholdelse, hvilket en veninde til et offer fortæller om her:

Hun havde jo fået at vide af sin "kæreste", at deres forhold skulle være en hemmelighed, bare mellem de to. Og når han så kom til Danmark og stod i hendes hoveddør, så kunne vi alle se ham. Så hun havde meget dårlig samvittighed over for ham over, at hun havde fortalt mig og hendes datter om ham. Men hun var jo så glad i den første periode, så hun kunne ikke lade være at fortælle om ham, da jeg udspurgte hende. Senere fortalte hun ikke meget om ham og deres forhold.

Også andre pårørende beskriver, at de oplevede, at deres forælder isolerede sig, mens de var udsat for svindel, selvom det ikke står klart, om det direkte har været krav fra svindlerens side. Erik, hvis mor var offer for svindel og endte med at tage sit eget liv, fortæller også, at hans mor gik alene med sine tanker:

Hun havde et ekstremt tæt forhold til sin søster. Men hun (søsteren) ved heller ikke noget. Hun har været mutters alene om det. Hun havde gode venner og super gode kollegaer, hun havde arbejdet med i 25 år, men hun har gået helt alene med det. Men hun formår at holde sammen på sig selv. Hun må have brugt så mange kræfter på at holde det skjult, især over for sin søster og mig. Jeg kan læse mig til (i den skriftlige korrespondance), at hun ikke har rakt ud til nogen.

Som det fremgår af citatet, rakte Eriks mor ikke ud til nogen, hvilket går igen i flere af fortællingerne. Som tidligere nævnt er tre af ofrene i denne undersøgelse ikke længere i live, og det er primært i deres efterladte korrespondancer med svindlerne, at deres pårørende kan læse sig til, at der til sidst i svindlen har været et massivt pres på offeret, som offeret ikke har delt med nogen.

Der synes at være en tendens til, at ofrene i begyndelsen fortæller deres omgivelser – venner og familie – om deres nye "relation", men at jo længere svindlen varer – og i takt med det voksende økonomiske og mentale pres, jo mere vokser også ofrenes isolation og hemmeligholdelse.

Flere ofre oplever, at relationen til svindleren skaber konflikter i deres nærmeste familie. I flere tilfælde står børnene fx uforstående overfor, at deres mor på – trods af forsikringer om det modsatte – fortsat betaler penge til svindleren.

Konflikter og stress i den nære familie

Carina er en af de pårørende, som fortæller om de udfordringer, det har skabt i familien, at moren fortsat betaler penge til svindleren, selvom hun flere gange har sagt det modsatte. Carina har overfor sin mor givet udtryk for, at hun mener, moren er udsat for svindel, og at hun ikke tror på, at "kæresten" findes. Men at hun naturligvis vil åbne sin dør for ham, hvis det skulle vise sig, at hun tager fejl, og han en dag står på dørtrinnet.

Men i modsætning til Carina har andre i familien givet udtryk for, at de vil slå hånden af moren, hvis hun fortsætter med at betale til svindleren. Carinas mor har i skrivende stund fortsat en relation til en svindler på femte år, og direkte adspurgt fortæller moren, at hun oplever sig mistænkeliggjort af familien, som jo tidligere har givet udtryk for, at hun skal gøre det, som gør hende glad. Men når hun så gør netop dette, så "er det også forkert".



Også Dorte giver indblik i, hvordan det er at "stå ved siden af én, man holder af, og betragte vedkommende blive udsat for en kriminel handling i årevis – uden at kunne gribe ind". Og ovenikøbet få skudt i skoene, at "man ikke ønsker, at ens mor skal have det godt".

At miste sin dømmekraft

De ofre, som har betalt penge til svindleren, og dermed typisk også har befundet sig i relationen igennem længere tid, beskriver, at svindlen har medført, at de i nogen grad har mistet tiltroen til deres egen dømmekraft. De pårørende oplyser at se en personlighedsændring hos ofrene i kølvandet på svindlen. Dette gør sig i særlig grad gældende for ofre, som har været svindlet over længere tid og med store økonomiske tab til følge.

Rikke beskriver det således:

Jeg kan stadig i dag, nu jeg sidder og fortæller dig om det, mærke den stress, jeg har følt så længe – stress, sorg og vrede – og ikke mindst har jeg mistet min tiltro til min egen dømmekraft, som jeg tidligere aldrig har tvivlet på.

Daniel, som på interviewtidspunktet fortsat befandt sig i relation med en svindler, beskriver sin angst og sit ændrede verdensbillede således:

Jeg er så stresset, og har denne her angst i maven, ja i hele kroppen, jeg ved ikke, hvad jeg skal tro mere...

Også de pårørende beskriver, at de oplever deres mor/svigmor/veninde forvirret og som en anden person, end de var før – og flere pårørende forsøger at finde en forklaring i en demensdiagnose. Som Carina fortæller:

Vi fik hende til at gå gennem en demenstest, men ifølge den var det ikke demens. Det ville man faktisk næsten gerne have haft det var, det ville da give en logisk forklaring på, hvordan hun var blevet, som hun var nu.

Det er tankevækkende, at flere benytter udtryk inspireret fra psykiatrien, når de skal beskrive deres pårørende eller deres egne mentale forandringer. Fx også sønnen Erik, som beskriver sin mor med ordet "grænsepsykotisk". Vi vender tilbage til dette tema i næste afsnit, hvor vi ser på konsekvenserne af kærestesvindler.

Tabet i kroner og ører – en relativ størrelse

For nogle af ofrene er det tabte beløb noget, de skammer sig over, og ikke har lyst til at tale om. For andre er det næsten det første, de nævner, når de skal fortælle deres historie. Når man har hørt de mange forskellige historier om økonomiske tab fra ofre og deres pårørende, er det tydeligt, at følelsen af økonomisk tab er relativ og afhænger af offerets økonomiske situation. Ét offer, der har fået frarøvet 80.000 kr. kunne ikke købe julegaver til sine børn og måtte med egne ord "leve af havregrød" hele december måned. Mens Rikke, som angiveligt havde mistet betydelig mere, fortæller:

Det værste er egentlig ikke at miste pengene. Heldigvis har jeg flere. Selvom det var sgu mange penge. Men det værste er, at jeg er blevet misbrugt, manipuleret og snydt, og jeg var efterfølgende i stor sorg. Ikke så meget over det økonomiske tab, men over tabet af en drøm om kærlighed. Jeg har kun fortalt mine børn, hvor mange penge jeg er blevet svindlet for, ingen andre. Og jeg er faktisk rigtig glad for, du ikke har spurgt om selve beløbet, for det er altid det første, folk vil vide.

I undersøgelsen har vi ikke spurgt systematisk ind til beløbsstørrelserne, men noteret os, når informanterne selv har bragt det på banen. Dels fordi datamaterialet ikke har en



størrelse, som giver mulighed for at lave statistisk holdbare analyser af de økonomiske tab, og at det derfor mest af alt måske ville være at stille læserens (og egen) nysgerrighed at spørge til de eksakte beløb. Dels ud fra en (måske biased) antagelse om, at det ville give unødigt ubehag for informanterne at oplyse det økonomiske tab. Beløb mellem 80.000 kr. og 1,5 mio. kroner er økonomiske tab, ofrene i denne undersøgelse eller deres pårørende selv har fortalt, ofrene har mistet.

De fleste ofre, der betaler til deres svindler, betaler mange gange, og selv ofre, der normalt har styr på deres økonomi, mister overblikket over det samlede pengebeløb. Daniel, der gennemgik sin økonomi inden det første interview, fortæller:

Jeg talte sammen, hvor mange penge jeg egentligt havde overført, inden jeg skulle tale med jer, og jeg blev virkeligt chokeret – det var meget mere, end jeg havde troet. Men det er jo ofte sådanne småbeløb – 1.000 kr. hér og 2.000 kr. dér. Det tænker man jo ikke så meget over. Men tilsammen...!

Dorte, hvis fortælling præsenteres i kapitel 6, beskriver til gengæld, hvordan hendes mor til det sidste holdt regnskab i et Excel-ark over de penge, hun løbende havde lånt, for at kunne betale sine svindlere, og som til sidst endte med en økonomisk deroute, hvor hun blev sat under økonomisk administration af sine børn, havde solgt ud af møbler og smykker og optaget lån hos venner og bekendte.

Carina, hvis mor aktuelt bliver svindlet på femte år forudser, at det næste, som ryger, er morens sommerhus. Sommerhuset er efterhånden det sidste, moren har tilbage, efter hun er flyttet til en lejebolig, da hun nu ikke længere kan optage lån i hverken banken eller andetsteds, og kun har en folkepension at leve for, mens hun fortsat betaler penge til svindleren.

Opsamling og diskussion set i lyset af international forskning

I fjerde fase introduceres de økonomiske krav, og forårsager 4A: Erkendelse og brud på relationen eller 4B: Økonomisk svindel.

Hvorvidt ofrene enten erkender, at de er blevet svindlet, og bryder relationen, eller forsat udsættes for økonomisk svindel, er et af kardinalpunkterne for de videre konsekvenser for ofrene.

Vi har valgt her at fremhæve i alt fem aspekter fra vores gennemgang af den internationale forskning i denne opsamling (jf. kapitel 3): 1: Cialdinis principper om knaphed og konsistens, 2: Isolation og skyldfølelse, 3: Gaslighting, 4: Instinktivt reaktionsmønster (visceral response) og 5: Kognitiv dissonans.

I fase 4 er det princippet om knaphed (altså at man gerne vil have det, som man ikke kan få) sammen med princippet om autoritet, som er i spil. Autoritet spiller ind, når svindlerne fremviser autoritativ dokumentation, såsom pas eller andre formelle dokumenter, eller endog får hjælp af ambassade- eller bankansatte. Princippet om knaphed er i spil, når der fremsættes korte deadlines og krav om her-og-nu-handling – for ellers vil alle hidtidige økonomiske betalinger være tabt på gulvet. Det er et typisk træk, at svindlernes pres på ofrene og de økonomiske krav falder med få minutters mellemrum, hvilket stresser ofrene (Carter 2021).

Et andet vigtigt element, som bruges i fase 4, og som både Carter og Whitty fremhæver, er svindlerens krav om hemmeligholdelse og isolation af offeret. At det lykkes svindlerne til en vis grad at isolere ofrene fra deres sædvanlige sociale liv, synes både at være resultat af – og desuden også at skabe styrket grobund for – at offerets dømmekraft sættes ud af spil. Et andet element, som medvirker til at svække offerets dømmekraft, er brugen



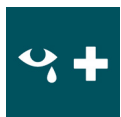
af gaslighting, hvor offerets virkelighedsopfattelse påvirkes. Særligt Carter er optaget af netop begrebet om gaslighting, som kendes fra vold i nære relationer, som også blev belyst i kapitel 3.

Men tilbage står naturligvis det store spørgsmål om, hvad der gør, at nogle ofre i denne fase erkender svindlen og handler derefter, mens andre ikke gør det.

Her kan Whitty med Festingers begreb om kognitiv dissonans muligvis bidrage. Som vi hørte i kapitel 3, henviser kognitiv dissonans til det faktum, at mennesker vil forsøge at reducere dissonans, når vi oplever at have modsatrettede overbevisninger på samme tid. Hvad angår de ofre, som ikke betaler, men derimod erkender svindlen, formår at reducere dissonans ved at undertrykke den romantiske fortælling, som ellers var under opbygning. Hvorimod de ofre, som udsættes for økonomisk svindel, reducerer dissonans ved at lukke af for de informationer eller erkendelser, som peger på, at der er tale om svindel – også når disse står utvetydigt frem ved fx en billedsøgning, der viser, at svindleren ikke er den person, vedkommende udgiver sig for at være (se kapitel 6 for et konkret eksempel).

Graden af succesfuld manipulation fra svindlernes side kombineret med ofrenes adfærd i forhold til at reducere kognitiv dissonans kan muligvis medvirke som en udslagsgivende faktor for, om ofrene går fra 4A til fase 5, eller om ofrene befinder sig i fase 4B igennem en længere periode.

Ser vi på empirien med Carters øjne, vil man hæfte sig ved svindlernes anormale kommunikative rammesætning af manipulation, psykisk vold og gaslighting, der både medfører menneskelige og økonomiske konsekvenser for de ofre, svindlerne lykkes med at manipulere, og også medfører efterfølgende sekundær viktimering af ofrene. Og i Carters optik skal ofre for kærestesvindel altså nås og hjælpes via metoder, der bruges til at hjælpe mennesker, der er udsat for vold i nære relationer eller misbrug (Carter 2021).



Fase 5: Afslutning og konsekvens

I dette afsnit vil vi kigge nærmere på de forskellige konsekvenser og traumatiske reaktioner, ofre for kærestesvindel og deres pårørende selv sætter ord på i interviewene. Vi vil vise, hvordan reaktionerne hos den enkelte kan have ligheder med reaktioner, som kendes indenfor andre områder som sorg, skam og PTSD som resultat af psykisk vold samt afhængighed. Desuden belyser vi, hvordan der også ses eksempler på det, som bl.a. indenfor voldtægtsforskning benævnes sekundær viktimering (Hansen & Hansen 2021), og som Carter henleder opmærksomheden på i sin forskning (Carter 2020).

Der ses en stor variation i vores undersøgelse i forhold til, hvor omfattende konsekvenser og traumatiske følger, svindlen og den intense manipulationsproces medfører det enkelte offer. Den mest ekstreme og tragiske konsekvens af at have været offer – og pårørende til et offer – for kærestesvindel, er naturligvis at to af denne undersøgelses kvindelige ofre har taget deres liv efter at have været udsat for kærestesvindel.

Som en anden yderlighed ses eksempler på ofre, som stoppede relationen, så snart der blev stillet økonomiske krav, som det tidligere er blevet beskrevet. Men selvom disse ofre nåede at opdage svindlen allerede inden for kort tid, har også de kunnet berette om en ændring i deres selvopfattelse og tiltro til egen dømmekraft som følge af svindlen.



En tilstand af ægte sorg

Når du nu skal skrive den rapport, så husk, at det er mennesker i sorg, som du skriver om. Mennesker, der mistet noget stort og vigtigt.

Rikke, som blev svindlet igennem en periode på ca. fem måneder, er et af de ofre, som betoner sorgen som et vigtigt element i de efterreaktioner, hun oplevede efter at være blevet svindlet. Og selv i dag, ca. otte år senere, fortæller hun under interviewet: "Jeg kan stadigvæk mærke stress, sorg og vrede, når jeg fortæller dig det, så det er ikke helt væk".

Rikke har haft opsøgt en psykolog, som bl.a. opfordrede hende til at fortælle andre om oplevelsen for derigennem at fjerne skammen over at være blevet et offer for svindel.

Ligesom Rikke forklarer flere andre af ofrene i undersøgelsen også, at en af grundene til, at de har valgt at lade sig interviewe til undersøgelsen, netop er, at de er blevet anbefalet af venner og terapeuter at fortælle om oplevelsen, bl.a. for at kunne bekæmpe den skam og skyldfølelse, som de oplever.

Skammen

Ligesom Rikke har Heidi oplevet, at skammen fyldte meget i tiden efter svindlen. Hun fortæller, at skammen ikke kun handler om hende selv, men at det opleves som om, hun har kastet skam over sin familie:

Det, man skammer sig over, er jo, at man har brugt sig selv og sin familie. Og at man er så blåøjet, at man har kastet lys på resten af familien. Det bliver ikke kun min skam, men det bliver også hele familiens skam.

Heidi beskriver, hvordan hun – ligesom også som flere andre ofre – undlod at fortælle veninder, at hun havde betalt penge til svindleren for at slippe for deres fordømmelse. Alligevel har hun oplevet, at hun er kommet igennem svindlen uden at have stort behov for psykologhjælp, og hun indledte kort tid efter svindlen en relation til en tidligere kæreste, som hun efterfølgende blev gift med. Heidi er det eneste offer, som fortæller, at det var banken, som fik hende til at indse, at hun blev svindlet, og dermed stoppede betalingerne, hvilket måske blev afgørende for, at svindlen sluttede efter ca. en måned.

Ifølge Heidi, er netop skammen et vigtigt emne at forholde sig til i bearbejdelsen af svindeloplevelsen.

Ændret verdensbillede og dømmekraft

Flere af informanterne beskriver at have mistet deres selvtillid, deres tiltro til egen dømmekraft. Rikke, der inden svindlen havde en stilling med meget ansvar, fortæller, at hun, inden hun blev svindlet, havde tillid til sin egen dømmekraft og vurdering af, hvad der var sandt og falsk. Rikke beskriver en konsekvens af svindlen således:

Jeg kan tydeligt mærke, at jeg har mistet tilliden til min egen dømmekraft.

Bodil fortæller, at hun – udover at være utryk den første tid efter svindlen – også følte sig meget skamfuld, og ikke havde lyst til at møde naboer og skulle tale om, hvordan det gik med den udenlandske kæreste, og så skulle fortælle, hun var blevet snydt. Hun orkede ikke kommentarer, som: "Hvordan kunne du dog tro på det", som hun siger.

Hun bearbejdede selv oplevelsen ved at gå lange ture i naturen og tog også kontakt til den mand, svindleren stjal sin identitet fra ved at misbruge hans billeder. Det hjalp hende at have vished for, at han er ok, og det hjalp hende med at afslutte svindlen mentalt. Politiet indblander hun ikke, da hun tidligere i sit liv har oplevet, at de ikke kunne hjælpe hende.

Nina, som betragter sig selv som et ellers rationelt tænkende menneske, fortæller om at



hun efter kun tre dages korrespondance med en svindler oplever, at det har givet hende et lidt "ændret verdensbillede" i og med, at hun på kun tre dage fik opbygget en "lille drøm" op om den falske profil. Nina reflekterer over, hvordan det må være for de mennesker, som er i en relation i flere måneder eller år, når hun efter blot få dage oplevede så voldsom påvirkning af sin virkelighedsopfattelse.

Psykiatriske snitflader

Som det fremgår andre steder i rapporten, beskriver nogle pårørende ofrene med ord som: "Forvirret", "Ikke helt klar i hovedet", "Glemsom", "Grænsepsykotisk", "Paranoid" og "Manisk". Dette synes særligt at gøre sig gældende for de ofre, som har været udsat for svindel igennem længere tid og med store økonomiske tab til følge. Som det fremgår af rapporten, har der været eksempler på, at pårørende har afsøgt demensdiagnoser i forhold til nogle ofre, ligesom der har været andre potentielle psykiatriske diagnoser i spil. Det gør sig gældende specifikt for personer, som har begået/har forsøgt at begå selvmord i kølvandet på svindlen, at de har været i berøring med det etablerede psykiatriske system, mens de andre ofre ikke har.

Utryghed i eget hjem som følge af svindel

Mildere konsekvenser ses også hos ofre, som i kortere tid har været udsat for kærestesvindel, eller som er kommet ud af det igen.

Bodil beskriver som den eneste informant, at svindleren truede hende, efter at hun afviste at betale penge til ham, og at hun derfor blev decideret utryg i sit eget hjem. Svindleren fortalte hende nemlig, at han havde kendskab til hendes adresse og kunne komme og opsøge hende, hvis hun ikke betalte. I tiden efter sov hun derfor i stuen, og var ekstra påpasselig med at låse sine døre og at holde sig indenfor om aftenen.

Og så truer han mig på livet. Siger: "Jeg kender nogen i Danmark, jeg kan sende over til dig".

Daniel har også oplevet en bekymring, for selvom han har betalt til sin svindler, så er han bekymret for, at andre forbrydere skal opsøge ham. Daniel beskriver sin bekymring således:

Jeg har da nogle gange tænkt på, at de her mænd, der holder Lisa (svindleren) fanget i Tyskland, jo sikkert kender mit telefonnummer, og derfor let kan finde min adresse, det er jo sikkert ikke nogen rare typer, men det må jeg tage, hvis det kommer, og der pludselig står nogle ubehagelige mænd og banker på døren, og så håbe på, jeg i alle tilfælde har hjulpet Lisa (svindleren) ud af deres klør.



Forskellige strategier til at komme videre

- At ændre rutiner for at modvirke abstinenser:

Mette berettede om, at hun bearbejdede sin oplevelse af afhængighed ved at ændre sine vaner fra den dag, svindlen for alvor gik op for hende og medførte et brud fra den ene dag til den anden. Det hjalp hende fx at ændre søvnmønster og at indføre nye rutiner om morgenen, som kunne afværge oplevelsen af tomhed eller mangel på romantiske beskeder, som nu ikke længere tikkede ind som det første om morgenen.

- At fortælle om svindlen til udenforstående og ligesindede:

Selvom flere fortæller om at isolere sig og være alene med hemmeligheden om at være blevet svindlet, er der også flere informanter, som har valgt den modsatte strategi. Fx Per, som efter en måneds korrespondance med svindleren valgte at dele sine oplevelser med sin mandegruppe.

Carina fortryder til gengæld, at hun ikke lidt tidligere åbnede op overfor kolleger og venner og fortalte om hendes mors – og hele familiens – situation som resultat af morens økonomiske krise. Da hun endelig gjorde det, oplevede hun det som en lettelse ikke at være alene med det. Og hun fik kun positive reaktioner fra kollegerne.

Andre har fx sagt ja til at blive interviewet (dokumentarfilm, avisartikler, meldt sig til denne undersøgelse), og flere nævner, at de kontaktede Sine Gregersen/Stop kærestesvindl-siden på Facebook med et ønske om at møde andre ligesindede at dele erfaringer med.

Hvordan man som offer – igangværende eller afsluttet – bliver mødt af omgivelserne, når man deler sin fortælling, er af afgørende betydning for den enkelte. Det kan øge oplevelsen af stigmatisering, hvis man mødes på en fordømmende måde, hvilket flere af ofrene i undersøgelsen har erfaring med. Og som for nogens vedkommende har betydet, at de har følt sig endnu mere isolerede og alene med skammen over at blive stemplet som en, "der er så dum at hoppe på sådan noget". Fx når folk reagerer med kommentarer som: "Det kunne jeg aldrig have været faldet for".

- Politianmeldelse af digital kærestesvindl i Danmark

Der er i denne undersøgelse kun fire af de 14 ofre, der har politianmeldt svindlen. Flere har udtrykt frustration over, at processen omkring politianmeldelse forekommer tung og i sidste ende måske også onsonst, fordi så få sager bliver fulgt til dørs, blandt andet under henvisning til at der er tale om international kriminalitet med lille sandsynlighed for opklaring.

Mette, en af de fire, der har anmeldt kærestesvindlen, beskriver oplevelsen således:

Det tog mig tre uger fra jeg anmeldte det første gang, til jeg rent faktisk selv måtte tage ud til politiet og aflevere det hele på et usb, jeg kunne ikke en gang få det hele med, fordi det fyldte så meget. Selv min ven, der er IT-mand, han kunne ikke pakke det nok til at lægge det på ét sted. Så vi måtte lægge det op i skyen. Så jeg sagde til politiet: "I kan hente det der", men det gjorde de ikke – de svarede: "Det gør vi af princip ikke, vi går ind på din computer". Men som jeg svarede: "Det er jo ikke min computer – det er jo i skyen", men de gjorde det ikke. Så alle de vigtige informationer, størstedelen af vores kommunikation, som var på WhatsApp, det ligger deroppe nu, de har fået nogle få billeder, men det er det. Og det er jo det, der ligger i skyen, der kunne medvirke til, at de kan knalde ham.

Halvandet år efter Mettes anmeldelse af forbrydelsen, modtog Mette en kort mail fra politiet om, at de har opgivet hendes sag. Mette beskriver sin reaktion derpå således:



Politiet har opgivet sagen, da det ville blive for omfattende at skulle samarbejde med politiet i Indien, hvor han formodentlig er. Den var lidt svær at sluge. Men jeg er ovenpå igen og klar til at gå ud i foråret.

Opsamling set i lyset af international forskning

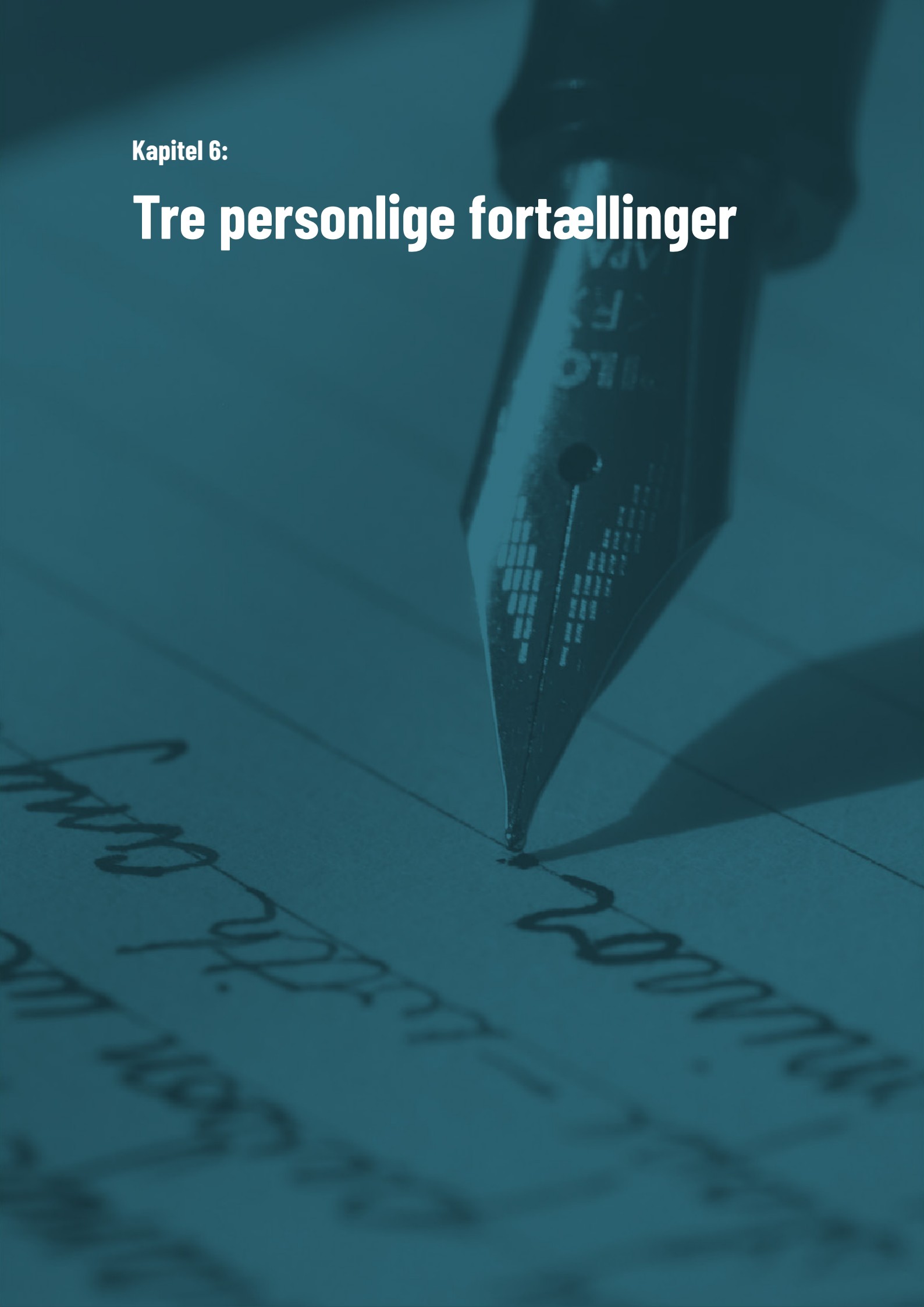
På samme måde, som danske ofre og pårørende beretter om sorg, skam, depression og traumereaktioner i kølvandet på at have været udsat for voldsom kærestesvindler, går det også igen i den internationale forskning, som vist i kapitel 3. At meget få anmelder sagen til politiet i Danmark afspejler også en international tendens, og skam og victimblaming er en af de oplagte forklaringer på dette.

Som det er blevet vist ovenfor, finder flere ofre og pårørende, at det hjælper dem efterfølgende at fortælle andre om deres oplevelser med kærestesvindler. Samtidig viser empirien også, at der for mange er voldsom skam forbundet med at være blevet svindlet, og at ofrene føler sig udsat for victimblaming. Dette afspejler international forskning og mediedækning, og går igen i mange af de dybt personlige podcast, som man kan høre fx på "Scammer Stories (Apple Podcasts 2023). Her – og andre lignende steder – går det igen, at det har gavnlig effekt for tidligere ofre og pårørende at kunne hjælpe andre, som har været eller er i samme situation, som de selv er eller har været.



Kapitel 6:

Tre personlige fortællinger



Kapitel 6: Tre personlige fortællinger

I det følgende møder du tre mennesker, Mette, Dorte og Daniel. Vi har valgt at udfolde deres historie, så du som læser, kan få indblik i dét at være offer for kærestesvindler og dét at være pårørende til et offer for kærestesvindler. De tre personlige fortællinger er godkendt af Mette, Daniel og Dorte.

Mette har været offer for kærestesvindler i knap 8 måneder (én svindler), og blev frarøvet i alt ca. 80.000 kr.

Dorte er datter til en mor, der har været offer for kærestesvindler af flere forskellige svindlere i fem år. Moren er blevet frarøvet mere end 600.000 kr.

Daniel har igennem ca. 1 år været offer for kærestesvindler af flere forskellige svindlere, og er blevet frarøvet mere end 100.000 kr. Daniel stoppede sin kontakt med svindlerne, da de sidste linjer i denne rapport blev skrevet.

Mettes fortælling

Det er jo et område, som er meget tabubelagt. Men jeg har det faktisk sådan: "Jeg har ikke gjort noget galt. Jeg har bare været et ordentligt menneske og lånt ham nogle penge, som jeg troede jeg ville få tilbage". At jeg så gik længere, end jeg skulle have gjort set i bakspejlet, og at jeg ikke helt forstår mig selv, for jeg havde godt lugtet luntten, før det egentlig endte... Men jeg vidste jo godt, hvad det var jeg gjorde, og at der var en risiko for, at jeg ikke fik pengene igen. Og jeg har ikke været ude og låne penge. Jeg lånte ham nogle penge, jeg havde på kontoen.

Jeg tænkte, at min historie kan bruges, og der måske er nogen, der kan lære noget af den. Også det med, at jeg ikke kunne få ordentlig hjælp. Da jeg gik til politiet med alle mine informationer, og de ikke ligesom bare sagde: "Kom med det". Det ville vel tage dem måske 20 minutter at drive hele lortet ind på deres server, og så havde jeg været fri til at kunne komme videre.

Sådan starter vores interview med Mette, som bl.a. er uddannet socialpædagog. Mette var lige blevet sygemeldt i maj 2022, da hun blev kontaktet af en svindler, som udgav sig for at være norsk-israeler bosat i USA. På spørgsmålet om, hvad der havde fået Mette til at melde sig til undersøgelsen om kærestesvindler, svarer Mette, at hun var blevet meget rystet over at læse om Sine Gregersens mor, der har taget sit eget liv i kølvandet på kærestesvindler. Og at hun gerne ville bidrage til at bryde det store tabu ved at fortælle om sine egne oplevelser med at være udsat for kærestesvindler i 2022, som varede i knap 8 måneder. Og som endte brat den dag, Mette forgæves ventede i Kastrup Lufthavn på, at den person, som hun betragtede som sin kommende livsledsagerske, skulle komme med et fly fra Delhi.

Mødet mellem Mette og den norsk-amerikanske ingeniør

Mette var i 2021 blevet skilt fra en mand, som hun havde været sammen med i over 25 år, og som hun havde opdraget børn sammen med. Skilsmissen var ikke dramatisk, og Mette betragter i dag stadig sin eksmand som en god ven.



Mette modtog i begyndelsen af maj en kort besked på Instagram, hvor der på engelsk stod:

Pardon my manners. You have the cutest nose and a fantastic smile.

Og jeg tænker: "Ja ja, det er godt med dig, makker". Men så kommer jeg til at sidde og snakke med min ældste datter om det. Og så siger hun: "Jamen hvorfor ikke? Tænk hvis han er en sød fyr. Svar ham dog. Du kan altid smide ham ud og blokere ham, hvis han er en idiot". Så 1. maj sidste år skrev jeg til ham:

Hej.

Herefter går 4-5 dage, hvor de skriver sammen, og Mette oplever, at kommunikationen går flydende og nemt, og de får mere viden om hinanden. Fx fortæller han Mette, at han er enkemand og far til en datter på 19 år. Efter ca. 5 dage foreslår Mette, at de kommunikerer via video, da hun gerne vil have sikkerhed for, at han er den, som han udgiver sig for at være, hvilket han er indforstået med. Mette oplever under deres første samtale, at der er god kemi mellem dem, og hun bider mærke i, at han ser godt ud, og desuden gør det stort indtryk at høre hans stemme, som Mette betegner som værende "mørk og omsorgsfuld". I tiden herefter taler de sammen flere gange dagligt over video-chat, telefon og chat.

En romantisk kærlighedsrelation

Da der var gået 10 dage eller sådan noget, så ligger vi og snakker sammen. På det tidspunkt var han i USA, og han var 6 timer bagud, så det var kl. 2 om natten til kl. 4 om natten som regel. Så siger han:

Jeg har lige snakket med min mor. Og jeg har sagt til hende, at min fremtid er i København.

Og så siger jeg til ham:

Er det ikke lidt tidligt?

Og så siger han:

Det skal du ikke bestemme. Du er bare så sød og lækker, der er ikke noget ved dig, som skræmmer mig.

Cirka to uger efter, at de har talt sammen første gang, fortæller han Mette, at han elsker



hende. Mette reagerer i første omgang skeptisk, og giver udtryk for, at det går lige lovligt hurtigt, men er på den anden side også selv ved at blive involveret følelsesmæssigt, og som hun siger:

Et eller andet sted kunne jeg godt mærke, at det var jo ikke helt rigtigt, fordi jeg var sgu vild med ham.

Herefter tager forholdet hurtigt fart, og Mette er med på hans forslag om, at de to fra nu af skal "committe" sig til hinanden som rigtige kærester. Netop fordi de befinder sig så langt fra hinanden geografisk, bliver de enige om, at netop det at "committe" sig til hinanden vil være en vigtig ting at gøre, og de begynder også at tale om at skulle ses snart.

En akut arbejdsopgave i Indien

Han ringer til mig en eftermiddag og fortæller, at han er på vej til Indien i en uge for at følge op på et tilbud, som han har givet på at bygge et supermarked. Som selvstændig bygningsingeniør har han arbejdsomt ikke haft noget arbejde under hele Corona, så det er en vigtig opgave. Planen er, at han bagefter vil komme til København.

Mette fortæller, at hendes formodede kæreste sender hende billeder af sit pas og billetterne, så hun kan følge med i, hvor han er henne. Da han lander i Indien, sender han videoer fra lufthavnen og også fotos oppe fra selve flyet. Det er en torsdag, da han lander i Indien, og fredag skal han til det første møde. Da han kommer fra mødet, ringer han og siger:

Nu skal du høre her. Der er lige noget, som jeg ikke havde tænkt over, og det var jo, at hvis nu jeg skriver under på denne her kontrakt, så betyder det, at jeg starter på arbejde på mandag her i Indien, og så hedder det 12 uger i Indien.

Mette bliver først irriteret, og skuffet:

Altså...idiot...du er da en idiot mand, altså du skulle jo komme til København i næste uge!

Men han forklarer hende, at han ikke har kunnet tjene nogen penge under Corona, og at denne her opgave kan betyde, at han ikke skal tænke på at arbejde mange år frem og kan spare op til sin pension. Og så siger han, at han lige skal have grønt lys fra sin datter, som går på college, og sin mor, for det er de eneste han har i sit liv. Mette godtager med stor forståelse hans meddelelse om, at han vil blive yderligere 12 uger i Indien for at færdiggøre arbejdet.

Herefter begynder de økonomiske udfordringer at vælte ned over Mettes formodede kæreste, som i de kommende knapt 4 måneder beder Mette om lån og udlæg til alt imellem gravemaskiner til lønudgifter og hospitalsindlæggelser. Det første, der sker, er, at en gravemaskine går i stykker på byggepladsen i Indien, hvilket vil kunne forlænge processen, og dermed forsinke, at hendes formodede kæreste kommer til Danmark, hvis ikke det bliver løst her og nu. Prisen er 36.000 dollars, som han forsøger at få skrabet sammen alle mulige steder fra, og Mette bidrager med et lån på 20.000 kr. Lige det sidste, som mangler for at komme i hus. Dog betaler Mette anden gang dagen efter, da der er en ekstraregning på 10.000 kr., som Mette også betaler:

Så får han lavet maskinen, og alt er godt og alt kører.

De daglige søde beskeder til Mette fortsætter, og de savner hinanden og glæder sig begge til han skal komme til Danmark.



Men så indtræffer den anden udfordring – han får mavesår og har samtidig noget løn til gode, og Mette hjælper ham med at overføre penge mellem forskellige konti.

På et tidspunkt bliver han så indlagt med mavesår. Og han hutler sig sådan lidt igennem det hele, fordi nu har han jo dels brugt alle de her penge, og han går egentlig bare og venter på, at han skal have dem retur fra det der forsikringsselskab.

Og så ringer han en dag og siger:

Nu skal du lige høre noget fedt! Lige før Corona, arbejdede jeg i England, men jeg har ikke fået hele min løn. Fordi bygherre lå i krig med staten. Men jeg har vundet sagen, så nu får jeg mine penge i løbet af den næste uge.

Det lyder da dejligt,

siger jeg så.

Ja, så kan du få dine penge igen,

siger han. Og så sidst på ugen, der får han de koder, han skal have for at få adgang til sine penge. Han ringer til mig og fortæller, at han ikke kan komme ind på den der konto. Jeg siger,

Nej, du må gøre noget forkert.

Han svarer:

Alt er som det skal være, men jeg kan simpelthen ikke komme ind på den der konto, kan du ikke lige prøve?"

Og det kan jeg da godt. Så han sender mig ID og kode og det hele til en konto i England.

Jeg kommer ind på kontoen med alle koderne, og på kontoen står der 350.000 dollars, det svarer til ca. 2,8 mio. kroner. Jeg siger

Okay!,

tager et screenshot og fortæller ham, hvad der står på kontoen. Han svarer

Jamen, det er fint og passer fuldstændigt.

Næste dag ringer han og siger:

Jeg kan simpelthen ikke komme ind på den konto. Og min mor står og mangler medicin. Og min datter skal have penge til sin skole. Kan du ikke lige gå ind på kontoen og flytte nogen penge over på hendes konto?.

Så det gør jeg. Og de går over. Jeg sender 5.000 dollars til hans datter fra hans konto. Og så sender jeg screenshots og lukker den ned. Og dagen efter siger han:

Du skulle jo også have taget penge til dig selv, for de penge, som jeg skylder dig. Og derudover kan du så ikke også sende mig 30.000 dollars, når du har taget dine egne penge, så jeg kan betale mine håndværkere?.

Og det gør jeg så, jeg går ind på kontoen, og jeg starter med at sende de 30.000 dollars, han har brug for til sine håndværkere, og sætte dem ind på hans egen konto. Men så kommer der så et banner op, hvor der står: "Du skal henvende dig til banken."

På et tidspunkt sætter Mette sin formodede kæreste stolen for døren, og siger, at hun ikke



har flere penge at kunne låne ud. Og at hun vil have deres forhold tilbage på sporet til det romantiske, som de havde tidligere. Og som nu synes erstattet af 100 procent økonomisk fokus i alt, hvad de taler om. Hun siger:

Jeg kan ikke skaffe flere penge. Du kan ikke skaffe flere penge. Og på det her tidspunkt ryger han så ind på hospitalet igen, fordi han har haft mavesår. Så jeg insisterer og siger: "Nu skal du høre, nu bliver du simpelthen til at melde dig på ambassaden. Nu bliver du nødt til at gøre noget selv. Jeg kan ikke hjælpe dig mere".

Og det er også her, at Mette, set i retrospektivt lys, får sin første mistanke, fordi der pludselig indgår en bankrådgiver i korrespondancen, som lægger talebeskeder til hende, hvor han forklarer hende direkte, hvordan hun skal gøre i forhold til overførslerne. Men Mette spørger sig selv:

Hvorfor skulle han dog gøre det? Og ikke mindst: "Hvorfor lyder denne påståede engelske bankrådgiver slet ikke britisk i sin accent?"

Hun vender sin mistro med sin mor, som beroliger hende og siger, at de 10.000 kr., som hun tidligere har lånt til Mette, er at betragte som en gave, som hun ikke skal bekymre sig om. Og herefter vælger Mette så at fortsætte relationen.

Mette og svindleren fortsætter deres romantiske kommunikation, hvor de bl.a. taler om, at hendes store familie vil tage imod ham med åbne arme og acceptere ham som en del af familien, hvilket matcher rigtigt godt med hans ønsker for fremtiden, da hans egen familie er meget lille. En anden ting, Mette husker tilbage på, er, at han er meget beskyttende overfor hende, og de fx griner lidt af, at han ikke bryder sig om, at hun står alene og maler sit køkken på en høj stol, hvorfra hun kan falde ned. Mette forsøger dog at overbevise ham om, at hun er en selvstændig kvinde, som godt kan klare sig selv, og at han ikke skal være nervøs.

Tiden for hans ankomst den 2. november 2022 nærmer sig, og en sidste gang sender Mette penge til ham, da hans visum angiveligt er udløbet, og da hun har set hans billetter fra Indien, er hun betrygget nok til at betale de 1.500 kr.

Jeg er nået dertil, hvor jeg bare glæder mig. Jeg udstråler det også. Folk begynder at hilse på mig på gaden. Og der er en fremmed mand, der spørger mig på gaden, om ikke vi skal gå ud og drikke en kop kaffe. Og jeg står så ude i lufthavnen den 2. november. Og han kommer ikke. Og jeg går til lufthavnspersonalet og spørger: "Hvad gør jeg?" Og så henvender jeg mig til Swiss Air, og de kan ikke udtale sig om deres passageren. Jeg har både hans pas nr. og hans billet, men personalet må ikke udtale sig. Så blev jeg gal. Så var jeg godt klar over... "Fuck ham. Idiot!" Jeg tager hjem, og jeg ringer til ham rigtig mange gange, men han tager ikke telefonen. Så på et tidspunkt er der så en kvinde, der svarer mine opkald, og hun bliver bare ved med at sige "hindi-hindi-hindi", som om hun ikke forstår, hvad jeg siger. Der går så nogle timer, så ringer en fyr til mig (...). Han fortæller, at han er bror til ham, der har været (den formodede kærestes) indiske tolk. Han fortæller, at hans bror har kørt (den formodede kæreste) til lufthavnen dagen før. Men de er kørt galt, og (den formodede kæreste) har smadret hovedet ind i frontruden. (Den formodede kæreste) har fået smadret sit ben og hoved og ligger i koma i et stort luksushospital i New Delhi. Og så bliver jeg sådan: "Ahhhh...er det her nu, fordi de vil have nogle flere penge ud af mig? Eller ligger der rent faktisk et menneske på et hospital i New Delhi i koma og er smadret?". Og jeg er godt nok bange. Og så snakker jeg med (broderen til tolken) ad nogle omgange, og spørger ham: "Har



du fået fat i hans datter og hans mor?”.

Mette taler med hans formodede datter, som græder højt i telefonen, men som taler med en accent, der fortæller Mette, at hun er medvirkende i svindlen. Det går her op for Mette, at hun er blevet svindlet. Hun ringer dernæst til sin tætte veninde, som straks inviterer hende hjem til sig, så Mette kan komme sig.

Nu kunne jeg ikke mere, så jeg blokerer datteren og (broderen til tolken), og jeg tager på politistationen inde på Hovedbanegården, da jeg kommer med toget hjem fra min veninde. Det er knap otte måneder efter, at (den formodede kæreste) og jeg talte sammen første gang.

Det var ligesom et narkotikum

Tiden efter beskriver Mette som at skulle på afvæning, fordi hun havde været så afhængig af den daglige morgenbesked på voicemail og alle de andre beskeder, som Mette beskriver som stærkt vanedannende.

Det første jeg gjorde, når jeg vågnede, det var at tage ud efter telefonen og lytte til hans stemme. Og svømme hen i det. I over et halvt år. Ikke at få hans mange beskeder, høre hans stemme, dele mine tanker, alt! Det efterlod et kæmpe tomrum og jeg var så afhængig af det.

Mette fortæller, at det var en kæmpe hjælp, straks efter opdagelsen af at være blevet svindlet, at flytte ind hos en veninde og bo der i en periode, fordi det tvang hende til at gøre tingene helt anderledes, end hun ville have gjort derhjemme, og dermed komme ud af sine faste rutiner og konstante påmindelser om, hvad der manglede. Allerede da hun kom hjem igen, var hun kommet et skridt videre, men det tog i hvert fald en hel måned eller mere at komme bare lidt videre, fortæller hun.

Indimellem ligger jeg stadigvæk og har lange monologer med ham inde i hovedet. Men jeg er blevet bedre til at sige: "Stop, stop, stop".

Manglende afslutning – data kan være bevismaterialet

Mette har ad flere omgange forsøgt at anmelde sagen til politiet, som hun oplevede, tog godt imod hende uden fordømmelse. Men hun oplevede også, at det var utrolig svært at få lov at aflevere sit bevismateriale, og at hun stod helt alene med at skulle gøre det. Selv ikke med hjælp fra en IT-kyndig fætter er det lykkedes hende at få den store mængde data ned på et USB-stik. Mettes data fra 7 måneders intens kontakt med svindleren og hans medskyldige rummede alt fra skriftlige beskeder, screenshot fra kontooverførsler, kontoindehold, pas, billetter, kontonumre, telefonnummer på de medskyldige, fotos og talebeskeder. 7 måneders intens kommunikation døgnet rundt på flere digitale platforme fyldte meget, og var ifølge Mette meget uoverskueligt at få lagt på et USB-stik. Og Mette spørger sig selv:

Hvorfor kunne de (politiet) ikke bruge 20 minutter på at få lagt det over på deres server, så jeg kunne komme videre?

Mette beskriver sin store frustration over, hun ikke har kunne aflevere alt sit materiale til politiet. Det føles, fortæller hun, som hun ikke kan "slippe" sin oplevelse helt, når hun ikke kan slette alt, der minder hende om den forbrydelse, hun har været udsat for, men hun mener, det er vigtigt stadigvæk at opbevare det – "For det er jo bevismateriale for en forbrydelse", som Mette udtaler.

Det har kostet mig 80.000 kr. Men det allerværste i det her, det er, at jeg ikke havde råd til at købe julegaver til mine unger. Og de penge, der skulle være mit



sikkerhedsnet, hvis nu køleskabet går i stykker. Mine forældre kunne måske godt hjælpe mig, men jeg er stolt, og jeg skal nok klare tingene selv, så må jeg leve af havregrød, så det beder jeg selvfølgelig ikke dem om. Jeg skal nok klare det selv.

Efterfølgende har Mette "talt med Gud og hver mand" om sine oplevelser, og hun mener at hendes åbenhed har hjulpet hende til at komme videre, selvom hun, som hun siger, stadigvæk er mærket af sin oplevelse.

Dortes fortælling – om sin mor

Så man står jo og iagttager nogen, der er ude for en forbrydelse i en længere årrække, uden at man kan gøre noget. Og de andre muligheder, man har i forhold til den økonomiske del, er enormt grænseoverskridende. Det er et meget anstrengt forhold... Super svært at have et mordatterforhold, fordi hun er helt umulig. Man kan ikke snakke med hende.

I perioden 2015–2020 er Dortes liv dybt præget af kærestesvindler, idet hun på nærmeste hold oplever sin mor miste alt, hvad moren har økonomisk, samtidig med at moren bliver mere og mere svækket mentalt. I de fem år forsøger moren tre gange at tage sit eget liv, samtidig med at hun fik kræft i lungerne og noget, der mindede om demens. Efter andet selvmordsforsøg i 2020 fik hun en bolig på et plejecenter, hvor hun også endte sine dage i 2022.

Morens baggrund

Forud for mødet med sin første svindler, som Dortes mor blev opsøgt af på et datingsite, har moren været gennem en hård tid, hvor hun netop har mistet den mand, som hun flyttede sammen med året forinden. Han døde af en række blodpropper, og moren var på daglige besøg på hospitalet, ligesom hun også havde været det 8 år forinden i 2006, hvor Dortes far døde efter et langt og opslidende kræftforløb.

Dorte husker sin mor som en udadvendt person, som tidligere både gik til engelsk og spillede golf. Hendes mor brugte Facebook og mail til at kommunikere med venner og familie om dagligdagsting, og på computeren holdt hun desuden budget vha. Excel, husker Dorte.

I køkkenet i barndomshjemmet stod rækker af kogebøger, og Dorte husker, at hendes mor havde en stor interesse for madlavning. Hun nævner også, at moren var god til at melde sig til ting og bl.a. gik til Zumba. Da hun blev ældre, var hun flere gange ude at rejse med Ældresagen, ligesom hun også rejste med sin søster. Oprindeligt var Dortes mor uddannet klinikassistent og havde arbejde i en tandlægeklinik en årrække, mens Dorte var barn. Da Dorte var en stor pige, var hendes mor udsat for hele to trafikulykker, og blev pga. sine fysiske skader først sygemeldt og derefter hjemmegående.

Da Dortes mor i 2015 fortæller sin døtre, at hun har mødt en amerikansk mand på en datingside, er hun 72 år gammel. Manden, som hun har mødt, giver sig ud for at være i 50'erne – altså mere end 20 yngre end moren – og hun fortæller, at han er en sød, flot fyr, og viser dem billeder af en mand i uniform.

Dorte fortæller:

Min mor var måske lidt snobbet af natur, så det var vigtigt for hende, at han havde nogle titler og et godt job. Hun er helt blind af forelskelse. Og vi prøver at tale med hende lidt mere rationelt, og siger: "Er du nu sikker på, at han er den, han er?". Jeg og min søster bruger lang tid på at tale sammen. For er det bare os, der er skøre, eller foregår der et eller andet svindel her? Min søster får



så lavet en billedsøgning på google, og her finder vi hans Facebook-profil, hvor det viser sig, at det er en hollandsk sanger, der er på billederne. Og vi viser det til vores mor, som ikke tror på det. Og herefter har vi så den der dialog konstant med hende.

”Den konstante dialog”, som Dorte nævner, varer ved i de næste fem år, hvor moren har været i dialog med mindst fem udenlandske profiler, og er blevet frarøvet mere end 600.000 kr. til Josh, Philip, Robert, Johnny og Chris. Selvom det var udenlandske profiler, fortæller Dorte, at hendes mor også har overført penge til danske konti.

Men til at begynde med i 2015 var det profilen Chris, moren forelskede sig i, og som døtrene allerede fra første øjeblik stiller sig skeptiske overfor, hvilket Dorte sætter ord på her:

Det er jo hårdt for hende, at der hele tiden bliver sat spørgsmålstegn ved den relation, som hun tror, hun har. Og for os er det utroligt frustrerende, at vi ikke kan komme igennem til hende. Vi kan ikke forklare det. Vi prøver på 20 forskellige måder. Og siger: ”Kan du ikke se, det er præcist den samme mand”. Og det er de samme billeder. Ham her er en hollandsk sanger. Men hun bliver meget vred og føler sig mistænkeliggjort. Og siger til os, at vi ikke ønsker, at hun skal være lykkelig.

Moren gennemlever økonomisk deroute og Dorte sætter foden ned

Efter at have indledt kontakt med den første profil, Chris, går der ikke lang tid, før han ifølge moren skal komme til Danmark. Det bliver ikke første gang i de efterfølgende år, at moren oplever en stor skuffelse, idet hun forgæves venter på, at han – og efter ham andre profiler – vil komme til Danmark. Første gang hun betaler penge, er det ifølge Dorte i forbindelse med et visum til Chris. Men Chris kommer aldrig. Og det gør de efterfølgende mænd, som Dortes mor kommunikerer med, heller ikke. Hen ad vejen eskaleres pengeoverførslerne, og moren låner bl.a. 40.000 kr. af en veninde og 10.000 kr. af venindens ven. Hun lånte også mindre beløb af sine andre venner, og solgte sin bil. Dorte fortæller desuden, at moren begyndte at sælge ud af sine ting, og at en del smykker og designerting fra hendes hjem bliver solgt i den periode. Hun optager en række mikrolån og bliver langsomt mere og mere forgældet.

Omkring 2018 sætter Dorte foden ned, som hun udtrykker det. På fire år (fra 2015) er moren gået fra have over en halv million kr. stående på bankkontoen, til nu at være meget forgældet. Dorte beskriver det således:

Hun havde svært ved at afdrage på lån. Hun fik rykkere og gebyrer på sine lån, fordi hun ikke overholdt sine afdrag... Det begynder at blive rigtigt svært for hende at kunne betale og have penge i hverdagen. Og banken vil ikke længere låne hende nogle penge. Hun har et debetkort, hvor man ikke kan lave overtræk. Hun låner penge hos Norwegian, og køber en notepad og en computer hos Leasy, for at kunne låne noget oveni. Så var der også noget, der hed ”Kronelån”. Og ja, hun låner også andre steder. Og hun var dybt ulykkelig, for hun kunne ikke få tingene til at hænge sammen. Så jeg brugte ret meget tid på at kigge hendes økonomi igennem. Jeg fik hendes tilladelse til at få en fuldmagt for at kunne gå i dialog med banken og låneudbydere.

Da Dortes mor accepterer, at Dorte får adgang til hendes økonomi, lægger Dorte budget for hende, og sørger for, at der bliver betalt regninger og oprettet en udbetalingsordning, som gør, at hendes mor får sat penge over på sit debetkort løbende. Først er det en gang om måneden. Herefter en gang om ugen. Men da det heller ikke går, fordi hendes mor



bruger pengene på overførsler fremfor fx mad, ender det med, at Dorte hver uge kører den lange vej på over 2 timer over til hendes mor, som får udleveret kontanter.

Det var voldsomt stressende. For alle. Både for hende, men også for mig og min søster. For det betød jo også, at hun ikke kunne særligt mange ting selv. Hun var jo under det her regime, hvor du ikke har din egen økonomi, men det er nogle andre, der har pengene, som de udleverer til dig. Så hun var jo voldsomt afhængig af os, samtidig med at hun var afhængig af at sende penge afsted. Nogle gange så kunne hun jo ringe 20 gange på en dag for at få flere penge.

Jeg har nogle dokumenter, hvor vi har skrevet ned, hvad hun har sendt ud; det er virkelig voldsomt. Alene i 2018-19 løber det måske op i 300.000 kr. Og så er der årene forinden, hvor hun lige havde solgt huset. Hun holdt hele tiden regnskab, og blev hele tiden konfronteret med tallene. Hun har mistet enormt mange ting ikke, som hun sælger for at få penge at kunne betale svindlerne med.

Jeg ved jo ikke, hvad hun tænker, når hun er alene. Men jeg tænker ikke, det er sjovt for hende. Det er skamfuldt. Og hun mister rigtig mange venner.

Stigende økonomisk pres samt sygdomsforløb

I 2018, efter at moren i tre har kommunikeret med forskellige profiler, mener Dorte, at hendes mors data er blevet delt blandt et netværk af svindlere, så hun er blevet spammet med falske profiler. Dorte fortæller:

Altså der er ikke noget romantik i beskederne på det her tidspunkt. Det var der i starten, men nu handler det kun om penge og pres for at få dem. Vi kan se, at min mor skriver: "Jeg har ikke de penge, men jeg prøver at skaffe dem, jeg har kun 200 kr., som jeg kan sende afsted nu".

Moren får i 2018 en kræftdiagnose. Overvejelser om demens kommer desuden ind i billedet, men demenskoordinator og egen læge kan ikke give denne diagnose, da moren klarer alle de kognitive test.

Men det er fortsat tydeligt, at moren er presset fra forskelligt hold. Og på hospitalet begynder onkologerne at undre sig over, at hun udebliver fra sine aftaler og møde op på forkerte dage.

Samtidig med at Dortes mors sygehistorie udvikler sig, stiger presset på hende fra alle sider i forhold til økonomien, da hun fortsætter sin gældsættelse. Dorte forsøger forgæves at få hjælp fra fx Familieretshuset med henblik på at kunne blive økonomisk værge, og er også i kontakt med politiet, som heller ikke kan hjælpe. Desuden taler Dorte og hendes søskende også – uden held – med kommunen og lægen om dating-historikken og den afhængighed, moren led under. Alt i alt oplever Dorte, at hun som pårørende står helt alene.

I 2020 har moren sit første selvmordsforsøg, som bringer familien i dialog med psykiatrien, hvor Dorte ikke oplever, at der er ressourcer til at hjælpe hendes mor, som hurtigt udskrives.

Hjælp udefra – til offeret og de pårørende

Dorte peger på, at det kunne have gavnet moren at tale med nogen om svindlen, som ikke var hendes egne børn – "nogen, der ikke er os". Dorte peger på, at det i hendes mors tilfælde gerne skulle have været en person, som repræsenterede en offentlig myndighed – gerne i uniform.



“Min mor ville have afskrevet foreninger og private virksomheder”, siger Dorte, og afviser, at indsatser fra Ældresagen eller banken ville have kunnet nå ind til hendes mor. Dorte fortæller også, at banken flere gange har forsøgt at råbe moren op, og at hun også var blevet blacklistet hos Western Union på grund af de mange overførsler.

I forhold til de pårørende peger hun på, at det kunne være en stor hjælp, at der var én enkelt indgang, man kun benytte, så man ikke helt selv skulle finde rundt i de forskellige instanser og muligheder for hjælp. Hun nævner også behovet for en slags “Roadmap”, der beskriver, hvad kan man gøre. Og hun understreger, vigtigheden, at man husker de pårørende.

Hvad er vores muligheder? Hvad er konsekvenserne, hvad skal vi være opmærksomme på? Nogle guidelines. Hvad er en god måde at snakke om det her på, med den, der bliver svindlet. Og ærligt talt også: Hvor sætter man sine egne grænser, og hvor meget skal man bare sige: “Det må du simpelthen bare selv ligge og rode med. Hvordan passer man på sig selv?”.

Dorte foreslår, at man ser på svindlen som en form for afhængighed – en narkomani:

I virkeligheden skal man måske tænke på det som en form for narkomani. Er der nogle paralleller dér, man kan drage, hvor man også som pårørende er nødt til at sætte nogle grænser... Og så måske også bare nogen at snakke med. Måske nogle frivillige, som selv har oplevet det på egen krop. Så man lige får lidt perspektiv på en eller anden måde.

På spørgsmålet om, hvorvidt Dorte har oplevet det som skamfuldt at tale med andre om, svarer hun:

Jeg har ikke følt det som skamfuldt. Min mor var meget skamfuld omkring det, men jeg har dissocieret mig fra det. I min vennekreds har jeg fortalt det med humor, lidt som en føljeton. Jeg tror, humor er vigtig. For ellers bliver det let meget tungt at skulle lytte til – også for vennekredsen, når det er over så mange år. Jeg synes, det er vigtigt at tale om det. Men det betyder jo ikke, at det er mindre stressende for en som pårørende.

Udover at have fundet hjælp i at kunne dele sine oplevelser med venner og kolleger, har Dorte også opsøgt terapeutisk hjælp.

Daniels fortælling

Altså i starten handlede det jo slet ikke om penge, der kommunikerede vi dagligt tyve-tredive meddelelser, måske mere – hver vej. Følte mig virkelig på bølgelængde med kvinderne. Men efter, at der er kommet penge ind i det, så er det, som om en bombe eksploderer indeni mig hver gang: “Åh nej, er jeg ved at blive snydt?!”. Vi kan have en hel dag, hvor det er frem og tilbage konstant. Lige pludselig sker der noget med hende, som jeg skal hjælpe hende med. Der kan gå 3 dage med 5-6 timer frem og tilbage, hvor hun hævder sin uskyld, og at jeg bare skal hjælpe hende en enkelt gang... Katastrofer... “Og ellers så sker der noget, hvis ikke det er nu!”. Det knækker mig, og det stjæler al min energi: Tvivlen og frygten for at blive udnyttet.

Daniel er en ingeniør i starten af 60'erne, der taler seks sprog, og som har rejst over det meste af verden. Han fortæller, at han indtil for seks år siden levede et almindeligt liv, med kone, hus, bil, job og fritidsinteresser, som han brændte for. I dag er han fraskilt og arbejder hjemmefra som selvstændig, og som citatet viser, brugte han i vinteren



2022-23 en stor del af sin tid på at kommunikere med kvinder, som han har mødt på en international datingside. Ud af de i alt 11, han tilsammen har kommunikeret med, er han endt med at betale penge til tre af dem, som han også har haft en romantisk relation med.

Daniel har meldt sig til undersøgelsen om kærestesvindel, fordi han med sine egne ord er interesseret i at få "skovlen under bagmændene". Daniel beskriver bagmændene som de mænd, som orkestrerer denne svindel, for Daniel har svært ved at tro, at det er kvinderne selv – hvis de overhovedet er kvinder – der sidder som enkeltindivider og fupper fremmede mænd.

Det er midt i denne tvivl og mentale stress over gentagne økonomiske forespørgsler fra kvinderne, vi interviewer Daniel online ad flere omgange. Og hvor han fortæller os sin historie, alt imens vi kan høre, at beskederne tikker ind i en lind strøm på hans telefon.

Men hvordan startede det hele?

I tiden efter sin skilsmisse i 2017 ønskede Daniel at finde en ny livsledsagerske. Sådan en fandt han via en dansk klub for singler, og forholdet varede tre år. At det ikke kunne gå, mindede ham om dårlige erfaringer fra sine unge dage, hvor danske kvinder ikke ville røre en ingeniør med en ildtang, mens fx franske kvinder var helt vilde med dem. Da han i 2022 atter var klar til at møde en ny kvinde, oprettede han derfor en profil på en international datingside.

At blive bekræftet af yngre, smukke kvinder

Daniel beskriver, at der hurtigt begynde at strømme henvendelser ind fra kvinder i hele verden.

Da jeg startede på det her internationale datingsite, var jeg vildt begejstret over alle de kvinder, der henvendte sig. Og det var selvfølgelig fantastisk at blive bekræftet. Det var smukke kvinder helt ned til trediverne, der fortalte mig, at dét med aldersforskel betød ikke noget. De havde haft så mange dårlige erfaringer med jævnaldrende mænd, sagde de, og jeg var den eneste ordentlige mand, de havde mødt, der ikke straks snakkede om sex.

Nogle af dem droppede Daniel, da de efter få uger bad ham om penge på grund af en eller anden pludselig opstået krise. Fx var der en fransk kvinde, som sagde, at hendes mor i Finland lige var død, og da lønnen ikke var gået ind endnu, bad hun Daniel om penge til en flybillet. Det skete en uge inde i kommunikationen. Noget lignende bad i alt otte ud af de 11 kvinder, Daniel har haft kontakt med, om. I disse tilfælde vandt Daniels skepsis, så de kvinder fik aldrig penge. Men det gjorde ondt at afbryde kontakten hver gang, fortæller Daniel. Tilbage var der tre kvinder; to ghanesiske og en fransk:

Jeg fik klart indtrykket af, det var autentiske kvinder, der sad i den anden ende. Ikke bare en robot eller en mand. Vi kunne snakke om en masse sammen. Der blev bygget et tillidsfuldt forhold op – og så kom der en ulykke.

Adele og Elisa – engagement og empati

Med de resterende tre kvinder udviklede Daniel en tillidsfuld relation over de følgende tre til fire måneder. Kommunikationen mellem Daniel og de kvindelige profiler, som han skriver med, indeholder bl.a. udvekslinger af drømme om en fælles fremtid, hverdagens oplevelser og udfordringer samt søde og varme beskeder. Daniel har delt uddrag af sin og Elisas korrespondance med os, hvoraf det fremgår, at Elisa giver indtryk af at være engageret i Daniels hverdagsliv og gøremål.

Fx modtager Daniel en lørdag morgen kl. 11 en hilsen fra Elisa, hvor hun spørger, om Daniel har sovet over sig, og hun håber, han har haft en "Wonderful Night". I samme tråd husker



hun også Daniel på at komme ud ad døren til tiden til en aftale, som han har samme dag, hvilket hun gør i en varm og omsorgsfuld tone, idet hun også husker på tidsforskellen imellem Danmark og hendes afrikanske land.

Med både Adele og Elisa er Daniel stillet i udsigt, at forholdet skal udvikle sig, og de skal mødes og være sammen i virkeligheden. Det er dog ikke lykkedes i nogle af tilfældene, for der indtræffer hver gang forhindringer og ulykker, som kvinderne beder Daniel om at hjælpe sig ud af. Fx som det gjorde sig gældende med den franske kvinde Adele, som var niece til en marokkansk guldhandler bosat i Casablanca.

Adele – behov for støtte til tantes begravelse

Med Adele skete der det, at hendes tante og mæcen i Marokko pludselig blev syg og døde, og Adele tog derfor dertil for at arrangere begravelse. Da Adeles bankkonti var administreret af den afdøde tante, kunne hun ikke trække penge ud til begravelse, og hun bad derfor Daniel om hjælp. Det indvilligede Daniel i. Men så skete der noget mere, hvor hun blev truet med voldtægt af hotelejereren, hvis ikke hun betalte, og hun endte også op på et privathospital med en akut lidelse. Undervejs havde Adele fået fortalt Daniel, hvordan tanten havde efterladt hende 10 mio. euro på en låst bankkonto. Daniel skulle bare hjælpe hende kort tid, så ville pengene blive frigivet, og de kunne leve et lykkeligt liv sammen. Adele havde sågar sendt Daniel login til sin netbank, så han selv kunne tjekke.

Daniel, som gennem sit arbejde ved meget om IT-sikkerhed, tjekkede imidlertid op på siden bag bankkontoen, og opdagede at den var falsk, hvilket Adele ikke troede på, men hun indvilligede i at få den tjekket hos det franske konsulat. En formfuldendt mail fra det franske konsulat i Casablanca dukkede pludselig op hos Daniel og bekræftede, at Adele var udsat for svindel.

Adele lå nu på hospitalet uden penge og havde tydeligvis brug for hjælp, men nu insisterede Daniel på at besøge hende i Casablanca og få vished for, at hun var ægte, inden han sendte flere penge:

Jeg bestiller en flybillet til Casablanca og skriver: "Jeg vil se dig, før jeg hjælper dig mere". Men jeg kunne ikke få adressen på hospitalet oplyst, ej heller adressen på den præst, hun havde boet hos, siden hun blev smidt ud af hotellet. Hun sagde til mig, at jeg kunne blive hentet i lufthavnen. Men jeg ville vide, hvor hun boede, og ikke bare hentes i lufthavnen. Jeg brugte en hel dag på at hugge og stikke i hende, men hun ville ikke ud med adressen, og så sagde jeg stop og afbrød kontakten. Heldigvis fik jeg aflyst den flybillet. Føj, hvor gjorde det ondt. Vi havde kommunikeret kærligt i seks måneder.

Elisa fra Vestafrika

Elisa er en anden kvinde, som Daniel har været i kontakt med og betalt penge til. Elisa giver sig ud for at være en entreprenant, 28-årig singlekvinde fra et afrikansk land, der forsøger at overleve som selvstændig frisør, efter at hende egen familie har stjålet de penge, hun havde tjent ved at arbejde nogle år i Qatar. Det er et hårdt liv næsten uden penge, og hun bliver kaldt alt mulig forfærdeligt, fordi hun nægter at gifte sig med en af de lokale mænd. Hun drømmer om at komme til Europa for at tjene penge og denne gang sikre sig, at familien ikke får fat på dem. Hun finder så et opslag fra et bureau i Ghanas hovedstad, Accra, som kan hjælpe hende med at få et frisørjob i Polen. Det koster dog 12-13.000 kr. at få bureauet til at formidle kontakten og sende hende afsted inklusive visum og arbejdstilladelse. Det indvilliger Daniel i at hjælpe med. Men netop, som hun er landet i Europa, og det virkelig ser ud til, at Daniel nu skal få lov til at møde hende og få bekræftet, at hun er virkelig, bliver hun låst inde i en lejlighed nær Dresden med en række andre



kvinder, mens bureauet efter sigende arbejder på at få arbejdstilladelser mv. i stand. Tiden går og går – flere måneder – og intet sker. Daniel og Elisa kommunikerer dagligt, men Elisa ved ikke noget om, hvad der sker, og hun kan heller ikke finde ud af, hvor de præcist befinder sig. Imens må hun flere gange bede om penge til mad, tøj og hygiejneartikler.

Jeg er stadigvæk i kontakt med Elisa fra Ghana, som skulle til Polen for at få job gennem et bureau. Så sent som i nat skrev hun til mig: "Hvis du ikke sender mig de 600 kr., som mændene fra bureauet har forlangt, så slår de mig ihjel". Hendes påstand er, at hun sidder sammen med anden kvinde alene i en lejlighed i Tyskland, mens de andre afrikanske mænd er blevet kørt til Polen, så kvinderne er blevet ladet alene tilbage. Mændenes tilstedeværelse havde ellers givet dem en smule tryghed. Hun siger, der kommer nogen for at give dem mad. Jeg har betalt hende 12.000-13.000 kr., for at hun skulle kunne få det her job. Men spillereglerne bliver hele tiden lavet om. Så skal de fx have en Covid-test, som vil blive erklæret positiv, hvis man ikke betaler. Det kostede 200 amerikanske dollars. De folk, der hjælper hende, er bundkorrupte. Jeg siger til hende, at man ikke kan slå nogen ihjel i Tyskland og slippe afsted med det, men det hører hun ikke. Og sådan har det været hele natten.

Når vi flere gange har interviewet Daniel, er det tydeligt, at han er mærket af korrespondancen og det pres, som han udsættes for. Det er også tydeligt, at Daniel har en tvivl siddende på den ene skulder, hvilket han giver udtryk for overfor os, og som han også konfronterer Elisa med direkte.

Den nagende tvivl

Daniel giver udtryk for, at han er dybt i tvivl om rigtigheden af såvel Elisas som de øvrige kvinders historier.

Og som det indledende citat viste, er han presset og indimellem på nippet til desperation, hvilket han også fortæller kvinderne. Flere gange i korrespondancen med kvinderne udtrykker han sin frygt for at blive svindlet. Daniel spørger fx:

Can I trust your words? I only have your words.

Han efterspørger forsikring fra Elisas side, og hun svarer ved først at ønske godmorgen "Sweetheart" og overhører herefter hans spørgsmål ved blot at spørge ind til, hvordan hans nat har været, og om han har spist sin morgenmad.

Da han ikke svarer prompte på hendes mange beskeder, trygler hun ham på det nærmeste om at tale med sig "Your Little Princess", som hun benævner sig selv. Efterfølgende skriver hun en række beskeder, hvor hun skiftevis skriver om almindelige dagligdagsting og minder ham om at betale de penge, hun har anmodet ham om dagen før.

Flere gange giver Daniel udtryk for, at han ønsker at få en forvisning om, at det ikke har været spildt, at han med egne ord har "investeret" i kvindernes fremtid ved at bidrage med økonomisk støtte. Daniel fortæller også, at han har kontaktet tysk politi for at dele sin viden om den kriminelle trafficking, han er sikker på, Elisa er udsat for. Og som han gerne vil hjælpe med til at bekæmpe. Hans oplevelse med at kontakte det tyske politi har imidlertid været, at de ikke tog hans henvendelse alvorligt, men derimod gav udtryk for, at han blev udsat for svindel. I et interview fortæller Daniel, at han håber, Elisa kan komme til Polen, så kan tage derned og få vished:

Hvis hun (Elisa) bare kom til Polen, så ville jeg som sagt kunne tage derned og se, jeg ikke var blevet snydt, og så ville der falde en sten fra mit hjerte, også selvom vi måske ikke var kompatible som kærestes. Men i det mindste ville jeg kunne



læne mig tilbage og sige, "Ja jeg har været en god mand, og hjulpet en enlig afrikansk kvinde".

Daniel bryder med den sidste kontakt – uddrag fra en mail fra Daniel

I foråret 2023 modtog vi denne besked fra Daniel, som har besluttet sig for at bryde kontakten med den sidste kvinde, han havde kontakt med, en anden angiveligt ghanesisk kvinde:

Har brudt med den sidste af mine kontakter. Jeg er sikker på, at hun er ægte – hele tiden nye, aktuelle billeder, og jeg har hendes pas, men der blev ved med at opstå episoder, hvor hun havde brug for penge – sidst et indbrud i huset. Hun er vært på en radiokanal (har billeder og videoer derfra), og hun har også videoer på YouTube. Måske er det bare en måde for enlige, ghanesiske mødre at overleve på. Måske er hendes historier ovenikøbet sande. Jeg kunne bare ikke klare mere, og har i øvrigt ikke flere penge.



Litteraturliste

- Apple Podcasts (2023): [Scammer Stories](#), den 19. juli 2023
- Archer, A.K. (2017): "I Made a Choice": Exploring the Persuasion Tactics Used by Online Romance Scammers in Light of Cialdini's Compliance Principles. Master of Science in Criminology, Regis University.
- Buchanan, T. & Whitty, M.T. (2012): The online dating romance scam: causes and consequences of victimhood. *Psychology, Crime & Law*, vol. 20 (3).
- Carter, E. (2021): Distort, Extort, Deceive and Exploit: Exploring the Inner Workings of a Romance Fraud. *The British Journal of Criminology*, vol 61(2), marts 2021.
- Chuang, J.-Y. (2021): Romance Scams: Romantic Imagery and Transcranial Direct Current Stimulation. *Frontiers in Psychiatry*, vol. 12.
- Cialdini, B.R. (1984/2021): *Influence: The Psychology of Persuasion*. Harper Collins Publishers.
- Cross, C. & Holt, T.J. (2021): The Use of Military Profiles in Romance Fraud Schemes. *Victims & Offenders*, vol. 16 (3), den 16. februar 2021
- Danske Bank (2023): [Kærlighedssvindel](#), den 19. juli 2023
- DR (2015): Sådan spotter du en datingsvindler, video udgivet den 9. april 2015.
- DR (2021a): Dan Rachlin og de falske profiler, podcastserie udgivet den 29. april 2021.
- DR (2021b): Falsk kærlighed, episode af Kontant vist den 24. november 2021.
- DR (2022): Manden der datede hele verden, dokumentarserie publiceret den 25. december 2022.
- DR (2023a): Markant stigning i bedrageri-sager i Danmark, P1 Morgen, den 3. februar 2023, (minuttal 56:35).
- DR (2023b): Politiet drukner i sager om økonomisk it-svindel. P1 Morgen, den 6. juni 2023, (minuttal 01:05:35).
- Eige (2023): [Sekundær viktimisering](#), den 19. juli 2023.
- FBI (2023): [How We Can Help You. Romance Scams.](#) , den 19. juli 2023.
- Festinger, L. (1957): *A theory of cognitive dissonance*. Stanford University Press.
- Finans Danmark (2023): [Kærlighedssvindel](#). 19. juli 2023.
- Forbrugerrådet Tænk (2023): [Mit digitale selvforsvar](#), den 19. juli 2023.
- Hadnagy, C. (2021): I Love You, Now Pay Up: Understanding Romance Scams. *Psychology Today*, den 28. December 2021.
- Hansen, N.B. & Hansen, M. (2021): "Sekundær viktimisering i voldtægtssager: det andet overgreb". I *Voldtægtssagen – Retssystemets akilleshæl : Teori og praksis*, Søberg, T. & Baumbach, T. (red.), Djøf Forlag.
- Jørgensen, C.R. (2023): *Skam - i spændingsfeltet mellem moralsk kompas og psykisk lidelse*. Hans Reitzels Forlag.



- Kaspersky (2023): [Sådan undgår du svindel med netdating](#), den 19. juli 2023.
- Kopp, C. Layton, R. Sillitoe, J. & Gondal, I. (2015): The Role of Love stories in Romance Scams: A Qualitative Analysis of Fraudulent Profiles. *International Journal of Cyber Criminology*, vol 9 (2).
- Lauritzen, K.B. (2017): Falsk elsker lokkede 2,6 mio. kroner ud af Anette: »Det minder om hjernevask«. *Berlingske*, den 23. december 2017.
- Lauritzen, K.B. & Ildor, A. (2017): Politiet svigter ofre for romance scam: »Politiet er jo fuldstændig ligeglade«, *Berlingske*, den 24. december 2017.
- Nationalt Center for IT-Kriminalitet (2023): Undersøgelse om ofre for kærestesvindel 2019-2022
- Olesen, S.P.H. (2023): Tidligere minister fik en mystisk besked fra en amerikansk kvinde: "Det her vil muligvis lyde mærkeligt. *Berlingske*, den 5. marts 2023.
- Olsen, Michael (2021): »De troede, de havde fundet den perfekte kæreste«: Selv de bedst uddannede går i nettet - og det er ikke alle, der vil reddes. *Politiken*, den 6. november 2021.
- Olsen, Michael (2022): Kærlighedssvindel trives i bedste velgående, *Politiken*, den 8. december 2022.
- Politi (2023): [Datingsvindel eller falsk kæreste](#), den 19. juli 2023.
- Rege, A. (2009): What's Love Got to Do with It? Exploring Online Dating Scams and Identity Fraud. *International Journal of Cyber Criminology*, vol. 3 (2), den 1. juli 2009.
- Raabæk, A. (2017): Pas på de nye digitale datingfælder. *Jyllands-Posten*, den 5. september 2017.
- ScamHaters (2023): [ScamHaters United](#), <https://www.facebook.com/SHUisteamwork>, <https://instagram.com/scamhaters.united?igshid=NTc4MTlwNjQ2YQ==>, 19. juli 2023.
- Sjørnslev, I. & Møhl, B. (2023): Skam i Den Store Danske på lex.dk. Hentet 22. august 2023 fra <https://denstoredanske.lex.dk/skam>
- Sorell, T. & Whitty, M.T. (2019): Online romance scams and victimhood. *Security Journal*, vol. 32.
- SVT (2020): Lurad på kärlek och miljoner, dokumentarserie publiceret den 24. februar 2020.
- Sweet, P.L. (2022): How Gaslighting Manipulates Reality. *Scientific American*, den 1. oktober 2022.
- Thaisen, J. & Nymand, C.M. (2022): Crime Script analysis: Romance scam. Specialeafhandling, Aalborg Universitet.
- Vaaben, L. (2022a): Inge Lis troede, hun havde fundet sit livs kærlighed, men mistede 230.000 kroner. Og så endte det helt galt. *Politiken*, den 8. december 2022.
- Vaaben, L. (2022b): Billeder af generalsekretærens godgørende arbejde bliver misbrugt: »Nogle kvinder er ualmindeligt vrede«. *Politiken*, den 16. december 2022.
- Walther, J.B & Whitty, M.T (2020): Language, Psychology, and New Media: The Hyperpersonal Model of Mediated Communication at Twenty-Five Years. *Journal of Language and Social Psychology*, vol 40 (1).



Whitty, M.T. (2013): The Scammers Persuasive Techniques Model: Development of a stage model to explain the online dating romance scam. *British Journal of Criminology*, vol. 53 (4).

Whitty, M.T. & Buchanan, T. (2015): The online dating romance scam: The psychological impact on victims - both financial and non-financial. *Criminology & Criminal Justice*, vol. 16(2).

Whitty, M.T. (2018): Do You Love Me? Psychological Characteristics of Romance Scam Victims. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, vol. 21(2).

Fotos

Annie Spratt, Lil Artsy, Joshua Bartell, Alex Shuper, Aaron Burden, Javier Allegue Barros, Lucia Macedo.



